

**CHP GÖÇ VE GÖÇMEN
SORUNLARINI
İNCELEME KOMİSYONU
MÜLTECİ RAPORU**

CHP Gc ve Gcmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu Üyeleri

Veli Ağbaba (Malatya Milletvekili, Komisyon Başkanı)

Zeynep Altıok (İzmir Milletvekili)

Mustafa Balbay (İzmir Milletvekili)

Nurettin Demir (Muğla Milletvekili)

Selina Doğan (İstanbul Milletvekili)

Muharrem Erkek (Çanakkale Milletvekili)

Özcan Purçu (İzmir Milletvekili)

Sezgin Tanrıkulu (İstanbul Milletvekili)

Elif Doğan Türkmen (Adana Milletvekili)

Komisyon Koordinatörü

Kıvanç Özcan (TBMM Grup Danışmanı)

Katkıda Bulunanlar

Emre Caner (Milletvekili Danışmanı)

İnan Gedik (Milletvekili Danışmanı)

Fatma Genç (Milletvekili Danışmanı)

Hüseyin Can Güner (Milletvekili Danışmanı)

Dilek Kumcu (TBMM Grup Danışmanı)

Eren Murat (Milletvekili Danışmanı)

Nilüfer Nurgül Özdemir (Milletvekili Danışmanı)

Hüseyin Özyurt (Milletvekili Danışmanı)

Özlem Özergenç (Milletvekili Danışmanı)

Ali Mert Taşcier (Milletvekili Danışmanı)

Bülent Sinan Tanguç (Milletvekili Danışmanı)

Veli Ağbaba, Zeynep Altıok, Mustafa Balbay,
Nurettin Demir, Selina Doğan, Muharrem Erkek,
Özcan Purçu, Sezgin Tanrikulu, Elif Doğan Türkmen

SINIRLAR ARASINDA

İnsanlık Dramından
İnsanlık Sınavına

Veli AĞBABA

CHP Genel Başkan Yardımcısı

Malatya Milletvekili

3 Nisan 1968'de Malatya Yazihan'ın Karaca köyünde doğdu. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. 1994-1998 yılları arasında Malatya Belediye Meclis Üyeliği, Meclis Grup Başkanlığı, Malatya CHP İl Örgütü'nde Saymanlık ve Eğitim Sekreterliği görevlerinde bulundu. 1998-2002 yılları arasında Malatya İl Başkanlığı görevini üstlenen Ağbaba, 2003-2005 yılları arasında CHP Yüksek Disiplin Kurulu (YDK) üyeliği yaptı. İnsan Hakları Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Halkevleri ve Sosyal Demokrasi Derneği üyesi olan Ağbaba, 2011 Genel Seçimlerinde Malatya Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 2013 yılından bu yana Genel Başkan Yardımcılığı görevini sürdüren Ağbaba, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, TBMM Hükümlü ve Tutuklu Hakları Komisyonu üyesi, CHP Cezaevleri İnceleme ve İzleme Komisyonu sözcüsü ve CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu başkanıdır.

Twitter: @veliagbaba

Zeynep ALTIOK AKATLI

CHP Genel Başkan Yardımcısı

İzmir Milletvekili

3 Ocak 1969 tarihinde Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji Bölümü'nü bitirdi. CHP Kültür Sanat Platformu kurucu üyesi olan Altıok, 2012'de CHP İstanbul İl Başkan Yardımcılığı'na, 2014'te CHP Parti Meclisi üyeliğine seçildi. 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 tarihlerinde yapılan genel seçimlerde İzmir Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 35. Olağan Kurultay sonrası İnsan ve Doğa Haklarından sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Toplumsal Bellek Platformu, Birleşik Haziran Hareketi, Barış İçin Kadın Girişimi, ÇYDD, PEN Yazarlar Derneği ve SODEV üyesi; Kadın Eserleri Kütüphanesi, Bilgi Merkezi Vakfı, Nazım Hikmet Vakfı ile Ülke Politikaları Vakfı yönetim kurulu üyesidir. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve TBMM Mülteci Hakları Alt Komisyonu üyesi olan Altıok, aynı zamanda CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @zeynabelle

Mustafa Ali BALBAY
İzmir Milletvekili

8 Ağustos 1960'ta Burdur Yeşilova'nın Güney beldesinde doğdu. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. Gazete İzmir'de gazeteciliğe başladı. 1981'de Milliyet Gazetesi İzmir Bürosuna geçen Balbay, daha sonra Cumhuriyet Gazetesi İzmir Bürosu'nda çalıştı. 1985'te Cumhuriyet İzmir Bürosu İstihbarat Şefi, 1989'da Ankara Bürosu Haber Müdürü, 1992'de İstanbul Haber Merkezi Müdürü ve 1993 yılında Ankara Temsilcisi oldu. Cumhuriyet Gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde ders veren Balbay, Ankara Rüzgârı adlı televizyon programını yaptı. 2011 yılında İzmir Milletvekili olarak parlamentoya giren Balbay, TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu ile CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @mustafabalbay

Prof. Dr. Nurettin DEMİR
Muğla Milletvekili

14 Nisan 1953'te Muğla, Fethiye Göcek'te doğdu. 1976 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 2000-2004 yılları arasında Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne profesör olarak atandı. Çeşitli hastanelerde başhekimlik yaptı. 2008 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyeliği, 2009 yılında da Tıp Fakültesi Kurucu Dekanlığı yaptı. CHP Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu kurucu ve üyeleri arasında yer aldı. 1995 ve 1999 seçimlerinde CHP İzmir Milletvekili adayı oldu. 2011, 2015 Haziran ve Kasım seçimlerinde Muğla Milletvekili seçildi. 24. Dönemde Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu, Çocuk Hakları İzleme Komitesi üyeliği görevlerinde bulundu. Ayrıca CHP Grup Disiplin Kurulu, CHP Cezaevlerini İnceleme ve İzleme Komisyonu ve CHP Üniversitelerin ve Öğrencilerinin Sorunlarının Araştırma Komisyonu üyeliği yaptı. TBMM AB Uyum Komisyonu, Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu, Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, CHP Cezaevleri İnceleme ve İzleme Komisyonu üyesidir. CHP Sağlık Sistemi, Hastaneler ile Hasta ve Engelli Haklarını İzleme ve İnceleme Komisyonu başkanı olan Demir, CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @nurettin_demir

Selina DOĞAN

İstanbul Milletvekili

1977 yılında İstanbul'da doğdu. Dadyan Ermeni İlkokulu ve ardından Sainte Pulchérie Ortaokulu ve Notre Dame de Sion Lisesi'nden mezun olduktan sonra Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yüksek lisansını İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde İnsan Hakları Hukuku Eğitimi alanında tamamladı. 2004-2015 yılları arasında avukat olarak çalıştı. Avrupa Konseyi ve BM'de sivil toplum örgütlenmesi ve azınlıkların korunma mekanizmaları konusunda eğitimler aldı. 2015 yılında İstanbul Milletvekili olarak parlamentoya girdi. TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu üyesidir. CHP Milli Eğitim Sistemi, Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Sorunlarını İnceleme ve İzleme Komisyonu ile CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @_SelinaDogan

Av. Muharrem ERKEK

Çanakkale Milletvekili

31 Ağustos 1969 tarihinde Çanakkale'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1994 yılında Çanakkale Barosu'na kayıtlı serbest avukat olarak çalışmaya başladı. 2000-2002 yılları arasında baro yönetiminde görev aldı. 2004 ve 2009 yerel seçimlerinde Çanakkale Belediyesi Meclis Üyesi seçildi. Çanakkalespor ve Çanakkale Zihinsel Engelliler Derneği Yönetim Kurulu üyeliklerinde bulundu. Çanakkale Kent Konseyi Yürütme Kurulu'nda görev aldı. 2015 yılında Çanakkale Milletvekili olarak parlamentoya girdi. TBMM Anayasa Komisyonu ile CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @MuharremErkek17

Özcan PURÇU

TBMM Başkanlık Divanı Katip Üyesi

İzmir Milletvekili

6 Mayıs 1977'de Aydın ilinin Söke ilçesinde doğdu. Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 2004 yılında İzmir'de ilk Roman derneği olarak İzmir Roman Kültürü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin kurulmasına öncülük etti ve 2005 yılında başkanlık görevini üstlendi. 2005 yılında Avrupa Konseyi tarafından kurulan Avrupa Roman ve Göçebeler Forumu'na (ERTF) Türkiye Romanları temsilcisi olarak seçildi. 2006 yılında İzmir'de kurulan ve ilk Roman federasyonu olan Anadolu Roman Dernekleri Federasyonu'na başkanlık etti. 2006-2009 yılları arasında Uluslararası Roman Birliği (IRU) Türkiye Parlamenteri olarak görev yaptı. Türkiye Roman Hakları Forumu'nun kurucu üyesidir. 2015 yılında İzmir Milletvekili olarak parlamentoya giren Purçu, TBMM Başkanlık Divanı Kâtip Üye görevini yürütmektedir. CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @ozcanpurcu

Av. Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

1963 yılında Diyarbakır Lice'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve 1984 yılında serbest avukatlık yapmaya başladı. 1986-2002 yıllarında Diyarbakır Barosu Genel Sekreterliği ve Diyarbakır Barosu Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 2002-2008 yıllarında Diyarbakır Baro Başkanlığı yaptı. 1988 yılında İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi'nin kurulmasına öncülük eden Tanrıkulu, Türkiye İnsan Hakları Vakfı kurucuları arasında yer aldı ve 1998'den itibaren İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği yaptı. Çağdaş Hukukçular Derneği, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi üyesidir. İnsan Hakları alanındaki mücadelesi ve çalışmaları nedeniyle 1997 Robert Kennedy İnsan Hakları Ödülü'ne layık görüldü. Hukuk alanında doktora sı bulunan Tanrıkulu, 2011 yılında İstanbul Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 2011-2016 yılları arasında İnsan Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı görevini yürüten Tanrıkulu, CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @MSTanrikulu

Av. Elif Doğan TÜRKMEN
TBMM Başkanlık Divanı Üyesi
Adana Milletvekili

1962 yılında Adana'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1986 yılında Adana Barosu'na kayıtlı serbest avukat olarak çalışmaya başladı. 12 Eylül darbesi sonrasında İl Kadın Kolları'nın kurucu üyeliği ve 1994-1999 yılları arasında CHP Belediye Meclis Üyeliği yapmıştır. 2014 Çukurova Belediye Başkan aday adayıdır. Adana İş Kadınları Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Kadın Komisyonu Başkan Yardımcılığı, Adana Güç Birliği Vakfı'nda Genel Sekreterlik, Çukurova Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu'nda Başkan Yardımcılığı görevlerini yürütmektedir. TOBB Adana İl Kadın Girişimciler Kurulu, Üniversiteli Kadınlar Derneği ve Hukukçular Derneği, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği üyesidir. 2015 yılında Adana Milletvekili olarak parlamentoya giren Türkmen, TBMM Başkanlık Divanı üyesidir. CHP Kadın Çocuk Hak ve İhlalleri İnceleme Komisyonu ile CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyesidir.

Twitter: @Avturkmen

Önsöz

Cumhuriyet Halk Partisi Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu'nun "Sınırlar Arasında: İnsanlık Dramından İnsanlık Sınavına" başlıklı raporu, dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkemizdeki mültecilerin sorunlarına insan hakları ve evrensel değerler temelinde çağdaş çözümler üretmek amacıyla kaleme alınmıştır.

CHP'nin Türkiye'nin bütün sorunlarına ilerici ve somut çözümler üretme çabasının önemli bir parçası olan bu çalışmada yer alan politika önerilerimizin, uygulamaya geçirildiği oranda, daha iyi bir yaşam arayışıyla ülkemizden Avrupa ülkelerine geçen veya ülkemizde yeni bir hayata başlayan mültecilerin içindeki buldukları koşulları olumlu yönde dönüştüreceğine yürekten inanıyorum.

Bu çalışma aynı zamanda, ülkemizde mültecileri istismar ederek iktidar alanlarını genişletmeye çalışanlara CHP'nin verdiği bir yanıttır. Biz, bölgemizdeki insanları evlerinden eden öngörüsüz dış politikaya, mültecileri insan haklarına aykırı yaşam koşullarına mahkûm eden ve bir pazarlık unsuru olarak gören çağdışı anlayışa insan haklarını önceleyen, çağdaş, sosyal demokrat bir yaklaşımla yanıt veriyoruz. Bu raporla birlikte savaşların ve yabancı düşmanlığının ol-

madığı, huzur ve barışın egemen olduğu bir dünya özlemiyle çabalayan insanlarla aynı yolda yürüdüğümüzü bir kez daha vurguluyoruz.

Bu değerli çalışmayı yapan Cumhuriyet Halk Partisi Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyelerine, komisyonun bugüne kadar yaptığı faaliyetlerde ve bu raporun yazımında emeği geçen genç yol arkadaşlarıma, komisyonun bir yıla yaklaşan çalışma süresi boyunca fikirlerini bizlerle paylaşan sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerine ve düşünceleriyle bizleri aydınlatan akademisyenlere teşekkür ederim.

Savaşların olmadığı bir dünya umuduyla...

Kemal Kılıçdaroğlu
Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

Takdim

Son yıllarda Orta Doğu başta olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan çatışma ve savaşlar milyonlarca insanı buldukları ülkeleri terk etmeye mecbur bıraktı. Sevdiklerini ve ülkelerini geride bırakarak daha iyi bir yaşam umuduyla yollara düşen insanların yürek burkan öykülerine sıkça tanık oluyoruz. Sığınmacıların bir kısmının hayatları göç yollarında yitip giderken, bir kısmı da sığındıkları ülkelerde her türlü ve sömürü ve istismarın kurbanları oluyorlar.

Uzun süren savaşların sonucunda sayıları giderek artan mülteciler Avrupa'yı İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük mülteci akınıyla karşı karşıya bırakırken, Türkiye de dünyada en fazla mülteciyi barındıran ülke konumuna geldi. Türkiye'yi yönetenler her ne kadar ülkemizdeki mülteci sayısını bir övünç vesilesi olarak görseler de, mültecilerin sorunlarına insan hakları ve evrensel değerler ekseninde bir yanıt üretildiğini söylemek mümkün değil.

İşte bu eksikliği doldurmak için Eylül 2015'te çalışmalarına başlayan Cumhuriyet Halk Partisi Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu, Türkiye'deki mültecilerin sorunlarına ilişkin olarak yaptığı çalışmaları ve geliştirdiği politika önerilerini bu raporda kamuoyuna sunuyor.

Ülkemizdeki milyonlarca mültecinin yaşadıkları zorluklara insan hakları, hukuk, ekonomi ve güvenlik pencerelelerinden bakan bu rapor, Türkiye'deki mültecilerin karşılaştıkları sorunları evrensel değerler ve sosyal demokrat ilkeler çerçevesinde çözme çabasının bir ürünüdür.

Ülkemiz başta olmak üzere dünyanın farklı bölgelerindeki bütün mültecilerin daha iyi bir hayata kavuşmalarına katkı yapmak için kaleme aldığımız bu çalışmayı Ege ve Akdeniz'in sularında sonsuzluğa giden mültecilerin aziz hatıralarına adıyoruz...

Veli Ağbaba

CHP Genel Başkan Yardımcısı

Malatya Milletvekili

CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını

İnceleme Komisyonu Başkanı

İÇİNDEKİLER

1) Giriş.....	19
a) Temel Kavramlar.....	24
b) Suriye'den Almanya'ya... Bir Mültecinin Geleceğe Yolculuğu	32
2) Hukuki Boyut.....	40
a) Uluslararası Düzey.....	40
b) Ulusal Düzey.....	47
3) Mülteci ve Sığınmacılar Bakımından Türkiye'de Durum...54	
4) Haklar Bakımından Yaşanan Ana Sorunlar	61
a) Temel Hak İhlalleri	61
b) Mülteci/Sığınmacı Çocukların İnsan Hakları.....	68
c) Mülteci/Sığınmacı Kadınların İnsan Hakları.....	72
d) Hizmetlere Erişimde Yaşanan Sıkıntılar	75
5) Ekonomik Boyut.....	87
a) Mülteci Krizinin Türkiye İçin Ekonomik Bilançosu.....	87
b) İşgücü Piyasasında Mülteciler.....	89
6) Güvenlik Boyutu.....	94
a) İnsan Kaçakçılığı	94
b) Terörizm	110

7) CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme	
Komisyonu'nun Saha Çalışmaları	113
a) İzmir Saha Çalışması (2 Aralık 2015).....	113
b) Muğla Saha Çalışması (3 Aralık 2015).....	119
c) Yozgat Saha Çalışması: Müslüman Olmayan Sığınmacılar (15 Aralık 2015).....	120
d) İzmir-Seferihisar İnceleme Raporu (3 Şubat 2016).....	123
e) Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi İnceleme Raporu (19 Nisan 2016)	126
f) Malatya Beydağı Konaklama Tesisi (MABEK) (30 Nisan 2016).....	130
g) Nizip Geçici Barınma Kampı (13 Mayıs 2016).....	135
8) Cumhuriyet Halk Partisi'nin Göç ve Mülteciler Konularındaki Politika Önerileri	143
Kaynakça	153

KISALTMALAR

ABÖ	Afrika Birliği Örgütü
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AK	Avrupa Konseyi
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HÜGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
ICRC	Uluslararası Kızıl Haç Komitesi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TODAİE	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖMER	Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

CHP GÖÇ VE GÖÇMEN SORUNLARINI İNCELEME KOMİSYONU

MÜLTECİ* RAPORU

1) GİRİŞ

Bölgemizde ve dünyada yaşanan çatışmalar, savaşlar ve ekonomik güçlükler, göç hareketlerini daha önce görülmemiş ölçüde tetiklemektedir. Ülkelerini, evlerini ve çoğu zaman sevdiklerini geride bırakarak yollara düşen göçmen, sığınmacı ve mültecilerin hareketleri rastgele değil sistemattir. Yaşam mücadelesi veren ve daha iyi bir yaşam arayışında olan milyonlarca sığınmacı, gidecekleri ülkeleri bilinçli olarak seçerler ve oraya ulaşmaya çalışırlar. Türkiye, son yıllarda kitlesel göç hareketlerinin hem adresi hem de geçiş noktası konumuna gelen bir ülkedir. Son yıllarda Türkiye'nin aldığı göç verdiği göçü geçmiştir. Başka bir ifadeyle, **Türkiye artık net göç bakımından pozitif olarak nitelendirilmektedir**. Son beş yılda ülkemize gelen Suriyeli mültecilerle birlikte ülkemizdeki mülteci sayısı da yaklaşık üç milyondur.

Orta Doğu ülkeleri başta olmak üzere yakın ve uzak coğrafyalardan ülkemize gelen milyonlarca insan, Türkiye'nin

* Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekinceyi hâlâ kaldırmadığı için ülkemizdeki Suriyelilerin yasal statüsü mülteci değildir; ancak bu rapor boyunca bilinçli bir tercihle Suriyeliler "mülteci" olarak ifade edilmiştir; çünkü ülkelerinden ayrılma koşulları ve uluslararası koruma talepleri mülteci tanımına uymaktadır.

akılcı, çağdaş, insan haklarına ve uluslararası hukuka uygun bir anlayışla göç politikaları üretmesini zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde, bizi bekleyen daha fazla yoksulluk, daha fazla güvenlik sorunları, daha fazla istismar, ülkemizden Avrupa'ya giderken hayatlarını kaybeden insanlar, giderek tırmanan etnik ve mezhep temelli çatışmalar ve toplumun bütün katmanlarına yayılan yabancı düşmanlığı ve ırkçılıktır.

Bu düşünceden hareketle, Eylül 2015'te Cumhuriyet Halk Partisi Mülteci ve Sığınmacıların Sorunlarını Araştırma Komisyonu adıyla kurulan ve daha sonra konunun kapsamını dikkate alarak adını CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu olarak değiştiren komisyon, ülkemizdeki mülteci ve sığınmacıların sorunlarını tespit etmek ve bu sorunlara çözüm üretmek üzere faaliyetlerine başlamıştır. Komisyonun çalışmaları, sorunları yerinde gözlemlemek için sığınmacı kamplarına ve geri gönderme merkezlerine yapılan ziyaretleri, mülteci ve sığınmacılarla yaşadıkları yerlerde yapılan yüz yüze görüşmeleri, resmi görevlilerle yapılan temasları, yazılan raporları, konunun uzmanlarıyla yapılan akademik toplantıları ve çalışmaların kamuoyuna duyurulması için yapılan sözlü ve yazılı basın açıklamalarını kapsamaktadır. Komisyon, çalışmaları sırasında Türkiye'deki sığınmacı ve mültecilerin sorunlarına ilişkin hem partimiz bünyesinde yapılan çalışmalardan hem de ulusal ve uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların raporlarından yararlanmıştır.

Bu kapsamda, ilk olarak 17 Eylül 2015 tarihinde İltica ve

Göç Araştırmaları Merkezi ve Hacettepe Göç Araştırmaları Merkezi yetkilileriyle CHP Genel Merkezi'nde bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıyı, 7 Ekim 2015 tarihinde İstanbul'da sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan danışma toplantısı izlemiştir. Bu toplantıya katılan kurum, kuruluş ve platformlar şunlardır: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, Suriye Kültür Evi, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, Beykent Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Kadın Dayanışma Vakfı, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Şişli Belediyesi Göç Birimi, Hayata Destek Platformu, Toplumsal Afet Derneği.

İlk iki toplantı arasında, Edirne'de sınırı geçmek için bekleyen mülteciler konusu gündemin üst sıralarına yükseline, Komisyon üyeleri Edirne'ye giderek Edirne Valisi'ni ve kentte bekleyen mültecileri ziyaret etmişler ve mültecilere insanlık onuru ve vicdanına yakışır şekilde yaklaşılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Çalışmalarına devam eden CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu, STK'larla yapılan danışma toplantısından sonra 24 Mart 2016 ve 14 Nisan 2016 tarihlerinde CHP Genel Merkezi'nde göç meselesinin farklı boyutlarına odaklanan akademisyen ve aktivistlerle toplantılar yapmıştır. ODTÜ, Bilgi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, TODAİE ve Mülteci-Der'den toplantıya katılan göç alanında uzman akademisyen ve ak-

tivistler Türkiye'nin göç politikası üzerine sunumlar yapmış ve politika önerilerinde bulunmuşlardır.

CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu'nun temel amacı CHP'nin sosyal demokrat bir vizyonla, ülkemizi doğrudan etkileyen göç hareketlerine çağdaş değerler ve uluslararası hukuk ekseninde akılcı cevaplar verebilmesine katkıda bulunmaktır.

Türkiye'nin çoğulcu ve ırkçılıktan uzak bir toplum yapısına sahip, demokratik ve insan haklarını içselleştirmiş bir ülke olabilmesinin yolu çağdaş ve hak temelli göç politikaları uygulayabilmesinden geçmektedir. Komisyon, Türkiye'nin giderek küresel bir nitelik kazanan mülteci krizi konusunda Avrupa Birliği ülkeleri başta olmak üzere diğer ülkelerle yaptığı anlaşmaları ve Birleşmiş Milletler'in çalışmalarını da yakından takip etmektedir. Mülteci kriziyle bağlantılı sorunların derinleşmemesi ve kronikleşmemesi için Türkiye ve AB'nin insan haklarına saygılı ve kalıcı bir anlaşmaya varması gerektiğini söyleyen CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu'nun bir diğer amacı da Türkiye kamuoyunun mülteci ve sığınmacılar konusundaki düşünce ve tutumunu çağdaş, evrensel değerler yönünde şekillendirmeye katkıda bulunmaktır.

Yukarıda belirtilen amaçların ışığında, CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu tarafından kaleme alınan bu rapor, esas olarak, Türkiye'nin göç politikasının nasıl olması gerektiğine ilişkin Cumhuriyet Halk Partisi'nin önerilerini kamuoyuyla paylaşmayı amaçlamaktadır. Göç konusundaki temel kavramları anımsatarak ve bir mültecinin Suriye'den Almanya'ya uzanan yolculuğunun gerçek hikâyesini aktararak başlayan raporun mülteci ve

sığınmacı meselesinin hukuki boyutuna ilişkin bölümünde göç konusunda uluslararası düzeydeki temel belgeler ve ulusal düzeyde konuyla ilişkili temel yasalar hatırlatılmaktadır. Suriye krizinden önce ve sonra mülteci ve sığınmacılar açısından Türkiye'nin durumunu gözler önüne seren raporda, ülkemizdeki mülteci ve sığınmacıların temel haklar bakımından yaşadıkları sorunlar masaya yatırılmaktadır. Haklar bakımından yaşanan sorunların değerlendirildiği bölümden sonra sırasıyla mülteci krizinin ekonomik ve güvenlik boyutlarına eğilen rapor, Komisyon üyelerinin saha çalışmalarında mülteci ve sığınmacı meselesinin bütün aktörleriyle görüşerek elde ettikleri gözlem ve bulgulara da geniş bir biçimde yer vermektedir.

Bu kapsamda, raporun saha çalışmalarına ilişkin bölümü, İzmir ve Muğla'da yapılan çalışmaları, Yozgat'ta Müslüman olmayan sığınmacılarla yapılan görüşmeleri, İzmir-Seferihisar'da yapılan incelemeleri, Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi ve Malatya Beydağı Konaklama Tesisine yapılan ziyaretleri ve son olarak Nizip Geçici Barınma Kampı'na yapılan ziyareti kapsamaktadır. Bu bölümde yer alan saha çalışmaları dışında, Adana Sarıçam ve Hatay Altınözü sığınmacı kamplarında yapılan incelemelerde elde edilen bulgular raporun farklı bölümlerinde sunulmuştur.

Raporun son bölümünde CHP'nin Türkiye'nin göç politikalarına ilişkin önerileri yer almaktadır. Önerilerimizi kamuoyunun tartışmasına ve katkılarına açarak Türkiye'nin uluslararası hukuk ve evrensel değerlere uygun bir göç politikasına kavuşması için bir adım atıyoruz.

A) TEMEL KAVRAMLAR

Mülteci ve sığınmacılara ilişkin olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu durumun daha iyi anlaşılması için önemli göç terimlerini hatırlatmanın doğru olacağını düşündük. Bu amaçla, Uluslararası Göç Örgütü'nün 2009 yılında yayımladığı Göç Terimleri Sözlüğü başlıklı çalışmasında yer alan bazı kavramları alfabetik sırayla aşağıda sunuyoruz.

Ayrılma Hakkı: “Herkesin kendi ülkesi dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılma hakkı vardır” (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 13(2) Maddesi, 1948). Bu hak, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi gibi diğer uluslararası hukuki belgelerde de öngörülmüştür. Sözleşme'nin 12(2) Maddesine göre: “Herkes, kendi ülkesi dâhil, herhangi bir ülkeden ayrılmakta özgürdür.” Dolaşım özgürlüğünün bir unsuru olan bu hak herkes için ayırım yapılmaksızın geçerlidir. Ancak, devletler hukukuna göre bu hakka bağlı olarak kişiler belirli bir ülkenin topraklarına girme hakkına sahip değildir.

Ayrımcılık: Lehine olunan ve aleyhine olunan arasında hiçbir makul ayırımın yapılamadığı bir durumda, herkese eşit davranmama. Ayrımcılık, “ırk, cinsiyet, dil ya da din” açılarından (Madde 1(3), 1945 BM Şartı) ya da “ayrımcılığın her türü, örneğin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka düşünce, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da diğer statüler” (Madde 2, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi) açısından yasaklanmıştır.

De Facto Mülteciler: 1951 tarihli BM Mültecilerin Hu-

kuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol kapsamında mülteci olarak tanınmayan ve vatandaşı oldukları ülkeye, vatandaşlıkları yoksa mutlak ikamet ülkesine dönemeyen veya geçerli kabul edilen sebeplerle dönmek istemeyen kişiler.

Dolaşım Hâlindeki Mülteciler: Zulüm görebilecekleri bir ülkeye doğrudan geri gönderilmemesine rağmen, sığınma hakkı verilmeyen veya başvurusunu incelemeye istekli bir devlet bulunamayan ve sığınma amacıyla ülkeler arasında dolaştırılan mülteciler.

Düzenli Göç (regular migration): Tanınan, yasal kanallar kullanılarak gerçekleşen göç.

Düzensiz Göç: Gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler. Düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım yoktur. Hedef ülkeleri açısından, bir ülkeye yasa dışı giriş yapmak veya bir ülkede yasa dışı şekilde kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, göçmen, belirli bir ülkeye girmek, orada ikamet etmek veya çalışmak için göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip değildir. Gönderen ülke açısından ise, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Ancak, “yasa dışı göç” terimini göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle kısıtlamak gibi bir eğitim söz konusudur.

Düzensiz Göçmen: Yasa dışı giriş veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişi. Bu terim, bir ülkeye giriş kurallarını ihlal eden mülteciler ve ev sahibi ülkede kalma izni bulunmayan diğer kişiler için geçerlidir (ayrıca gizli/yasa dışı/kayıt dışı göçmen veya düzensiz durumdaki göçmen olarak anılmaktadır).

Ekonomik Göçmen: Yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi menşe ülkesinin dışına yerleşmek üzere mutlak ikamet yerini terk eden kişi. Bu terim göçmenleri zulümden kaçan mültecilerden ayırt etmek için ve aynı zamanda bir ülkeye yasal izni olmadan ve/veya bona fide (iyi niyetli) bir gerekçesi bulunmadan sığınma usullerini kullanarak girmeye teşebbüs eden kişilere atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Bu terim ayrıca, bir tarım sezonu süresince menşe ülkeleri dışında yaşayan kendilerine mevsimsel işçiler denen kişiler için de kullanılır.

Entegrasyon: Göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç. Kabul eden toplumların göçmenleri kabul etmeleri için gerekenler ülkelere göre farklılık göstermektedir. Entegrasyon, sadece tek bir grubun sorumluluğunda değildir. Hem göçmenlerin kendisi, hem de ev sahibi devlet, kurumlar ve toplumlar entegrasyondan sorumludur.

Geçici Koruma: Menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhâl meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren

diğer kişiler için yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür.

Geri Göndermeme (non-refoulement): Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde öngörülen bu ilkeye göre: “Hiçbir taraf devlet, bir kişinin ırkı, dini, tabiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü yüzünden hayatı ve özgürlüğünün tehlikeye gireceği toprakların sınırlarına söz konusu kişiyi hiçbir şekilde sınır dışı etmeyecek veya geri göndermeyecektir (‘refouler’).” Bu ilke, “içinde bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlike arz ettiğini gösteren makul nedenlerin bulunduğu veya ciddi bir suç işlemiş olmaktan dolayı hakkında kesinleşmiş mahkeme kararı bulunan ve ilgili ülke için tehlike oluşturan kişiler tarafından işletilemez” (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi, 33(1) ve (2) Maddeleri).

Geri Kabul Anlaşması: Düzensiz durumdaki yabancıların anavatanlarına veya onları geri göndermek isteyen devlete ulaşmak için üzerinden geçtikleri devlete geri gönderilmeleri için devletlerin izlemeleri gereken usulleri öngören anlaşma.

Göç: Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir.

Göçmen: Uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göçmen teriminin, “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklenenlerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır.

Göç Yönetimi: Özellikle hem devlet sınırları içerisinde yabancıların girişi ve mevcudiyetini hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğer kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumları ile ulusal bir sistemden oluşan yönetimi tanımlayan terim.

Güvenli Üçüncü Ülke: Güvenli üçüncü ülke, kabul eden ülkeye göre, menşe ülke dışında, sığınmacının koruma bulduğu veya bulabileceği bir ülkedir. Güvenli üçüncü ülke kavramı (başka yerde koruma/ilk sığınma ilkesi), mülteci statüsünü belirleme prosedürlerine kabul edilme kriteri olarak sıkça kullanılmaktadır.

İlk Sığınma İlkesi: Bir sığınmacının risk altında olmadığı ilk ülkede sığınma talebinde bulunması gerektiğine ilişkin ilke.

İnsan Kaçakçısı: Kişileri, uluslararası kabul görmüş bir devlet sınırından yasa dışı olarak taşımak için kendileriyle yaptığı anlaşma üzerine hareket ettiren aracı kişi.

İnsan Ticareti: Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidiyle ya da diğerk bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, gücünü kötüye kullanma ya da kişinin hassasiyetinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkasına kazanç ya da çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması ya da teslim alınmasıdır (Madde 3 (a), Organize Suçlarla Mücadeleye İlişkin BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Durdurma ve Cezalandırmaya İlişkin BM Protokolü, 2000).

İstek Dışı Geri Dönüş: Kabul eden ülkenin başka bir alternatifte yer bırakmayan koşullar yaratmasından dolayı mültecilerin menşek ülkelerine geri dönmeleri. Geri dönüş kişisel bir hak olduğundan (esas olarak devletlerin egemenlik alanına giren sınır dışı etme hakkının aksine) ister mülteci ister savaş esiri olsun, uygun şartları taşıyan kişilerin ne vatandaşı oldukları devlet ne de geçici olarak ikamet ettikleri veya alıkondukları devlet tarafından iradeleri dışında geri dönüşe zorlanmalarının haklı bir gerekçesi yoktur. Çağdaş devletler hukukuna göre, ülkesine geri dönmeyi reddeden mülteciler veya savaş esirleri, özellikle de kendi ülkelerinde siyasi zulüm korkusu söz konusuysa, refülmana (geri göndermeye) karşı korunmalı ve mümkün ise, kendilerine geçici veya daimi sığınma verilmelidir.

Mülteci:

1) BMMYK'nın tanıdığı: BMMYK'nın tüzüğündeki kriterlere uygun olan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'ne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi.

2) **Tanınmış:** “İrki, dini, tabiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” (1967 Protokolü ile değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A (2) Maddesi).

Sığınmacılar: İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler nedeniyle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.

Sığınma Hakkı: İki anlamda kullanılan genel bir terimdir: sığınma verme hakkı (devletler, topraklarında bulunan kişilere kendi takdirine göre sığınma hakkı verebilir) ve

sığınma kazanma hakkı (sığınma talep edilen devlet veya takipçi devletten bu hakkın kazanılması) anlamlarında kullanılmaktadır.

Toplu Sınır Dışı: Toplu, kitlesel sınır dışı. Yabancılara yönelik toplu sınır dışı uluslararası hukukun çeşitli belgeleri (Madde 4, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 No'lu Protokolü, 1950; Madde 12-5, Afrika Halk ve İnsan Hakları Şartı 1981; Madde 22-9, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, 1969) tarafından yasaklanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, toplu sınır dışı; grubu oluşturan her bir münferit yabancıнын özel durumunun, makul ve objektif bir incelemeye tabi tutularak değerlendirildiği durumlar dışında, yabancıları grup olarak ülkeyi terk etmeye mecbur bırakan bir tedbirdir.

Uluslararası Koruma: 1951 Mülteci Sözleşmesi, 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 Protokolleri, Uluslararası Kızıl Haç Komitesi'nin (ICRC) inisiyatif hakkı, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri ve insan hakları belgeleri gibi hukuki belgelerde öngörülen haklara devletlerin saygı göstermesini sağlamak için antlaşma yoluyla görevlendirilen bir örgütün sağladığı hukuki koruma.

Uluslararası Göç: Kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutat olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları. Dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi söz konusudur.

Yabancı Düşmanlığı: Uluslararası düzeyde, yabancı düşmanlığı ile ilgili olarak genel kabul gören bir tanım bu-

lunmamaktadır. Ancak, yabancı düşmanlığı, kişilerin topluluğa, topluma veya ulusal kimliğe yabancı oldukları veya dışarıdan geldikleri düşünüldüğü için kişileri reddeden, dışlayan ve sık sık kötüleyen tavırlar, önyargılar ve davranışlar şeklinde tanımlanabilir. Birbirinden ayırt edilmesi zor olan ırkçılık ve yabancı düşmanlığı arasında yakın bir bağ bulunmaktadır.

Yerleştirme: Genelde üçüncü bir ülke olmak üzere, insanların (mülteciler, ülkesinde yerinden edilmiş kişiler vs.) başka bir coğrafi bölge ve ortama yerleşmeleri ve entegre olmaları. Kalıcı çözüm olarak, mültecilerin sığınma ülkesi dışındaki bir ülkeye yerleştirilmeleri. Bu terim, genelde yerleştirme için mültecilerin seçilmesiyle başlayarak yerleştirme ülkesinde mültecilerin bir toplum içine yerleştirilmesi ile sonuçlanan süreci kapsamaktadır.

B) SURIYE'DEN ALMANYA'YA... BİR MÜLTECİNİN GELECEĞE YOLCULUĞU*

2015 yılı benim için bir dönüm noktasıydı. Yüzbinlerce insanın ölümüne, milyonlarca insanın da evsiz kalmasına ve ülkeyi terk etmesine neden olan savaşın devam etmesi ve Suriye Hükümeti'nin henüz askerliğini yapmamış gençler üzerindeki baskısını artırması beni önemli bir karar almaya zorluyordu. Ülkenin kuzeydoğusundan gelen bir Kürt olarak Şam'da yaşıyor ve Şam Üniversitesi'ndeki öğrenimime devam etmeye çalışıyordum. Şehrin neredeyse her köşesine yayılan kontrol noktalarından geçerken askerler ve istihba-

* Bu hikâyenin öznesi gerçek bir mülteci. Bütün akış, 10 Haziran 2016 tarihinde yapılan mülakattaki ifadeler kullanılarak hikâyelendirilmiştir.

ratçılar tarafından sık sık sorgulanıyordum. Bazen bir saati aşan sorguların ana nedeni neden okulumu bitirmediğim ve neden orduda olmadığım. Her ne kadar üniversiteye kayıtlı olsam da 26 yaşındaydım ve askerliğimi daha fazla erteleyemezdim. Ancak ben bu savaşın bir parçası olmak istemiyordum. Ne yönetimin ne de diğer grupların içinde yer almak istiyordum. Şam'da hayat artık benim için tehlikeli olmaya başlamıştı. Bu koşullar altında, pasaportumu ve birkaç parça eşyama yanına alarak, sıcak bir Mayıs günü, doğup büyüdüğüm Suriye'yi geride bırakarak Lübnan'ın başkenti Beyrut'a gittim.

Beyrut'ta yaklaşık 5 ay kaldım. Lübnan'da yaşamak çok zordu ve Beyrut çok pahalıydı. Günde 12 saat çalışarak ayda 600 euro kazanıyor ve bunun 300 euro'sunu kaldığım yere ödüyordum. Beyrut'taki çalışma koşullarım hem çok zordu hem de iyi koşullarda yaşamıyordum. Sadece benim için değil, Suriye'deki savaşın başlamasından bu yana Beyrut'a göç eden yüzbinlerce Suriyeli için yaşam çok zordu. Lübnan'daki güvenlik kuvvetleriyle yaşanan problemler de ülkedeki Suriyelilerin hayatlarını zorlaştırıyordu.

Beyrut'tayken sosyal medya aracılığıyla Türkiye'deki Suriyeli gençlerin Aylan Kurdi'nin ölümünden sonra kurdukları bir oluşumdan ve Yunanistan'a geçmek üzere Edirne'de toplanan mültecilerden haberdar oldum. Kararımı verdim. Türkiye'ye gidecek ve Edirne üzerinden Avrupa'ya geçecektim. Bir eylül gecesi, yalnız başıma, Beyrut Refik Hariri Havaalanı'ndan İstanbul'a uçtum. Ertesi gün, kız arkadaşım da bir arkadaşıyla birlikte deniz yoluyla Lübnan'ın Trablus şehrinden Mersin'e geldi. Daha sonra İstanbul'da buluştuk

ve hemen Edirne'ye doğru yola koyulduk. Edirne'ye yaklaşık 10 kilometre kala Türk güvenlik güçleri otobüsümüzü durdurdular ve Edirne'ye girmemize izin vermediler. Bizden önce içinde Suriyeliler ve diğer milletlerden insanların yer aldığı yaklaşık altı bin mülteci İstanbul Esenler Otogarından Edirne'ye gelmişti ve Yunanistan'a geçmelerine izin verilmemesini protesto ediyorlardı.

Bizi durdurdular jandarma kontrol noktasında ilk önce 200 kişi kadardık sonra sayımız yeni gelenlerle birlikte 1.500'e yaklaştı. Güvenlik güçlerine pasaportlarımızı göstermemize rağmen Suriyeli olduğumuz için Edirne şehir merkezine gitmemize izin vermediler. Bu bana göre şu demektir: Avrupa'ya deniz yoluyla geçin ve boğulursanız boğulun! Edirne yolunda durdurulduğumuz noktada geceleri asfaltın üstünde uyuyarak iki gün kaldık. Ne çadırımız ne de altımıza serebileceğimiz bir şey vardı. Güvenlik görevlileri bize su bile vermediler. Biz yanımızdaki suyu diğer mültecilerle paylaştık. Yeni gelen Suriyelilerden de aramıza beş genç katıldı. Artık grubumuz sekiz kişiydi. Edirne Valisi ve Emniyet yetkilileri şehir merkezine gitmelerine izin vermedikleri Suriyeli mültecileri İstanbul'a göndermeye başlayacaklarını söyleseler de biz Edirne'ye girmeye ve sınırı geçmeye kararlıydık. Bunun için bir plan yaptık. Önce, güvenlik güçlerine İstanbul'a gideceğimizi söyledik ve yol kenarındaki kalabalıktan koparak Edirne'nin aksi istikametine doğru yürümeye başladık. Beklediğimiz gibi, polis bir süre sonra İstanbul'a gideceğimizi düşünerek bizi izlemeyi bıraktı. Birkaç kilometre uzaklaştıktan sonra bir benzin istasyonunda durduk. Sonra geriye dönerek Edirne'nin mer-

kezine doğru ormanlık alanın içinden yürümeye başladık. Otobandan ve yerleşim yerlerinden uzakta kalmaya dikkat ederek saatlerce yürüdükten sonra Edirne Otogarı'na ulaştık. Otogarda Yunanistan'a geçmek isteyen binlerce mülteci vardı. O gece otogarda sabahladıktan sonra, arkadaşlarımla birlikte Meriç Nehri'ni aşarak Yunanistan'a geçmeye karar verdik.

Suriye'de sık sık doğa yürüyüşleri yaptığımdan uzun mesafe yürüyüşün kurallarını ve doğada kalabalık grupları idare etmeyi biliyordum. Bu nedenle, sekiz kişilik grubumuzun lideri oldum ve hep birlikte Edirne Otogarı'ndan Meriç Nehri'ne doğru yürümeye başladık. Yaklaşık 20 kilometre yürüdükten sonra sınırdaki askeri kontrol noktalarına yaklaşmıştık. Durum hepimiz için giderek tehlikeli bir hâl almaya başladığı sırada Edirne Otogarı'nda tanıştığımız Suriyelilerden birisi, Suriyeli mültecilerin temsilcileriyle görüşen Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun Avrupa Birliği ve Yunanistan yetkilileriyle görüşmelerin sürdüğünü ve sınır kapısının 2-3 gün içinde açılabileceğini ileterek bizi Edirne merkezine çağırıyordu. Grup olarak saatlerdir yürüyorduk ve yorgun düşmüştük. Bu çağrı üzerine Edirne'ye dönmeye karar verdik. Bir taksile 100 TL'ye anlaşarak Edirne otogara geldik.

Ancak Türk yetkililerin yalan söylediklerini anlamamız fazla uzun sürmedi. Mültecilerin sınırı geçmeleri için Avrupalı yetkililerle görüşüyoruz diyen yetkililerin asıl amacı mültecileri Edirne'den uzaklaştırmaktı. Zira o sırada güvenlik güçleri İzmir veya İstanbul'a gitmek isteyen mültecilerin ücretsiz taşınacağını söylemeye ve şehir merkezinde

bekleyenleri stadyuma doldurmaya başlamışlardı. Biz stadyuma gitmek istemiyorduk. Kontrol noktalarından gizlenerek geçmeyi başardığımız beş kilometrelik bir yürüyüşün sonunda şehir merkezine geldik. Bütün gün neredeyse 30 kilometre yürümüş ve çok yorulmuştuk. O akşam Edirne merkezinde küçük bir çadırda kaldık.

Ertesi gün polisin mültecilere yönelik tutumu gözle görülür biçimde sertleşmeye başladı. Polis, şehir merkezindeki Suriyelilere ya stadyuma gidirsiniz ya da sizi zorla götürürüz demeye başlamıştı. Bazı sivil toplum kuruluşlarının üyeleri bize iki saat içinde şehri terk etmezsek devletin zorla bizi çıkaracağı haberlerini iletiyorlardı. O gece çok yağmur yağdı. Polislerin şehir merkezinde çocuk ve kadınları dövdüklerini gördüm. Şehir merkezinden ayrılmayan ve stadyuma gitmek istemeyen bazı mülteciler gözaltına alındılar (gözaltına alınanların yaklaşık 2,5 ay sonra serbest bırakıldıklarını daha sonra sosyal medyadan öğrendim). Edirne'deki koşulların giderek ağırlaşması üzerine kız arkadaşımınla şehir merkezindeki bir otele gittik ve iki gece kaldık. Bazı arkadaşlarımız stadyumda kaldılar. Aramızda İzmir ve İstanbul'a gidenler de oldu. Ne stadyuma tıklılmak ne de hapisaneye atılmak istiyorduk. Kararımızı verdik; Yunanistan'a deniz yoluyla geçecektik. Bu korku ve düşüncelerle bir sonraki gün otobüsle İstanbul'a gittik. Otobüse bindiğimiz gün Edirne Otogarı'nda polise yakalanmamak için turist gibi giyindim.

İstanbul'da bir arkadaşımın evinde bir süre kaldıktan sonra Yunanistan'a geçmek üzere kız arkadaşımınla birlikte İzmir'e hareket ettik. İzmir'e hareketimizden önce kız arkadaşımın bizden önce deniz yoluyla Yunanistan'a geçen

amcasının tanıdığı Suriyeli bir göçmen kaçakçısıyla bağlantıya geçtik. Bu Suriyeli kaçakçının görevi karşıya geçecek Suriyelileri toplamaktı. İşin geri kalanını Türk kaçakçılar yapıyordu. Kısacası Suriyeli ve Türk kaçakçılar birlikte çalışıyorlardı. Karşıya geçmek için havaların düzelmesini beklerken İzmir Alsancak'ta kaçakçının evinde yaklaşık bir hafta kaldık. Evde bizimle beraber bir Suriyeli aile ve iki erkek daha vardı. Bizim kaldığımız eve kıyasla çok daha fazla mültecinin kaldığı evler de vardı. İzmir'deki kaçakçıların neredeyse hepsi karşıya geçecek mültecileri kiraladıkları evlerde barındırıyorlardı. Bir başka ifadeyle, Yunanistan'a geçirme ücretinin içine konaklama da dâhildi. İzmir'de kaldığımız süre içinde yemeklerimizi kendimiz karşıladık. Kaçakçuya ise iki kişi için 2.300 dolar ödeme yaptık.

Yaklaşık bir haftalık bir bekleyişin ardından ekim ayının ilk günlerinde havalar düzelmiş ve Midilli Adası'na geçmek için elverişli bir hâle gelmişti. Bir gece, kız arkadaşım beni kaldığımız yerden arabayla alıp Dikili'ye götürdüler. Karşıya geçeceğimiz lastik botun olduğu sahile yakın bir yerde indik ve gecenin karanlığında ağaçların arasından kıyıya doğru yürüdük. Denizde sahil güvenliğine ait bir tekne vardı. O gidene kadar saklandık. Saat gece yarısına gelmişti. Bizden önce ve sonra gelenlerle birlikte 33 kişiydik. Hepimiz Suriyeliydik: İki kadın ve yaşları 15 ile 40 arasında değişen 31 erkek. Kadınların birisi kız arkadaşım diğeri de İzmir'de bizimle aynı evde kalan bir kadındı. Aramızda küçük çocuk olmamasına sevindim. Botu aramızda daha önce hiç bot kullanmamış ama biraz mühendislik bilgisi olan bir Suriyelinin kullanmasına karar verdik.

Hayatımın en zor dakikalarıydı. Bulduğumuz yerden adayı görüyorduk. Yüzme bilmiyordum. Daha önce Ege Denizi'nde boğulanlara ilişkin birçok haber okumuştum. Boğulanların cansız bedenlerini gösteren resimler gözümün önündeydi. Can yeleğimi giymiştim. Yanıma bir de araba tekerleği almıştım. Yol boyunca bottaki insanlar korku içindeydi. Bazıları dua ediyorlardı. Yolculuğumuzun ortalarında dalgalar biraz büyüyünce çok korktum. Midilli'ye varana kadar ışığı olan herhangi bir şey cihaz açmadık. Yunan sahil güvenliğinin bizi fark edip Türkiye'ye geri göndermesinden korkuyorduk.

Yaklaşık iki saatlik bir yolculuktan sonra Midilli Adası'na vardık. Mutluydum. Sanki yeni bir dünyadaydım. Midilli'de bize Yunanistan'dan en geç 6 ay sonra ayrılmamız gerektiğini belirten bir belge verdiler. Aynı günün akşamı, Atina'ya gitmek için büyük bir gemiye bindik. Midilli'deki grupları izleyerek bindiğimiz Atina gemisinde binlerce mülteci vardı ve büyük çoğunluğu Afgan'dı. Bütün gece Ege Denizi'nde yol alıp sabah Atina'ya vardıktan sonra hiç vakit kaybetmeden otobüsle Makedonya sınırındaki İdomeni mülteci kampına doğru yola çıktık. İdomeni kampında Kızıl Haç görevlilerinin mültecilere yardımcı olduklarını gördüm. Sınırı geçerek Makedonya'ya girdik ve hiç beklemeden trenle Sırbistan sınırına doğru yola çıktık. Sabaha karşı saat dörtte ulaştığımız Sırbistan sınırındaki noktada farklı ülkelere mensup üç binden fazla mültecinin beklediğini gördük. Sırbistan'dan Hırvatistan'a geçecektik. O zaman Balkan rotası açıldı ve Sırbistan geçişlere izin veriyordu. Aylan Kurdi'nin ölümünün kamuoyunda mültecilere yöne-

lik farkındalığı artırdığını gözlemleyebiliyorduk. Ancak Sırbistan sınırındaki fiziki koşullar çok kötüydü. Beklediğimiz yer çok pusti. Atina'dan Sırbistan'a kadar hiç uyumamıştık. Sırbistan sınırında tıpkı Edirne'deki gibi ne bir çadır ne de başka bir şey verdiler. Toprak zeminde yağmur altında yaklaşık iki saat uyuduk. Daha sonra bindiğimiz otobüsle Hırvatistan'a doğru yola koyulduk. Hırvatistan sınırındaki varış noktamızda koşullar biraz daha iyiydi. Bizi sınırdan alıp yakınlarda içinde mülteci kampı olan bir köye götürdüler ve yemek verdiler. İdomeni'de olduğu gibi Hırvatistan'daki kampta da Kızıl Haç görevlileri vardı ve onların bulunduğu noktalarda daha iyi koşullarla karşılaştığımızı, bize çok yardımcı olduklarını söyleyebilirim. Bu köyde çok detaylı bir aramadan geçirildik. Bütün belgelerimizi kontrol ettiler. Kampta yaklaşık dört saat kaldıktan sonra önce otobüse tren istasyonuna gittik, sonra trenle Slovenya'dan geçerek akşam saatlerinde Macaristan sınırına vardık. Macaristan sınırında yüzlerce Macar polis vardı. Macaristan Başbakanı'nın mülteci karşıtı söylemlerinden haberdar olduğumuz için bu ortamı çok yadırgamadık. Sınır boyunca bir saat yürüyerek Avusturya'ya doğru ilerledik. Daha sonra bizi bir otobüse bindirip Viyana'ya götürdüler. Oradan da trenle Avusturya'nın Almanya sınırındaki Salzburg şehrine doğru yola çıktık. Salzburg'da bir gece kaldık ve sonra Almanya'ya giriş yaptık. Alman yetkililer saatte 20 kişiyi çok sıkı bir şekilde kontrol ederek ve parmak izlerimizi alarak bizi Almanya'da bir acil durum kampına aldılar. Kampta binlerce kişi vardı. Beni ve kız arkadaşımı daha sonra Berlin'deki başka bir kampa transfer ettiler. Kampta bana Almanya'da

mı kalmak istersin yoksa başka bir ülkeye mi geçmek istersin diye sorduklarında ilk önce Almanya'dan ayrılmak istediğimi söyledim. İsveç'e gitmek istiyordum. Bana eğer polise yakalanırsam tekrar kampa geri gönderileceğimi söylediler. Berlin'deyken Hamburg'daki bir arkadaşımın bağlantısına geçmiştim. Kamptan ayrıldım ve onun yanına gittim. Hamburg'da kaldığım dört gün içinde düşüncelerim değişti. Almanya'da kalmaya karar verdim. Hamburg'dan ayrılıp Almanya-Fransa sınırına yakın bir bölgedeki başka bir kampta geldim ve orada yaklaşık bir ay kaldım. İngilizce bildiğim için kampta kalan Suriyelilere tercümanlık yapmaya başladım. İlerleyen zamanlarda oturma izni almak için iki mülakata girdim. Mülakatların sonunda Almanya'da üç yıl oturma izni aldım ve bana bir kimlik verdiler.

Şimdi Almanca öğreniyorum. Suriye'de hukuk okumaya başlamıştım, burada da uluslararası hukuk okumak istiyorum. Şimdi güvende olduğumu hissediyorum ve geleceğe daha büyük bir güvenle bakıyorum.

2) HUKUKİ BOYUT

A) ULUSLARARASI DÜZEY

Son yıllarda, Orta Doğu'daki savaşlar nedeniyle zorunlu olarak ülkelerini terk eden ve yeni bir yaşam umuduyla yollara düşen milyonlarca insan, bugün, mülteci ve sığınmacı kavramlarını tekrar gündemin üst sıralarına taşıdı. Sınır aşan ve evrensel bir olgu olan göç hareketleri, uluslararası ilişkilerin ve dolayısıyla uluslararası hukukun en önde gelen konularından birisi olageldi. Mülteci ve sığınmacılara

yönelik olarak evrensel bir bakış açısı sunmak, mülteci ve sığınmacıların haklarını garanti altına almak ve sorunlarına çözüm üretmek amacıyla bugüne kadar birçok uluslararası metin üretilmiştir. Bugün yaşadığımız mülteci krizini, insan haklarına uygun ve kapsayıcı bir çözüme kavuşturmak için mülteci ve sığınmacılarla ilgili temel uluslararası ve bölgesel belgeleri hatırlamak, hak temelli ve insani bir bakış açısıyla bu meseleye yaklaşmak bakımından işlevsel olacaktır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)

Özel olarak mülteci ve sığınmacılarla ilgili temel sözleşmelere geçmeden önce, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin* Birleşmiş Milletler bünyesindeki birçok sözleşme ve bildirgeyi şekillendirdiğini belirtmek gerekir. Söz konusu Beyname'nin 14. maddesinde “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” ifadesi yer alır. 14. maddeye ek olarak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde mültecileri yakından ilgilendiren diğer maddeleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır. (Madde 6)
- Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır. (Madde 13/1)
- Herkes, kendi ülkesi de dâhil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir. (Madde 13/2)

* Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A (III) sayılı kararıyla ilan edilmiştir.

- Herkesin bir yurttaşlığa hakkı vardır. (Madde 15)
- Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. (Madde 23/1)
- Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır. (Madde 23/2)
- Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. (Madde 25/1)
- Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır. (Madde 26/1)

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Türkiye’de 6 Nisan 1949 tarihinde kabul edilmiştir.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi (1951)

Mültecilerle ilgili en önemli uluslararası belge, Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi’dir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 1950 yılında kabul edilen, 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren sözleşmeyi, Türkiye 29 Ağustos 1961 tarihinde, 359 sayılı kanunla onaylamıştır. Türkiye bu kanunu şu çekinceyle onaylamıştır: “Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin

haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.”

1951 Cenevre Sözleşmesi, milyonlarca insanın, Avrupa’da, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yer değiştirerek mülteci konumuna düşmelerine karşı devletlerin çözüm arayışlarının bir ürünüdür. Mültecinin tanımını yapan ilk uluslararası belge niteliğini taşıyan ve mültecilerin hakları ve devletlerin mültecilere karşı görevleri bakımından kilit önemde olan bu sözleşmede mülteci tanımı “1 Ocak 1951 tarihinden önce ve Avrupa’da meydana gelen olaylar” ifadesiyle sınırlanmıştır. Bu sınırlamaya bakarak, sözleşmenin esasen İkinci Dünya Savaşı’nda mülteci konumuna düşen insanlar için üretildiğini söyleyebiliriz.

Taraf devletler, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin hükümlerini, sözleşmenin 3. maddesi uyarınca mültecilere ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulamakla yükümlüdürler. Sözleşme, mültecilerin yerleşme ve seyahat, seyahat ve kimlik belgesi edinme, çalışma, eğitim, mahkemelere erişim, konut edinme, ayrımcılık görmeme, din hürriyeti, dernekleşme, sosyal yardım ve sosyal güvenlik hakları başta olmak üzere temel haklarını garanti altına alır. Sözleşmenin 33. maddesinin 1. fıkrasının taraf devletlere yüklediği bir sorumluluğu da güncel tartışmalar bağlamında alıntılanak yararlı olacaktır:

“Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.”
(Madde 33/1)

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolü

Mülteci hukukunu düzenleyen bir diğer önemli uluslararası belge de Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolü'dür. Söz konusu protokol, daha önce değinilen 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci tanımına ilişkin "1 Ocak 1951 tarihinden önce ve Avrupa'da meydana gelen olaylar" ifadesinin yarattığı sınırlamayı mültecilere ilişkin yeni durumların ortaya çıktığını belirterek kaldırmaktadır. Başka bir ifadeyle, 1967 tarihli protokol, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ndeki tarihsel ve coğrafi açıdan daraltıcı hükümleri iptal ederek mülteci tanımının 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde işaret edilenin ötesine geçtiğini ve genişlediğini ilan etmektedir. Buna göre, mülteci olarak tanımlanma koşullarının geçerli olduğu herkes mülteci olarak kabul edilecektir. Bu bağlamda, 1967 Protokolü'yle birlikte mülteci konusu evrensel bir belgeye kavuşmuştur.

Türkiye, 1967 Protokolü'nü 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki coğrafi sınırlandırmayı koruyarak, bir başka ifadeyle coğrafi çekince şartıyla 1 Temmuz 1968'de onayladı. **Bu çekinceye dayanarak, Türkiye, Avrupa dışından gelenlere 'mülteci' statüsü vermeyeceğini belirtmiş oldu.** 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'ne Türkiye dışında coğrafi çekince koyan ülkeler Vatikan ve Madagaskar'dır.

Türkiye, söz konusu coğrafi çekince nedeniyle, mülteci tanımı konusunda uluslararası standartlarla aynı noktada olmadığı yönünde uluslararası kuruluşlardan ve insan hakları örgütlerinden eleştiriler almaktadır.

Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Bildirisi (1967)

1967 yılında ilan edilen bir diğer uluslararası belge de Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Bildirisi'dir. Devletler için tavsiye niteliğinde olan ve bağlayıcılığı olmayan bu bildiri, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'nde yer almayan "sığınma hakkı"na ilişkin ilkeler ortaya koyması nedeniyle önemlidir. Ancak, söz konusu bildirin kişisel bir hak olarak 'iltica hakkı'ndan söz etmemesi de eleştiri konusu yapılmaktadır.

Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi (1969)

Mülteci konusundaki önemli belgelerden birisi de, 10 Eylül 1969 tarihinde kabul edilen Afrika'da Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, her ne kadar bölgesel bir niteliğe sahipse de, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki mülteci olma koşullarını genişletmesi bakımından önem taşımaktadır. 1969 Sözleşmesi'nin mülteci teriminin tanımına ilişkin 1. maddesinin 2. fıkrası söz konusu tanımını şu ifadelerle genişletmektedir:

"Mülteci terimi aynı zamanda, kendi menşe ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde, dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan herkes için geçerli olacaktır." (Madde 1/2)

Cartagena Bildirisi (1984)

Mülteci konusuna ilişkin olarak bölgesel nitelikli olmasına karşın evrensel bir öneme sahip bir başka belge de 1984 tarihli Cartagena Bildirisi'dir. 1980'lerde Orta Amerika'da yaşanan iç savaş ve beraberindeki mülteci krizi sonrasında düzenlenen "Orta Amerika, Meksika ve Panama'daki Mültecilerin Yasal ve İnsancıl Problemlerden Korunması Hakkında Uluslararası Konferanslar Dizisi" sonrasında kabul edilen bildiri mülteci tanımını biraz daha genişletmiştir. Mülteci terimini tanımlarken, yukarıda değinilen 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Afrika Birliği Örgütü'nün 1969 tarihli Sözleşmesi'ne dayanan Cartagena Bildirisi'nin 3. maddesi, mülteci teriminin tanımına şu unsurları eklemiştir:

"Orta Amerika bölgesindeki kitlesel mülteci akınından edinilen tecrübeler göz önünde bulundurularak, uygun ölçüde ve bölgede devam eden durum akılda tutularak, ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi'ndeki (1. madde, 2. paragraf) örneğin ve Amerika Ülkeleri Arası İnsan Hakları Komisyonu'nun raporlarında kullanılan öğretinin ışığında, mülteci kapsamının genişletilmesinin gereğini tekrar vurgulamak. Böylece, bölgede kullanılması tavsiye edilen mülteci tanımı ya da kavramı, 1951 Sözleşmesinin ve 1967 Protokolünün öğelerini içerdiği gibi, bunun yanı sıra, yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri, ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri, ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri de kapsayacaktır."

Yukarıdaki uluslararası ve bölgesel nitelikli belgeler, günümüzde mülteci ve sığınmacılar konularında uluslararası

topluma yön vermektedir. Ancak, belirtmek gerekir ki, bu belgelerin dışında da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi birçok uluslararası anlaşma ve sözleşme de mülteci ve sığınmacılara ilişkin maddeler içermektedir.

B) ULUSAL DÜZEY

Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve ayrılmaları ile Türkiye'ye iltica edenlerin durumu **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu**'nda (YUKK) düzenlenmektedir. Kanunun 4. maddesinde düzenlenen geri gönderme yasağı uyarınca mülteci, şartlı mülteci yahut ikincil koruma statüsüne sahip olan kişilerin ülkelerine geri gönderilmeleri işkence, kötü muamele veya hayati bir risk oluşturacaksa, geri gönderilmemeleri Türkiye bakımından bir zorunluluktur.

Kanunda temel olarak düzenlenen statüler mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüleridir. Ancak, kanunun Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olurken getirilen coğrafi kısıtlamaya paralel olarak sığınmacılar için temel olarak öngörülen mülteci statüsü de "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, ora-

ya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye” şeklinde tanımlanmıştır.

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylardan dolayı aynı sebeplerle sığınma talep edenler ise mülteci statüsünde kabul edilmemekle birlikte şartlı mülteci olarak tanımlanmaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, şartlı mültecilerin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin verileceğini düzenlemiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere mültecilerin aksine şartlı mültecilerin iltica talebi kabul edilmemekte, ancak üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmalarına olanak tanınmaktadır. Mülteci ve şartlı mülteci statüleri dışında kalmakla beraber ülkesine döndüğünde ölüm cezasına mahkûm edilecek ya da hakkında verilmiş ölüm cezası infaz edilecek olan ya da işkence, kötü muameleye maruz kalacak kişiler için de ayrı bir koruma öngörülmüş, bu koruma türü ise ikincil koruma olarak adlandırılmıştır.

Tüm bunlardan ayrı olarak, ‘geçici koruma’ya ilişkin YUKK’da yapılan tanım ise mülteci ya da şartlı mülteci kapsamında olmayan, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış ve geri dönemeyen, acil ve geçici koruma talep eden kitlesel sığınma durumları için düzenlenmiştir. Kanunda geçici koruma, yalnızca kitlesel sığınma durumları için öngörülmüştür. Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma sahipleri için kanunda esas alınan sistem bireysel olarak korunmaları yönündedir. Geçici korumaya ilişkin olarak YUKK’nın kabulünden ancak bir buçuk yıl sonra geçici koruma yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelik hükümlerine göre, geçici koruma kararı alınanlar hakkında ülkeye girişleri

sırasında ya da daha sonra kendilerinin başvurusu üzerine yetkili mercilerce koruma sağlanmaktadır.

YUKK’da düzenlenen bu statülere bakılırsa hâlihazırda Türkiye’de bulunan milyonlarca Suriyeli için zaman zaman kullanılan mülteci ifadesi hukuken yanlış bir nitelemedir. Zira gerek Türkiye tarafından Cenevre Sözleşmesi’ne konulan coğrafi kısıtlama gerekse YUKK Suriye’de meydana gelen olaylar sebebiyle Türkiye’ye sığınanların mülteci olarak kabul edilmesini hukuken engellemektedir. Oysa, bu insanlar fiilen mülteci konumundadır.

Suriye’deki olaylar sebebiyle Türkiye’ye sığınanlara uygulanabilecek 1994 yılında yürürlüğe giren **“Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”** döneminde bu kapsamdaki kişiler için ‘sığınmacı’ tabiri kullanılmakta idi. Ancak 2013 yılında YUKK’nın yürürlüğe girmesi ile bu yönetmelikle düzenlenen sığınmacı tabiri artık kullanımdan kaldırılmıştır.

YUKK’da kitlesel sığınma durumunda ve daha çok insani yardım sağlanması amacıyla Türkiye’ye giriş yapanlar için öngörülen geçici koruma, 2012 yılından itibaren Türkiye’ye giren Suriyeliler için uygulanan koruma sistemidir. Geçici koruma altındakiler, Türkiye’de yasal olarak kalma ve temel hak ve hizmetlere erişim kabiliyetini kazanmaktadır. Kişiler geçici koruma altına alınırken, sığınma ihtiyaçlarına ya

da ülkelerini neden terk etmek zorunda kaldıklarına, zulüm riski altında bulunup bulunmadıklarına ilişkin bireysel ve derinlemesine bir değerlendirme yapılmamaktadır. Kişiler “ilk görünüşte” (*prima facie*) mülteci olarak kabul edilmekte, toplu olarak koruma altına alınmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından on ilde bu kişiler için geçici barınma merkezleri kurulmuştur. Ancak kanunda bu koruma için ‘geçici’ ifadesi kullanılsa da hâlihazırda dört yıldır süren ve bundan sonra da süreceği tüm dünya tarafından anlaşılan bu durumun kalıcı olması karşısında geçici koruma tabiri yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde Suriyeliler çalışmakta, yetersiz de olsa eğitim ve sağlık hizmeti almakta, durumu nispeten iyi olanlar işyeri bile açmaktadır. Dolayısıyla, bugün için hâlâ geçici koruma olarak adlandırılan bu statünün ileriye dönük bir anlam ifade etmediği ve yeni çıkış yolları aranması gerektiği ortadadır. Kitlese olarak yurda giriş yapan bu kişilerin, geçici koruma sağlanmasının ardından yine bireysel olarak şartlı mülteci başvurusunda bulunmaları da mümkündür.

Diğer uyruklu bireysel uluslararası koruma başvuru sahipleri açısından, toplu olarak verilen bir statü bulunmamaktadır, kişiler bireysel olarak GİGM nezdinde uluslararası koruma başvurularını yapmakta, GİGM veya yetkili İl Göç İdaresi Müdürlüğü, kişilerin başvurularını değerlendirmektedir. Değerlendirmenin sonucunda kişinin YUKK bağlamında gerekli kriterleri taşıdığına ilişkin bir karar verilirse uluslararası koruma statülerinden biri tanınmaktadır.

BAZI İL EMNİYET MÜDÜRLÜKLERİ GEÇİCİ KORUMA KAYDI ALMAYI DURDURDU

Türkiye “Geçici Koruma” rejimi, toplu olarak ilk görüş-
nüşte statü verilmesine ilişkin bir yaklaşım barındırmakta,
bu nedenle bireysel bir değerlendirme yapılmamaktadır.
Geçici Koruma Yönetmeliği Geçici Madde 1 uyarınca, doğ-
rudan Suriye’den gelen vatandaşlar, vatansızlar ve mülteci-
ler, geçici koruma altına alınacaklardır. Ancak, Geçici Ko-
ruma Yönetmeliği’nde geçici koruma kapsamı dışında tu-
tulacak kişiler, geçici korumanın iptal edilmesine ilişkin ve
geçici korumanın sonlandırılmasına ilişkin detaylı düzen-
lemeler bulunmaktadır. Uygulamada kişiler geçici koruma
altına alınmak adına İl Emniyet Müdürlükleri’ne başvur-
duklarında, kayıt sırasında kişinin geçici koruma kapsamı
dışında tutulmasını gerektirir sebeplerin bulunup bulun-
madığı değerlendirilecektir. Geçici koruma kapsamında ol-
duğu anlaşıldığı takdirde kayıt işlemlerinin tamamlanması
ve “**Geçici Koruma Sahibi Kimlik Belgesi**”nin düzenlen-
mesi gerekmektedir, ancak sayıların büyüklüğünden dolayı,
uygulamada kayıtların tamamlanması uzun sürmekte, kayıt
randevuları birkaç ay sonrasına verilebilmektedir, **bazı İl
Emniyet Müdürlükleri kayıt almayı durdurmuşlardır.**

GİGM ve İl Göç İdaresi Müdürlükleri’nin yanı sıra Bir-
leşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK),
Türk sığınma sisteminin kilit aktörlerindedir ve uluslara-
rası koruma başvuru sahiplerine “tamamlayıcı” ya da “ikin-
cil” olarak adlandırılabilir bir koruma sağlamaktadır. Bu
bağlamda, BMMYK’ya kaydolun bireyler açısından mülteci

statüsü belirleme değerlendirmesi yapmaya ve kişiler, eğer 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde öngörülen kriterleri taşıyorlarsa, BMMYK nezdinde mülteci olarak tanımaya devam etmektedir. Fakat unutulmaması gereken husus, BMMYK tarafından verilen karar Türk hukuku açısından bağlayıcı değildir. Bu nedenle GİGM kişilerin uluslararası koruma başvurularına ilişkin karar almakla yetkilendirilen tek aktördür.

TÜRKİYE'DE UZUN VADELİ KORUMA VE ENTEGRASYON POLİTİKASI YOK

22 Ekim 2014 tarihli Yönetmelik'te, Suriye'den kitlesel akın hâlinde gelen kişiler açısından geçici korumanın ne süreyle sürdürüleceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Geçici korumanın devam ettirilmesi ya da sonlandırılmasına ilişkin takdir GİGM'e bırakılmıştır. Geçici korumanın bireysel olarak ya da toplu olarak sona ermesi hâlinde, hâlen korumaya ihtiyaç duyan bireylerin uluslararası koruma başvurusunda bulunup bulunamayacaklarına ilişkin açık bir düzenleme de bulunmamaktadır. Ayrıca yukarıda kısaca bahsedildiği üzere, Avrupa dışındaki ülkelerden gelen bireysel uluslararası koruma statü sahipleri açısından uzun vadeli entegrasyon ihtimali de öngörülmemiştir. İlgili hususlar birlikte değerlendirildiğinde, **geçici koruma altındakiler açısından uzun vadeli bir koruma ya da entegrasyon politikasının bulunmadığına ilişkin bir yorum yapmak mümkün olacaktır.**

KAOSA DÖNEN GEÇİŞLER YÖNETİLEMEDİ VE HÂLEN BİNLERCE KİŞİ KAYIT DIŞI OLARAK TÜRKİYE'DE YAŞIYOR

Türk hukuku bakımından tüm bu düzenlemeler ülkemizde kayıt altında bulunan Suriyeliler için geçerlidir. Ancak kayıt altına alınmadan sınırdan geçerek Türkiye'ye giriş yapan birçok Suriyeli bulunmaktadır. YUKK ve Geçici Koruma Yönetmeliği hükümlerine göre geçici koruma kapsamında olanlar yurda girişleri sırasında sınırdan veya daha sonra kendi başvuruları ile yetkili mercilerce geçici koruma altına alınmaktadır. Ancak **Türkiye'nin başından itibaren sınırdan kaosa dönüşen geçişleri yönetememesi neticesinde hem sınırdan birçok mağduriyet söz konusu olmuş hem de binlerce kişi kayıt altına alınmadan kaçak olarak Türkiye'ye giriş yapabilmiştir.** Uygulamada bu kişilerin eğitim, sağlık, çalışma gibi zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması ancak kayıt altına alınmaları ile mümkündür. **Oysa özellikle sınır güvenliğinin olmadığı ve kontrolün bulunmadığı noktalardan yurda giriş yapan Suriyeliler adeta Türkiye hükümeti onlardan habersizmişçesine kendi hayatlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar. İlgili birimler tarafından geçici barınma merkezlerinde kalanlar için eğitim, sağlık hizmetleri verilmesine karşın dışarıda kalanlar kendi başının çaresine bakmaktadır.**

3) MÜLTECİ VE SİĞİNMACILAR BAKIMINDAN TÜRKİYE'DE DURUM

Kısa Tarihçe, Rakamlar, Kamplar

Anadolu, tarih boyunca uygun iklim koşulları, limanlar, verimli otlaklar gibi avantajlarından dolayı birçok kavmin, milletin göç ettiği bir yer olmuştur.

Bilinen ilk büyük göçün, MÖ 1200'de, "Ege göçü" olarak adlandırılan Balkanlardan gelen kavimlerin göçü olduğu bilinmektedir. Bu göç akını Anadolu'daki bazı devletlerin ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Birçok uygarlığın yaşam bulduğu Anadolu Perslerin, Roma İmparatorluğu'nun ve Bizans'ın egemenliği altındayken de çeşitli toplulukların göç ettiği bir coğrafya olmuştur.

8. yüzyıldan sonra Oğuz boyları Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. Küçük gruplar hâlinde münferit olarak yapılan bu göçler 1071 Malazgirt Savaşı'nın ardından kitleler hâlinde devam etmiştir. Bizans direncinin kırılmasıyla birlikte Ege Denizi'ne kadar tüm Anadolu büyük Türk göçüne tanıklık etmiştir. 1200'lü yıllarla birlikte Moğol istilası bu Türk göçünü daha da artırmıştır. Bu göçler Anadolu tarihinin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Osmanlı'da Göç Hareketleri

Göçler, Anadolu'daki siyasi birliği sağlayan Osmanlı İmparatorluğu döneminde de devam etmiştir.

- 1492 yılında on binlerce Yahudinin İspanya'dan gemilerle kurtarılarak Osmanlı İmparatorluğu topraklarına getirilmesi,

- 1672 Thököly Ayaklanması'nın ardından matbaacılığın öncüsü İbrahim Müteferrika ile itfaiyeciliğin öncüsü Kont Ödön Seçenyi'nin (Seçenyi Paşa) ve 1699 yılında Macar Kralı Thököly Imre ve eşinin Osmanlı İmparatorluğuna iltica etmeleri,
- 1709 yılında İsveç Kralı Şarl'ın beraberindeki yaklaşık 2 bin kişilik grupla birlikte Osmanlı İmparatorluğuna sığınması,
- 1718 Pasarofça Antlaşması'nın ardından Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc'in Osmanlı İmparatorluğu'na sığınması,
- 1830 Polonya İhtilali'nin liderlerinden bugünkü Polonezköy'ün kurucusu Prens Adam Czartorski'nin 1841 senesinde Osmanlı İmparatorluğu'na iltica etmesi,
- 1848 Macar Özgürlük savaşını kaybeden Prens Lajos Kossuth ve yaklaşık 3 bin Macar'ın 1849'da Osmanlı İmparatorluğu'na gelmeleri,
- 1858 - 1864 yılları arasında Rus kaynaklarına göre yaklaşık 493.000 Müslüman Kafkas nüfusun Osmanlı'ya sığınması,
- Farklı istatistiki veriler bulunmakla birlikte 1864 senesinde Rus ordusundan kaçan yaklaşık 1 milyon Kafkas nüfusun Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilerek, Balkanlara ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştirilmesi (Çerkez Sürgünü),
- 1917 Bolşevik İhtilali'nin ardından Vrangeli'nin yaklaşık 135 bin kişiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu'ndan korumaya talep etmesi.

Cumhuriyet Dönemi

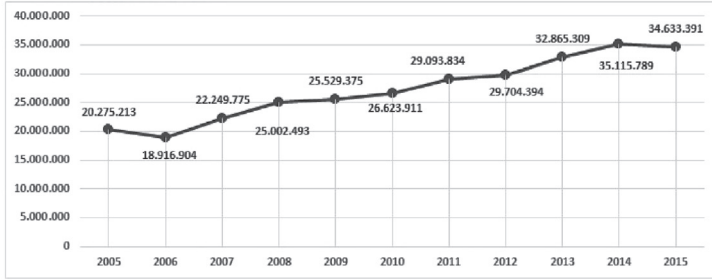
Kitlesel göç hareketleri Cumhuriyet döneminde de devam etti. Cumhuriyet döneminde başlıca şu göç hareketleri gerçekleşmiştir:

- 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384.000 kişi,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlardan 800.000 kişi,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi,
- 1988 yılında Halepçe katliamından sonra Irak'tan 51.542 kişi,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345.000 kişi,
- 1991 yılında Birinci Körfez Savaşından sonra Irak'tan 467.489 kişi,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20.000 kişi,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişi,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi Türkiye'ye göç etmiştir.*

Türkiye her yıl on milyonlarca kişinin giriş çıkış yaptığı bir ülke durumundadır. 2005 yılında 20.275.213 kişi Türkiye'ye giriş yaparken bu rakam 10 yıl içinde 14.358.178 kişi artarak 34.633.391 kişiye ulaşmıştır.

* Kaynak: Göç ve Türkiye, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

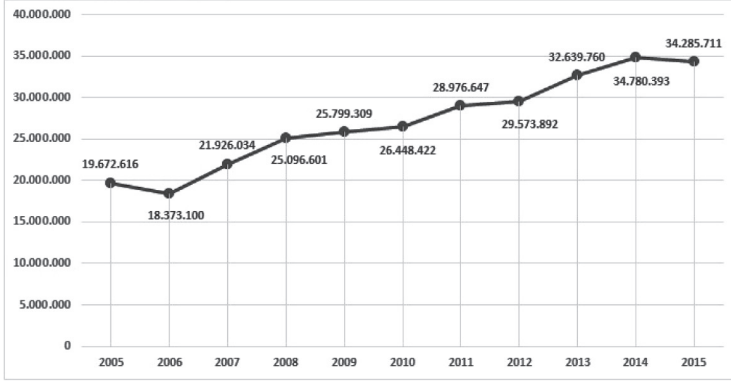
Yıllara Göre Türkiye'ye Giriş:

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Aynı tarihler içinde Türkiye'den çıkış yapan kişi sayısında da büyük artış görülmüştür. 2005 yılında 19.672.616 kişi çıkış yaparken 2015 yılında 34.285.711 kişi çıkış yapmıştır.

Yıllara Göre Türkiye'den Çıkış:

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

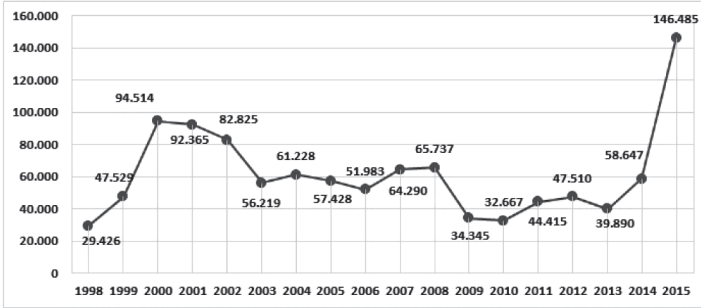
Sınır kapılarından yapılan bu düzenli girişlerin yanı sıra Türkiye yıllardır düzensiz göçmen (irregular migrant) olarak adlandırılan ve yasa dışı yollarla ülkeye giren, kalan ve

çıkan veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmayan kişilere de ev sahipliği yapmaktadır.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşta milyonlarca kişi evini terk etmek zorunda kaldı. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) 9 Temmuz 2015 verilerine göre komşu ülkelerdeki toplam Suriyeli mülteci sayısı 4.013.000. Buna ek olarak en az 7,6 milyon kişi de Suriye içinde yerlerinden edilmiş durumda.

Bu göçlerden en fazla etkilenen ülke ise Türkiye. 2005 yılında 29.426 düzensiz göçmenin yakalandığı Türkiye’de 2015 yılında 146.485 kişi yakalandı. **Geçmiş yılların birikimiyle birlikte Türkiye’de hâlen 1.107.503 düzensiz göçmen bulunuyor.**

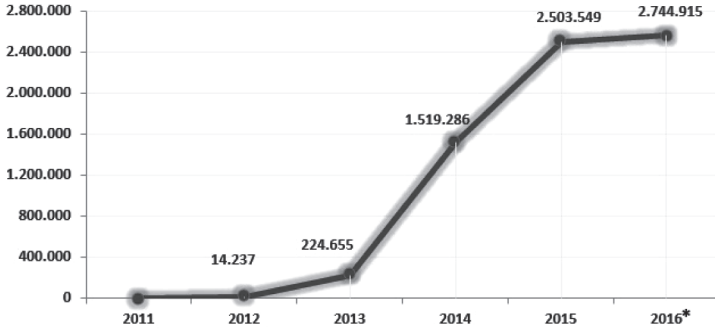
Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak ülkeye gelen yabancılar için ise geçici koruma sağlanmaktadır. **Türkiye’de 2.744.915 Suriyeliye geçici koruma statüsü verilmiştir.**

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

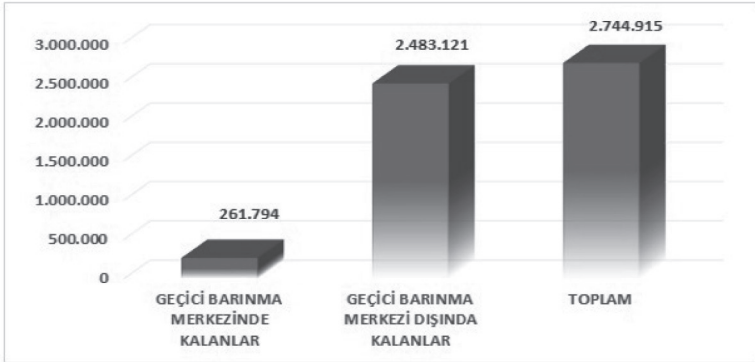

*19.05.2016 tarihi itibarıyla

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Geçici koruma statüsündeki bu Suriyelilerin 261.794'ü geçici barınma merkezlerinde kalırken 2.483.121'i ise barınma merkezlerinin dışında yaşamlarını sürdürmektedir.

Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Barınma merkezlerindeki son durum ise şöyledir:

İL	GEÇİCİ BARINMA MERKEZİ	BARINMA TİPİ		GBM MEVCUDU		TOPLAM MEVCUT
HATAY	Altınözü 1 Çadırkenti	263	bölme	1.375	Suriyeli	18.588
	Altınözü 2 Çadırkenti	622	çadır	3.094	Suriyeli	
	Yayladağı 1 Çadırkenti	236	çadır	2.764	Suriyeli	
		310	bölme			
	Yayladağı 2 Çadırkenti	510	çadır	3.383	Suriyeli	
	Apaydın Konteynerkenti	1.181	konteyner	5.128	Suriyeli	
Güveççi Çadırkenti	1.000	çadır	2.844	Suriyeli		
GAZİANTEP	İslahiye 1 Çadırkenti	1.898	çadır	7.894	Suriyeli	47.021
	İslahiye 2 Çadırkenti	2.364	bölme	9.039	Suriyeli	
				7.647	Iraklı	
	Karkamış Çadırkenti	1.686	çadır	7.145	Suriyeli	
	Nizip 1 Çadırkenti	1.858	çadır	10.467	Suriyeli	
Nizip 2 Konteynerkenti	938	konteyner	4.829	Suriyeli		
ŞANLIURFA	Ceylanpınar Çadırkenti	4.771	çadır	21.727	Suriyeli	103.094
	Akçakale Çadırkenti	5.000	çadır	29.577	Suriyeli	
	Harran Konteynerkenti	2.000	konteyner	13.899	Suriyeli	
	Viranşehir Çadırkenti	4.100	çadır	16.956	Suriyeli	
	Suruç Çadırkenti	7.000	çadır	20.935	Suriyeli	
KİLİS	Öncüpınar Konteynerkenti	2.063	konteyner	10.293	Suriyeli	33.131
	Elbeyli Beşiriyeye Konteynerkenti	3.592	konteyner	22.838	Suriyeli	
MARDİN	Midyat Çadırkenti	1.300	çadır	3.032	Suriyeli	13.057
				1.055	Iraklı	
	Nusaybin Çadırkenti	3.270	bölme	0		
	Derik Çadırkenti	2.100	bölme	8.970	Suriyeli	
KAHRAMANMARAŞ	Merkez Çadırkenti	3.684	çadır	18.414	Suriyeli	18.414
OSMANİYE	Cevdetiye Çadırkenti	2.012	çadır	9.173	Suriyeli	9.173
ADİYAMAN	Merkez Çadırkenti	2.260	çadır	9.669	Suriyeli	9.669
ADANA	Sarıçam Çadırkenti	2.162	çadır	10.232	Suriyeli	10.232
MALATYA	Beydağı Konteynerkenti	2.083	konteyner	7.790	Suriyeli	7.790

Kaynak: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

TÜRKİYE YABANCI SAVAŞÇILARIN DA MERKEZİ HÂLİNE GELDİ

Suriye'deki iç savaşla birlikte Türkiye aynı zamanda çok sayıda yabancı savaşçının da giriş çıkış yaptığı bir ülke durumuna gelmiştir.

YABANCI SAVAŞÇILAR

YABANCI SAVAŞÇILAR (YTS)*	
Giriş yasağı konulan YTS sayısı (128 farklı ülkeden)	38.624
Sınır dışı edilen YTS sayısı (95 farklı uyruktan)	3.335

*31.03.2016 tarihi itibarıyla

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

4) HAKLAR BAKIMINDAN YAŞANAN ANA SORUNLAR

A) TEMEL HAK İHLALLERİ

Mülteciler, sığınma süreçlerinin bütün aşamalarında insan hakları sözleşmesinin ilgili maddeleri uyarınca çeşitli haklara sahiptir. **Göç etmek zorunda kalan her insan öncelikle güvenli sığınma hakkına sahiptir.** Bunun yanında, yaşama hakkı, işkence ve kötü muameleden korunma, vatandaşlık hakkı, hareket özgürlüğü hakkı, ülkeyi terk etme ve ülkeye geri dönme hakkı ve zorla geri gönderilmeme gibi insan hakları herkes için geçerli ve evrenseldir. Bu haklar,

vatandaş olan ve olmayan herkesi kapsayacak şekilde Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, Uluslararası Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmelerinde onaylanmış ve güvence altına alınmıştır. Bu anlamda mültecilerin Hukuki Statüsü-ne ilişkin 1951 Sözleşmesi'ne imza koyan devletler, sözleşmede belirtilen hükümler uyarınca mültecileri korumakla hukuken yükümlüdür.

İnsan Hakları İhlalleri

Suriyeli mültecilerin %90'ının hükümetin kurduğu kamplar dışında yaşadığı ve geçimlerini sağlayamadıkları bir ortamda 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun uygulanmasında sorunlar yaşanmaktadır.

Hukuka aykırı alıkonma ve sınır dışı uygulamaları konusunda Uluslararası Af Örgütü'nün de belirttiği üzere Türkiye'de yetkililerin Avrupa ülkelerine düzensiz olarak geçmeye çalışan kişilerden bir bölümünü yakaladığı ve bu kişileri alıkonma merkezlerine transfer ettiği bilinmektedir.

Alıkonulanların cep telefonlarına el konulduğu, avukatlar ve aile üyelerinin ziyaretlerinin yasaklandığı, alıkonulma süresinin birkaç hafta, iki ay hatta bir seneyi bulduğu, fiziksel olarak kötü muameleye maruz kaldıkları iddia edilmekte, bu durum da Türkiye'nin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde yükümlülüklerini ihlal etmesi anlamına gelmektedir.

Yaşam Hakkı İhlalleri ve Kötü Muamele

Uluslararası çerçevenin uygulamaya geçmesi konusunda her gün yaşanan hak ihlalleri karamsarlığa yol açmaktadır. Sığınmacıların sığınma hakkının baştan engellenmesi, kamplarda sığınmacılara suçlu gibi davranılması, sığınmacılara yönelik evrensel hukuk çerçevesini aşan örneklerle girmektedir.

Uluslararası korumanın temel olarak görevi, kişilere sığınma hakkı arama süresince yardımda bulunmayı, yasal danışma ve yardım sağlamayı, mültecilerin fiziksel güvenliği için düzenlemeler yapmayı, gönüllü olarak kendi ülkelerine geri dönmeyi teşvik etme ve desteklemeyi ve yeniden yerleştirme konusunda mültecilere yardımcı olmayı kapsar. (BMMYK Tüzüğü'nün 8. maddesi).

MÜLTECİLERE YÖNELİK ŞİDDET ARTIYOR!

Mültecilere ve sığınma hakkı talep eden insanlara yönelik şiddet son yıllarda artış eğilimindedir. Mülteciler, sığındıkları ülkelerde “yabancı” olarak görülerek ötekileştirilmekte, tehdit olarak algılanmakta ve fiziksel saldırıya maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, mülteciler ırkçı saldırılara hedef olmaktadır. Mülteciler meselesi insani boyutundan çok güvenlik boyutuyla ele alınmakta; insani boyutun gözden kaçırılması, ülkelerini terk edip gelmek zorunda kalan insanlar için ayrı bir psikolojik ve sosyolojik baskıya sebep olmaktadır. Her ne kadar, göç ettikleri ülke yetkililerince geldikleri ülkelere “gönüllülük” esasına göre gönderildikleri belirtilse de, birçok mülteci ve sığın-

macı göç ettikleri ülkelerde yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle terk etmek zorunda kaldıkları ülkelere istemedikleri hâlde geri dönmektedir.

AB'den Türkiye'ye geri gönderilme riski taşıyan veya hâlihazırda Türkiye'ye geri gönderilmiş sığınmacıları desteklemek ve olası hak ihlallerini tespit etmek amacıyla uluslararası bir organizasyon olarak kurulan Return Watch (İade Gözlemi) adlı kuruluş; Türkiye'ye dönmek istemeyen kişilere, iade durumuyla karşılaştıklarında hukuksal destek sağlamayı hedeflemektedir. Kurucularından Sevda Tunaboşlu, “Şu anda hem Yunanistan'da bulunan ve geri gönderilme riski taşıyan mültecilerle, hem Türkiye ve Yunanistan'da çalışan avukatlarla ve STK'larla iletişim hâlindeyiz. Oraya giden ve gerçekten uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişilerin hızlandırılmış prosedürle otomatik olarak reddedilerek, Türkiye'ye gönderileceklerini, daha sonrasında da kendi ülkelerine gönderilme riskiyle karşı karşıya kalacaklarını düşünüyoruz” demiştir. Return Watch'un kurucularından Tunaboşlu, **Türkiye'nin AB ülkelerinden geri gönderilen sığınmacıların başvurularını adaletli bir şekilde inceleyecek ve barınmalarını sağlayacak kapasitesi olmadığını iddia etmekte, sürecin insan hakları ihlalleri olmadan gerçekleşmesinin mümkün olamayacağını savunmaktadır.**

MÜLTECİLER ADLİ-İDARİ MAKAMLARA ULAŞAMIYOR!

Mülteciler, sosyal ve kültürel uyumsuzluklar, “yabancı” ve “tehlikeli” olarak, iş imkânlarını ve yaşamlarını “tehdit

eden” unsur olarak görülme sonucunda saldırıya açık hâle gelmektedir. Mültecilere yönelik şiddet örnekleri zaman zaman kamuoyuna yansımaktaysa da, **mülteciler çoğu zaman adli-idari makamlara ulaşamamaktadır. Bugüne kadar, mültecilere yönelik, zaman zaman linçlere varan saldırılarda yüzlerce insan yaralanmıştır.**

ŞİDDET ve CİNSEL İSTİSMAR GÖRÜNMÜYOR!

Dünya mülteci nüfusunun büyük bölümünü oluşturan mülteci kadın ve çocuklar sığındıkları ülkelerde sık sık fiziksel ve cinsel istismara maruz kalmaktadırlar. **Ancak birçok olayda, şiddete uğrayan mülteci kadınlar polise gidememekte, şiddet görünmez kalmaktadır.**

İnsan tacirleri tarafından en sık şiddete maruz kalan kesim de yine kadınlardır. Kadınlar fuhuşa zorlanmakta, tecavüzlere uğramaktadır. Birleşmiş Milletler verilerine göre her yıl iki milyon kadın ve kız çocuğunun ticareti yapılmaktadır. Cinsiyete dayalı şiddete daha açık bu kişiler, alıkonma ya da gözaltı durumunda da şiddete maruz kalmaktadırlar.

Kampları “Hapis” Gibi Görüyorlar

Pek çok mülteci, tutuldukları kampları “hapis” olarak nitelendirmektedir. Türkiye’ye geri gönderilme süreci mülteciler için “kabul edilebilir” görülmemektedir. Medyaya ve kamuoyuna pek yansımaya da; Yunanistan’dan Türkiye’ye gelmek istemeyen, intihar girişiminde dahi bulunan

mülteciler, sorunun insani boyutuna odaklanmayı gerektirmektedir.

Türkiye-AB anlaşması sonucu ortaya çıkan süreç, mültecilerin aleyhine işlemektedir. Mültecilerin yaşam koşulları alarm vermekte, Pire Limanı'nda mültecilerin her gün bayat makarna yemek zorunda bırakıldığı iddia edilmekte ve hatta Yunanistan'daki çoğu kampın sağlık hizmetlerinden yoksun olduğu; tuvalet, yiyecek ve barınma ihtiyaçları konusunda da koşulların "insanlık dışı" olduğu öne sürülmektedir.

"Ben Hayvan Değilim, İnsanım"

Türkiye-AB arasında varılan anlaşmanın ardından mülteciler Türkiye'ye iade edilmeye başlanırken, Yunanistan'ın Midilli Adası'ndaki Moria kampında bir günü aşkın süre Türkiye'ye geri gönderilmemek için protesto eylemi yapan Pakistanlı mültecilerden biri, elektrik direğine çıkarak intihar girişiminde bulunmuştur. **İntihar girişiminde bulunan Pakistanlı mültecinin sözleri çarpıcıdır: "Ben hayvan değilim, insanım. Bize sığınma talebi için belge vermediler. Bizi atıyorlar. Burası çok kötü bir yer. Adalet istiyorum. Medya bize yardım etsin."**

Kuşkusuz bu örnek ne ilktir ne de son olacaktır. Benzer tepkiler, farklı zamanlarda gündeme gelmiştir. Eylemlerine devam eden Pakistanlı mültecilerin, Türkiye ve AB arasındaki mutabakat ve kamp koşullarını protestoları sürmektedir. **İddialar arasında en çarpıcı olanı, Yunanistan'da mültecilerin sığınma taleplerine dair belgelerin değiştirildiği iddiasıdır.**

MÜLTECİLERİN SIĞINMA BELGELERİ DEĞİŞTİRİLİYOR

Yunan adalarındaki yardım gönüllüleri, polislerin mültecilerin sığınma talebinde bulunduğu belgeleri değiştirdiğini iddia etmiş, kaçtıkları ülkelere geri gönderilmekten korkan iki mültecinin intihar ederek yaşamını yitirdiğini belirtmiştir. **Gönüllü yardım görevlileri, Yunan polislerinin, mültecilerin “iltica başvuru” evraklarını değiştirerek, başvuruda bulunmamış gibi gösterdiklerini söylemiştir.** “CK Team” adlı organizasyonun çatısı altında çalışan gönüllüler, kaçtıkları ülkelere geri gönderilme korkusu yaşayan mültecilerin intihara kalktığı olayların arttığını iddia etmiştir. Gönüllülerden Kester Ratcliff’in verdiği bilgiye göre, bugüne dek farklı kamplarda dört intihar vakası yaşanmış, intihar eden mültecilerden ikisi kurtarılırken, diğer ikisi hayatını kaybetmiştir. Gönüllü ekip, gözlemleri ve mültecilerden aldıkları bilgiler ışığında, mültecilerin uluslararası korunma talebinde bulunma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedir.

Uluslararası Af Örgütü; 1 Nisan 2016’da yaptığı açıklamayla, mültecilerin Türkiye’den Suriye’ye geri gönderildiğini ifade etti. Açıklamada, “Türkiye’den, savaştan tahrip olmuş Suriye’ye mültecilerin büyük ölçekte zorla geri gönderilmeleri, bu ayın başında Türkiye-AB arasında imzalanan mülteci anlaşmasındaki ölümcül kusurları açığa çıkarıyor” denilmektedir. **Açıklamada, Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin Ocak ayının ortasından bu yana neredeyse her gün, çocukların da dâhil olduğu yaklaşık yüzer kişilik grupları toplayıp Suriye’ye gönderdiği ifade edildi.**

Uluslararası Af Örgütü, “Suriye’ye tüm zorla geri göndermeler Türkiye hukuku, AB hukuku ve uluslararası hukuka göre yasa dışı” tespitinde bulundu. Uluslararası Af Örgütü Avrupa ve Orta Asya Direktörü John Dalhuisen “Görünen o ki Türkiye geçtiğimiz yedi-sekiz hafta içinde birkaç bin mülteciyi Suriye’ye geri gönderdi. Eğer anlaşma planlandığı gibi devam ederse, Avrupa’nın Türkiye’ye geri gönderdiği mültecilerden bazılarının da aynı kadere boyun eğeceğine dair çok büyük bir risk söz konusu” dedi.

B) MÜLTECİ/SIĞINMACI ÇOCUKLARIN İNSAN HAKLARI

Mülteci/sığınmacı kadın ve çocukların insan haklarına değinmeden önce ifade etmek gerekir ki, ziyaret edilen kampların bir kısmında yetişkin erkek sayısının son derece az olduğu, bu kamplarda ağırlıklı olarak çocuk ve kadınların bulunduğu gözlemlenmiştir. Yetişkin erkeklerin Suriye’de muhaliflerin yanında savaşa gittikleri öğrenilmiştir. Hatay’daki Altınözü Boynuyoğun Mülteci Kampı ve Adana Sarıçam Mülteci Kampı bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de bulunan mültecilerin yarısını 18 yaş altı çocuklar oluşturmaktadır. Suriyeli mülteci çocukların barınma, eğitim, cinsel istismar ve sömürüden korunma gibi temel insan hakları ihlal edilmektedir. Bu tespitler Uluslararası Çocuk Merkezi raporlarına da yansımıştır. **Suriyeli çocukların zorla evlendirildiği, (çocukların yüzde 5’ini oluşturuyor) üçüncü dördüncü eş olarak satıldığı ifade edilmektedir. Seyhan Belediyesi’nin Kalkınma Ajan-**

sı'nın desteğinde yaptığı araştırmalara göre de Adana'da 12-17 yaş grubunda evlendirilmiş çocukların oranı yüzde 16'yı bulurken bu yaş grubunda evli olan kız çocuklarının yüzde 40'ının da hamile olduğu belirlenmiştir.

Zorla evlendirilme, çocuğun cinsel ve ticari sömürüsü, Şiddet, ayrımcılık gibi pek çok hak ihlali ne yazık ki mülteci çocukların yaşamında olağanlaşmış durumlardır. 1995'te tarafı olduğumuz BM ocuk Hakları Sözleşmesi'nin 22. maddesine göre, Türkiye kendi topraklarındaki mülteci çocukların tümünün sözleşmede yer alan haklardan faydalanması için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Ancak, Türkiye bu yükümlülüğünü tam olarak yerine getirememektedir. Savaştan kaçarak, yakınlarını, evlerini, okullarını terk ederek uzun ve zorlu yolun ardından geldikleri bu yerde çocuklar ne yazık ki pek çok hak ihlaline maruz kalmaktadırlar.

Türkiye 2011'de, insan hakları belgelerindeki yükümlülüğünü yerine getirerek, kapılarını Suriye'deki savaştan kaanlara açtı. **Ancak kapıyı açmak yeterli değildir. Hak temelli yürütülemeyen politikalar ve uygulamalar nedeniyle mülteci çocuklar beş yıldır gittikçe derinleşen sorunlarla boğuşmaktadırlar.** Mlteçiler Dayanışma Derneği'nin Türkiye'de Mlteçilerin Hak ve Hizmetlere Erişimi başlıklı 2015 tarihli raporunda; Türkiye'nin taraf olduğu BM ocuk Hakları Sözleşmesi ve 5395 Sayılı ocuk Koruma Kanunu gereği refakatsiz çocuğun, statüsüne bakılmaksızın, devlet korumasından yararlanması gerekmektedir. **Ancak, refakatsiz yabancı çocuğun korunmaya alınması için otomatik olarak işleyen bir sistemin eksikliği, temel sorunlarından birini oluşturmaktadır.**

Ülkemizde mülteci çocukların hakları tam olarak bilinmemekte, çocuklara sunulan hizmetler lütuf olarak görülmemektedir. Ayrıca çocuklar bazen kaldıkları kamplarda güvenlik gerekçesiyle, bazen başka bir ülkeye göç etme sırasında, bazen iş “kazalarında” ya da maruz kaldıkları nefret cinayetlerinde yaşam hakkı ihlallerine uğramaktadırlar.

ÇOCUKLAR KAYIT DIŞI VE DÜŞÜK ÜCRETLE ÇALIŞTIRILYOR

Çocukların çalıştırılması ve emek sömürüsü gün geçtikçe derinleşen bir diğer sorun alanıdır. Suriyeli yetişkinlere çalışma izni verilmemesinin de etkisiyle **çocuklar kaçak işyerlerinde, denetimsiz, kayıt ve insanlık dışı koşullarda çok düşük ücretlere ve aşırı uzun sürelerde çalıştırılmaktadır.**

Çalıştırılmaları yetmediği gibi işyerlerinde nefret cinayetlerine, ayrımcılığa ve şiddete maruz kalan mülteci çocuklar genellikle atık toplama işinde, tekstil atölyelerinde, ayakkabı imalathanelerinde çalıştırılmaktadır. Onları bu şekilde çalıştıran işverenlerle ilgili yaptırımlarsa ya çok zayıftır ya da hiç yoktur. **Tekstil atölyelerinde 5 yaşındaki çocukların dahi çalıştırıldığı ve bunun çeşitli araştırmalara konu olduğu görülmüştür.** Bir örnek vermek gerekirse, Adana’da 12-17 yaş grubunda erkek çocuk işçiliği yüzde 20’yi aşarken, hemen hemen her tamirci, lastikçi, berber vb. esnaf yanında Suriyeli çocuk işçilerle karşılaşmaktadır. Bütün illerimizde trafik lambaların bulunduğu kavşaklarda dilenen Suriyeli çocuklara rastlamak sıradan bir hâl almıştır.

SURİYELİ ÇOCUKLARIN % 60'I EĞİTİME ERİŞEMİYOR

Uluslararası sözleşmelere ve anayasaya dayalı bir yükümlülük olarak sağlanması gereken eğitim hakkı çocukların diğer haklarının hayata geçmesini sağlayan temel haklardan biridir. Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi'nin yaptığı bir araştırma; altyapı eksikliği ve gerekli destek mekanizmalarının oluşturulmaması nedeniyle eğitime erişebilen Suriyeli çocukların dahi eğitim hakkından gerçek anlamda yararlanmadığını göstermektedir.

Eğitim sistemine dâhil olan Suriyeli çocuklar ise kayıt sürecinden başlamak üzere pek çok sorunla karşı karşıyadır. İnsan Haklarını İzleme Örgütü'nün aynı konulu raporu ise Suriyeli çocukların devlet okullarına gitmesine olanak veren yasa kabul edilmiş olsa da dil engeli, toplumsal uyum sorunları ve ekonomik zorluklar gibi temel engellerin çocukların eğitim hakkının ihlaline yol açtığını belirtmektedir. Eylül 2015 itibariyle Suriyeli çocukların yaklaşık yüzde 60'ı herhangi bir eğitime erişememekteydi.

Ayrıca, öğretmenler hem mülteci çocuklar, hem prosedürler konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Sınıf içerisinde çıkabilen ayrımcılık, dışlama vb. sorunlarla baş etmede yetersiz kalmaktadırlar. Eğitim sürecinde karşılaşılan keyfi tutumlar ve hak ihlallerine karşı mülteci çocukların hak arama yolları da mevcut değildir. Bu da hak ihlallerinin cezasız kalmasına yol açmaktadır.

Adana ve Hatay'da yapılan incelemelerde, kamplardaki okullarda genelde küçük çocukların eğitim aldıkları, 13-14

yaşındaki erkek çocuklarının kamp dışına çalışmaya gittikleri öğrenildi. Ayrıca, kamplardaki okullarda görevlendirilen Suriyeli öğretmenlerin nasıl seçildikleri ve yeterli olup olmadıkları konusunda şüpheler oluştuğu; bu okul ve öğretmenlerin verdikleri eğitim ve uyguladıkları müfredatın AFAD tarafından bile denetlenmediği kaydedilmiştir.

Adana örneği

Adana'daki yaklaşık 70 bin Suriyeli çocuğun % 32-35'i 5-17 yaş grubunda bulunan okul çağındaki çocuklardır. Bu 70 bin çocuğun ancak yaklaşık 20 binine okullarda eğitim verilmektedir. Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün verdiği rakamlara göre Adana'da geçici eğitim merkezi olarak 9 okulda 9 bin 500 öğrenciyle başladıkları eğitim şimdi 21 okulda 18 bin 700 öğrenciye verilmektedir. Müdürlük 50'ye yakın yeni Türkçe öğretmeni görevlendirirken, Suriyelilerin okul taleplerini mutlaka karşıladıklarını belirtmektedir. Adana'da 800 Suriyeli öğretmen görevlendirilmiş durumdadır. Kamplarda eğitim verenlere 600, kamp dışında eğitim veren öğretmenlere ise 900 lira ücret verilmektedir. Okullarda Suriyeli çocuklara saat 14.00'ten sonra eğitim verilmekte, çocuklar 5 saat İngilizce, 5 saat Türkçe, 10 saat de Arapça dersi almaktadır.

C) MÜLTECİ/SIĞINMACI KADINLARIN İNSAN HAKLARI

Tüm mülteci ve sığınmacıların ağır riskler ve sorunlarla karşı karşıya buldukları ancak kadın ve çocukların daha

da savunmasız durumda oldukları bilinmektedir. Mülteci ve sığınmacı kadın ve çocukların sorunlarının geçim-beslenme şartlarından sağlık, eğitim, barınma, çalışma, sosyal güvenlik ve sosyal yaşama uyuma değin bir dizi sorunlarının yanı sıra bu rapora konu olan insan hakları ihlalleri ve çalışma hakkı ihlalleri de büyük sorun teşkil etmektedir.

Biyometrik Verileri Alınarak Kayıt Altına Alman Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (05.05.2016)

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
GENEL TOPLAM	1.463.038	1.285.329	2.748.367
0-4	187.838	175.358	363.196
5-9	198.514	187.613	386.127
10-14	151.451	138.657	290.108
15-19	172.495	143.392	315.887
20-24	181.330	143.415	324.745
25-29	148.559	115.816	264.375
30-34	121.336	97.078	218.414
35-39	86.922	74.266	161.188
40-44	59.999	56.615	116.614
45-49	48.386	44.555	92.941
50-54	37.740	36.483	74.223
55-59	25.500	25.634	51.134
60-64	17.715	18.268	35.983
65-69	11.514	11.871	23.385
70-74	6.251	7.203	13.454
75-79	3.841	4.588	8.429
80-84	2.067	2.612	4.679
85-89	1.121	1.285	2.406
90+	459	620	1.079

Sığınmacı kadınların hem Suriye hem de Türkiye’de çalışma oranı çok düşüktür. Çalışan sığınmacı kadınlar da çok zor şartlar altında çalışmaktadır. **Araştırmalara göre kadınlar 14 saate varan sürelerde kayıt dışı çalıştırılırken bunun karşılığında 28-30 lira almaktadırlar.**

ŞİDDET GÖREN SURİYELİ KADINLARIN BOŞANMASI ÇOK ZOR!

Büyük bir bölümü şiddet tehdidi altında olan sığınmacı kadınların boşanabilmeleri için kolayca başvurabilecekleri hukuki bir yol yoktur. **Suriye’ye gitmeleri veya konsolosluklarda boşanma işlemi yapmaları da son derece zordur.** Sığınmacı kadınlar cinsel şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri sosyal destek hizmetlerinden de yoksundur. Şiddet görüp kadın sığınma evlerine gittiklerinde ya yer olmakta ya da kabul edilmemektedirler. Sığınmacılık durumları aileye bağlı olduğu için şiddet gördüklerinde başvuru yaparlarsa sığınmacı statüleri de tehlikeye girmektedir. O yüzden bireysel başvuru çok önemlidir.

FUHUŞ ÇETELERİ YAYGINLAŞIYOR

Mültecilerle çalışan sivil toplum kuruluşlarının verilerine göre, Türkiye’de Suriyeli kadınların çaresizliğinden faydalanan fuhuş ve cinsel istismar çetelerinin önüne geçilememektedir. Kamp dışında yaşayan kadınların durumuna ilişkin bir rapor hazırlayan Mazlum-Der, fuhuş çetelerinin özellikle sınır illerinde yoğunlaştığına işaret etmektedir. Bu rapora göre; fuhuş karın tokluğuna denebilecek düzeye

düşmüş durumdadır. Bölgede çalışmalar yapan uzmanlar, bir öğün yemek karşılığı fuhuş yapan küçük yaşta kızlar olduğunu, fuhuş yaptırılan çocukların yaşının 12-13'e kadar düştüğünü belirtmektedirler.

Evliliği 'kurtuluş' olarak gören Suriyeli genç kadınların düştüğü bir diğer tuzak da evli erkeklerin ikinci eşi olmalarıdır. Özellikle Güneydoğu illerinde ikinci eş olmayı kabul eden çok sayıda Suriyeli kadın ve onlarla evlenmek isteyen çok sayıda da erkek olması Türkiye'de imam nikâhı ile çokeşliliği daha sık rastlanan bir durum hâline getirmiştir.

D) HİZMETLERE ERİŞİMDE YAŞANAN SIKINTILAR

Mülteci ve sığınmacılara sağlanan hizmetlerin kamp ve kamp dışında yaşayanlar olarak ayrılması özellikle bu konudaki ihlallerin gözler önüne serilmesi açısından anlamlı olacaktır. Buna göre kamplarda yaşayanların "görece" daha iyi koşullarda oldukları belirtilirken, kamp dışında kalanların ise zor koşullarda yaşadıkları ifade edilmektedir. Özellikle kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin çok daha fazla sorunla karşı karşıya kaldıkları belirtilmektedir. Türk Tabipler Birliği'nin Savaş, Göç ve Sağlık başlıklı raporunda 25 kampın 15'inin çadırlardan oluştuğu, yazın çok sıcak, kışın ise çok soğuk olduğu, çadırların kalabalık olduğu, yağmur geçirdiği ve yangın tehlikesi bulunduğu belirtilmektedir.

Buna rağmen, kampların çoğunda sağlık birimi, çocuklar için okul, oyun alanları, çamaşırhane, banyo, sosyal hiz-

met birimleri, kantin yerleri, banka, TV odaları gibi olanakların olduğu belirtilmektedir.

TEK GÖZ ODADA 21 KİŞİLİK AİLE KALİYOR

Kampların dışında yaşayan Suriyeliler bakımından yaşam daha da büyük bedeller ödenerek sürdürülmektedir. **Elektriği, banyosu olmayan tek göz odada 6'sı yetişkin, 15'i çocuk 21 kişi, komşularının yaptığı yiyecek ve gıyeyek yardımlarıyla yaşayan aileler, hijyen koşullarından uzak, açlık içinde yaşamını sürdüren aileler, soğuktan donarak ölen bebekler, ev kirası karşılığında kız çocuklarının "evlilik" adı altında cinsel istismara maruz bırakılması veya kadınların ikinci-üçüncü "eş" olmaya zorlanması herkesin bildiği ama göz yumulan bir durum olarak sürmektedir.** Ülke-mizdeki mülteciler eğitim, sağlık gibi hizmetlerden yararlanamamakta, güvencesiz koşullarda, düşük ücretlere istihdam edilmekte, temel hizmetlere erişememekte ve sağlıksız koşullarda, açlık sınırında yaşam mücadelesi vermektedirler.

Barınma

AFAD'ın verilerine göre 26 Mayıs 2016 tarihi itibariyle barınma merkezlerinde bulunan Suriyeli sayısı 260.978'dir.

AFAD tarafından yayımlanan 2014 tarihli raporda kamplarda yaşayan Suriyelilerin % 52'sinin resmi sınır geçiş noktasından pasaportsuz, % 4,9'unun ise pasaportlu olarak geçtiği, kamplarda yaşayanların 3/4'ünden fazlasının 7 aydan uzun süredir Türkiye'de kaldığı hâlde % 30'unun 2014 itibariyle kamp kaydının yapılmadığı belirtilmektedir.

Toplamda kadınların oranının % 49 olduğu dile getirilen raporda % 51'inin erkek olduğu, kadınların %40'ının da ailelerinden ayrı olarak kamplara geldiği ifade edilmektedir. Kampların 21'inin çadır kentlerden oluştuğu, 5 tane de konteyner kent bulunduğu da raporda yer almaktadır. Hane halklarının gelirleri ise son derece düşük; ortalama aylık 162 dolar seviyesindedir.

MÜLTECİLER NORMALDEN İKİ KAT FAZLA KİRA PARASI ÖDEMEK ZORUNDA KALİYOR

Kamp dışında yaşayanların barınma ihtiyaçları karşılanmadığı gibi birçoğu naylon çadırlarda, parklarda ya da sokakta adeta yaşam mücadelesi vermektedir. İşçi ya da geliri olanlar özellikle kentlerde yoksulların kaldığı bölgelerde yaşamakta ve buralarda sağlıklı evlerde normalin iki kat üzerinden kira vermek zorunda kalmaktadırlar. Bir hane de ortalama 6-7 kişi hatta bazen iki aile birden son derece sağlıklı koşullarda barınmaktadır. AFAD'ın çalışmasında Suriyelilerin %57,7'sinin yaşadığı konutun büyüklüğünü, %56,3'ünün rahatlığını, %21'inin ise güvenliğini yetersiz gördüğünü belirtmiş, %43,6'sının ise evinde hiç ısıtıcı olmadığı, ısıtıcı olarak odun kullanıldığı belirtilmiştir.

Hiçbir geliri olmayanlar ise parklarda, terk edilmiş binalarda, inşaatlarda ve dükkânlarda barınmaya çalışmakta, AFAD tarafından 2013 yılında hazırlanan rapora göre kamp dışındaki Suriyelilerin %25'i harabelerde ya da derme çatma yerlerde yaşamaktadır. % 6'sı metruk binalarda, %10'u kendi imkânlarıyla yaptıkları çadırlarda hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

MÜLTECİLER AÇLIK SINIRINDA

Beslenme

1996 yılında Dünya Gıda Zirvesinde belirtilen gıda güvencesi kavramı, bireylerin günlük gereksinimlerini karşılayacak miktarda yeterli, güvenli ve sağlıklı gıdaya ulaşabilmelerinin fiziksel ve ekonomik açıdan sürdürülebilir olmasının sağlanması şeklinde tanımlanmıştır. **Ancak ülkemizde yaşayan Suriyeliler, temel gıda malzemelerinden yoksun hatta neredeyse açlık sınırında, gıda güvencesinden mahrum bir hâldedir.** Beslenme açısından bütün mülteci ve sığınmacılar risk altında bulunurken, özellikle bebekler, çocuklar, yaşlılar, gebeler ve kadınlar bu durumdan daha da çok etkilenmektedir.

Buna göre, kamplarda kalanlar için düzenli olarak yemek çıkarılmakta, ancak arada bir besin zehirlenmeleri görülmektedir. Yangın tehlikesi de özellikle çadırlarda yemek pişirme olanağını sınırlamaktadır.

Sağlıklı bir insanın günde üç öğün yemek yemesi gerekliliği üzerinden hareketle kamp dışında yaşayanların beslenme durumunun son derece yetersiz olduğu, günde üç öğün yemek yiyebilenlerin sayısının son derece sınırlı olduğu, genelde ekmek ve sebzeyle beslenebildikleri, çoğunlukla açlığın pençesinde çöpten yemek aradıkları bilinmektedir. Karbonhidrat ağırlıklı olarak günde tek öğün beslenebilen Suriyelilerin protein, mineral ve vitaminlerden yoksun kaldıkları ve ciddi kilo kayıpları yaşadıkları yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur.*

* 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre bir il merkezinde kalan 15-49 yaş kadınların %50'sinde demir eksikliği ve %46'sında da B 12 gibi temel vitaminlerin eksik olduğu ortaya konmuştur.

AFAD'ın raporlarında Suriyelilerin kaldıkları konutların %74,7'sinin gıda malzemeleri açısından yetersiz olduğu, yine %70,6'sında da mutfak araç ve gereçlerinin bulunmadığı belirtilmektedir. Temiz içme ve kullanım suyuna erişimin de son derece yetersiz olduğu, buna göre Suriyelilerin %20'sinden fazlasının içme suyuna, %15'inden fazlasının ise kullanma suyuna zor veya çok zor ulaştığı bildirilmiştir.

Özellikle bebeklere mama bulmanın zorlukları ve annelerin bir kısmının sütünün kesilmesi gibi sorunlar anne ve bebek ölümlerinin de artmasına yol açmaktadır.

Eğitim

Türkiye'nin de taraf olduğu Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi uyarınca ne olursa olsun tüm çocukların eğitim hakkı olduğunu savunmaktadır. Buna göre Türkiye, savaş ve çatışma sonrası asgari uyum standartlarında eğitimi mülteci çocuklara sağlamakla yükümlüdür. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesi kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağını ifade etmektedir. Bu çerçevede, geçici koruma altındaki yabancıların eğitim hizmetlerine erişimleri her ildeki il milli eğitim müdürlüğü tarafından denetlenen okullar ve geçici eğitim merkezleri tarafından Eylül 2014'te yayımlanan yabancıların eğitime erişimine ilişkin Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi (No: 2014/21) ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

AFAD yönetimindeki barınma merkezlerinde toplam 334.043 öğrenci bulunmakta, bunların 83.443'ü geçici barınma merkezlerinde, 75.600'ü devlet okullarında, 175.000'i

de geçici eğitim merkezlerinde eğitim hizmetinden yararlanmaktadır. AFAD Başkanı Fuat Oktay'ın 9 Mayıs 2016 tarihinde kamplardaki eğitim durumuna ilişkin yaptığı açıklamada ise kamplarda bulunan toplam nüfusun %30-35'inin (1 milyona yakın çocuğun) okul çağında olduğunu, bu çocuklardan sadece 330 binin eğitim alabildiğini, üç binin üzerinde de öğretmen olduğunu ifade etmiştir. AFAD'ın verileri dahi birçok çocuğun eğitim hizmetini alamadığını ortaya koymaktadır. UNICEF'in Türkiye'deki Suriyeli çocuklar hakkında hazırladığı bilgi notuna göre Türkiye'de bulunan Suriyeli çocukların 663.138'i okul çağında iken, 391.027'si de okula gidememektedir.

Türkiye'de Suriyeli çocukların okula kayıt sürecinden başlamak üzere eğitim öğretim sürecinin tamamında eğitim hakkına erişiminde sorunlar yaşanmaktadır. Kamplarda verilen eğitimler tekrar geri dönmeleri göz önünde bulundurularak Arapça yürütülmektedir.* Ancak eğitim uzmanlarıyla yapılan mülakatlarda görüldüğü üzere, eğitim alan yaklaşık 40.000 Suriyeli çocuk bir gün ülkelerine dönecekleri varsayılarak Suriye Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanan, Beşar Esad'ı ve Suriye yönetimini öven ifadelerin çıkarılmasıyla oluşturulmuş müfredatla eğitilmektedir. Oturma izni alabilen ailelerin, sayıları 6.000 civarında olan çocukları Türk okullarında Türkçe eğitim alabilmektedirler. Geçici Eğitim Merkezleri dışında devlet okullarının Suriyeli öğrencilere uygun ayrı bir müfredatının bulunmaması, diğer öğrencilerin özellikle de velilerin Suriyeli çocukların

* Bu konuda AFAD Başkanı Fuat Oktay, 9 Mayıs 2016 tarihinde yaptığı açıklamada 2016 yılından itibaren geçerli olmak üzere eğitime başlayacak çocuklara, Milli Eğitim Bakanlığı müfredatının uygulanacağını ve Türkçe eğitime geçileceğini söylemiştir

okullara kayıt olması konusunda isteksizliği ve öğretmenlerin ayrımcı tutum ve davranışlarla baş etmek konusunda yeterli donanıma sahip olmaması temel sorunlardandır. Ayrıca, idareciler ve öğretmenlerin devletin Suriyelilere sunduğu olanak ve hizmetlerden haberdar olmaması ve dolayısıyla Suriyeli öğrencileri veya ailelerini destek almaları için yönlendirememeleri de var olan sorunların büyümesine yol açmaktadır. Bu sorunlara ek olarak kayıt altına alınmayan ve kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklar eğitim ve öğretim hizmetlerine ulaşmasında sorunlar vardır.

Kamp dışında ise birçok çocuk eğitim olanaklarından mahrum kalmaktadır. Çocukların birçoğunun çalışıyor oluşu okula gidememelerinin en önemli nedenlerden birisini oluşturmaktadır. Yasal olarak Türkiye’de eğitim hizmeti alma hakları bulunan mülteci çocukların dil bilmemeleri ve maddi imkânsızlıklar bu hizmetten yararlanmalarını engellemektedir. Sadece sayıları çok az da olsa sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler desteğiyle açılmış okullara gidebilmektedirler. AFAD raporuna göre kamp dışında bulunan 6-11 yaş arası çocukların sadece %14’ü eğitimine devam edebilmektedir. 11 yaş üstü çocukların eğitim düzeyiyle ilgili bilgi olmadığı gibi hâlihazırda okula devam edebilen öğrencilerin müfredat uyumu, dil problemi gibi sorunlarla nasıl baş ettiğine dair de hiçbir bilgi bulunmamaktadır.

Sağlık

Türkiye’de Suriyeliler için tıbbi tedaviye erişim konusunda kayıt ön koşulu bulunmakta, kayıtlı olmayanlar

sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Geçici korunanlara yönelik sağlık hizmetleri geçici koruma yönetmeliğinde belirtilen esaslara dayanılarak; AFAD tarafından 18 Aralık 2014 tarihli, 2014/4 sayılı Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Genelgesi ve Sağlık Bakanlığı tarafından 2875 sayılı makam onayı ile yayınlanan, 04.11 2015 tarihinde güncellenen Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Yönergesi ile düzenlenmiştir. Bu çerçevede sağlık hizmetlerinden sadece kimlik kartı olan geçici korunanlar yararlanabilmekte, Sosyal Güvenlik Kurumu provizyonu alınamayanlar ile henüz kaydı yapılamayanlar sadece acil sağlık hizmetlerinden ve halk sağlığını tehlikeye düşürebilecek salgın ve bulaşıcı hastalık durumlarında birinci basamak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmekte, diğer hizmetlerden faydalanamamaktadır. Bunun yanında geçici koruma altındakiler sadece kayıt yaptırdukları ildeki sağlık hizmetinden yararlanabilmekte, diğer illerdeki kurumlara belirlenen usule göre sevk edilmekte, ancak sevsiz başvuramamaktadırlar. Acil durumlar hariç, sevk olmaksızın üniversite hastaneleri ve özel hastanelerden faydalanamamaktadırlar. Geçici korunanlara Genel Sağlık Sigortalıları için sunulan sağlık hizmetleri dışında sağlık hizmeti sunulmamaktadır. Koruyucu sağlık hizmetlerinin gereğince sağlanabilmesi için kayıtların güncellenmesi ve Sağlık Bakanlığının yaşanan göçlerle ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, geçici süreyle verilen izinler doğrultusunda gönüllü sağlık kuruluşları tarafından da birinci basamak sağlık hizmeti sunulabilmektedir.

Ancak mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimleri konusunda ciddi sorunlar bulunmaktadır. Buna göre 1. basamak sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar şu şekildedir:

- Suriyelilerin yoğun bulunduğu illerde sağlık hizmetlerinde kapasite problemleri yaşanmakta, göçmen sağlığı merkezlerinde başta çevirmen ve psikolog olmak üzere personel ve ekipman eksikliği bildirilmektedir. Göçmen sağlığı merkezleri, genelgede belirtilen sevk sistemi uygulamasını hayata geçirmek için açılmış olup, birçok merkezde fiziki ve teknik donanım yetersizliği devam etmektedir.
- Yaşanan dil sorunları veya kültürel farklılıkların hizmet alımı önünde engel oluşturabildiği görülmektedir. Bu durum; muayene ve tanı yöntemlerinde çeşitli sorunlara yol açmasının yanı sıra işlemlerin uzun sürmesine de neden olabilmektedir. Başvuran kişilere anadilinde sağlık hizmeti sunulamaması durumunda ve çevirmen eksikliğinde, hasta mahremiyeti de ciddi olarak etkilenmektedir.
- Mültecilerin çatışma ve savaş nedeniyle yaşadıkları travmatik deneyimlerine yönelik tanı, tedavi ve rehabilitasyon abaları STK'lar tarafından yürütülürken, kamu sağlık hizmetleri böylesi bir kapsamı içermemektedir. Ayrıca, bu bağlamda yürütülebilecek koruyucu yaklaşımlar da hizmet içeriğinde yer almamaktadır.
- Göçmenler yaşadıkları travma nedeni ile olumsuz tutum içinde olabilmekte, ayrımcılığa uğrama korkusu, iyi muayene edilmediği, uygun tedavinin verilmediği endişesi taşıyabilmektedir. Sağlık hizmet sunucularının bu duru-

mu anlayabilmeleri ve yönetebilmeleri konusunda desteklenmesi ve hizmet içi eğitim önemlidir.

- Sağlık çalışanları açısından göçmenlerin tıbbi dosyalarının dolayısıyla tıbbi geçmişlerinin bilinmiyor olması önemli bir sorundur.
- Sunulan sağlık hizmetinin kayıtları bilgi işlem sistemi yerine poliklinik defterlerine yapılmaktadır.
- Kimlik şahıs numaraları kayıtlarının göç idaresi tarafından zamanında güncellenmemesi sonucu, provizyon işlemlerinde sorunlar yaşanmaya devam etmektedir.
- Temel sağlık hizmeti kapsamında bağışıklama, gebe-lohusa, bebek-çocuk izlemleri, bebek ve anne beslenmesi, üreme sağlığı, doğum öncesi-sonrası bakım, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yönelik hizmetler ve sağlık eğitimleri yeterince sunulmamaktadır.
- Aile hekimliği sistemine geçiş sonrası işlevsizleşen ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezlerinin önemi şimdi daha iyi anlaşılmaktadır. Başvuruların büyük bir çoğunluğunu üreme sağlığı alanındaki gereksinimler oluşturmaktadır.
- Geçici barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeliler, sık sık yer değiştirmekte ve genel olarak dağınık gruplar hâlinde yaşamaktadırlar. Bu durum, sağlık hizmetlerinin sunumunda güçlüklerle yol açtığı gibi toplum sağlığını tehdit eden riskleri de barındırmaktadır.
- Nüfus hareketliliği en çok koruyucu sağlık hizmetlerinde aksamalara neden olmaktadır. Bu hareketli nüfusun sahada gerçekleşecek ziyaretlerle belirlenmesi, sağlık

hizmet ihtiyaçlarının alanda dinamik bir biçimde saptanması ve sıkça güncellenmesi gerçekleşmemektedir. Sağlık hizmeti, başvurmaya dayalı olarak veya aşı kampanyaları şeklinde sunulmaktadır.

- Olumsuz yaşam koşulları, metruk binalarda barınma, yetersiz beslenme, kötü hijyen koşullarında, sağlık hizmeti sunanlar çaresiz kalabilmektedir.
- Çocuklarda adolesan gebelik, çocuk anneliği, çocuk işçiliği, beslenme bozukluğu en önemli sorunlar olup, bu konuda kayıt/veri bulunmamaktadır.
- Aile hekimleri, kendilerine başvuran Suriyeli ailelere ulaşmada ve onlarla iletişim kurmakta ya da bebek ve gebe izlemlerini gerçekleştirmekte sorun yaşayacakları endişesi taşımaktadır. Bu durumun performans puanlarına olumsuz yansıması kaygısı ile onları listelerine eklemek/kayıt altına almak istememektedir. Ayrıca, listesinde 4.000 birey sınırına ulaşmış bölgedeki pek çok hekim, bu sayıyı aşacak şekilde kayıt yapıp, iş yükünü daha da artırmak istememektedir. Var olan aile hekimliği pozisyonu, sayısı artan nüfusu ve onların gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır.
- Suriyeli mülteciler Türkiye’de sunulan sağlık hizmetlerinin işleyiş ve kapsamına dair yeterli bilgiye sahip değildir. Mevcut yapının başvuru odaklı olması da eklendiğinde, mültecilerin sağlık hakkı tehdit altına girmektedir.
- Yaşanılan yerlerin sağlık kurumlarına uzaklığı, hizmet kapasitesini aşan kalabalıklar ve kimi sağlık çalışanının ayrımcı tutumu, hizmete erişimin önünde önemli engellere dönüşebilmektedir.

- 2. ve 3. basamak sağlık hizmeti sunumunda yaşanan sorunlar ise şu şekildedir:
- Sınır illerindeki devlet hastanelerinde kapasite sorunu yaşanmakta, bu durum bölge halkının da tepkisine yol açmaktadır.
- Kamp dışında yaşayan ve çeşitli sebeplerle kayıt yaptırmayanlar, acil ve bulaşıcı hastalıklar dışında, sağlık hizmetlerine ve ilaçlara ücretsiz erişememektedir.
- Bakanlığın belirlediği hizmetler dışında kalan sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için mültecilerin ödeme yapması gerekmektedir.
- Hastanelerde görev yapan sağlık çalışanları, mülteci hastalardan sonra, iş yoğunluğunun arttığını, mesai saatlerinin uzadığını ve hastalara ayırdıkları srenin azalığını belirtmektedir. Ayrıca; sağlık çalışanı sayısının, yatak sayısının, yoğun bakım kapasitesinin yetersiz olduğunu ve ilaç, kan ve kan ürünleri ihtiyaının karşılanmadığını bildirmektedirler.
- Hastanelerde psikososyal destek ve ampute organlar için rehabilitasyon ve donanım desteğine dair hizmetler konusunda yetersizlikler yaşanmaktadır.
- Tanı ve tedavi sürecinde dil bilmemeye bağlı iletişim eksikliği çalışanlarla hastalar arasında olumsuzluklara, sağlık hakkı ihlallerine hatta sağlığın kaybına yol açmaktadır.
- Çalışanların üçte biri mültecilerden sözel, %6,7'si de fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir.
- Kimi sağlık çalışanları ayrımcı ve ötekileştirici davranışlar ortaya koyabilmektedir.

- Sağlık çalışanlarının pek çoğu “olağanüstü durumlarda sağlık hizmeti eğitimi” almadığını belirtmektedir.
- Hastanelerde yapılması gereken doğumlar sağlık hizmetine erişilemediği için evde gerçekleşebilmektedir. Öte yandan, çocuk annelerin ortaya çıkmaması içinde hastaneye gidilmediği durumlara da rastlanmaktadır.
- Kronik hastalıkları olan ve sürekli ilaç kullanan hastaların kontrol ve izlemlerinin yapılamadığı, ilaca erişimde problemler yaşandığı bildirilmektedir.
- Suriyeli mülteciler arasında bulunan sağlık personelinin düşük ücretlerle hasta bakmaya başladığı belirtilmektedir.

5) EKONOMİK BOYUT

A) MÜLTECİ KRİZİNİN TÜRKİYE İÇİN EKONOMİK BİLANÇOSU

Mülteci krizinin ekonomik bilançosu çıkarılırken temelde iki maliyetin göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır. Bunlardan ilk doğrudan maliyetler, ikincisi ise dolaylı maliyetlerdir.

Mülteci Krizinin Doğrudan Maliyeti

Türkiye, 29 Nisan 2011 tarihinde Cilvegözü Sınır Kapısı'nı açmasının ardından, “açık kapı politikası” olarak isimlendirilen uygulamaların sonucunda 2016 yılı itibariyle resmi rakamlara göre yaklaşık 3 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (Afganistan, Irak, İran, Somali uy-

ruklu 250 bini aşkın insan da ülkemizde bulunmaktadır.).

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) Şubat 2016 rakamlarına göre, Türkiye'nin son 4,5 yılda Suriyelilere harcadığı yardım miktarı 8 milyar dolardır (yaklaşık 24 milyar lira). Başka bir ifadeyle, 2016 yılında Adalet Bakanlığı'na 9 milyar 659 milyon, İçişleri Bakanlığı'na 4 milyar 674 milyon, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na 806 milyon 373 bin, Ekonomi Bakanlığı'na 1 milyar 682 milyon, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na 603 milyon, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na 574 milyon, Dışişleri Bakanlığı'na ise 2 milyar 739 milyon bütçe ayrılan ülkemizde; Suriyeli mültecilerin toplam bilançosu 24 milyar, yıllık bilançosu ise 5,3 milyar lira olmuştur.

Türkiye'nin harcadığı 24 milyar liranın yanında, uluslararası kurum ve kuruluşlardan toplanan yardım miktarı 455 milyon dolar (1,35 milyar lira) civarında kalmıştır.

SINIR İLLERİNDE ENFLASYON ARTIYOR

Mülteci Krizinin Dolaylı Maliyeti

Mülteci krizinin doğrudan maliyetinin haricinde, daha ağır olduğu ve yıllara yayılacağı tahmin edilen dolaylı maliyetleri de bulunmaktadır. Bunlar sektörel anlamda olan maliyetlerdir. Örneğin; özellikle kamplarda kalan mültecilerin içinde, Suriye'deki iç savaşta aktif olarak savaşan kişilerin olduğuna dair çeşitli iddialar kamuoyunda yer almıştır. Bu kişilerin Türkiye içindeki şiddet/terör eylemlerinde yer aldığı tartışmaları da bu anlamda gündeme gelmiştir. Eğer bu

iddialar doğruysa terör eylemlerinin ülkeye çok farklı boyutlarda maliyetleri olmaktadır. Buna örnek vermek gerekirse İstanbul Sultanahmet'te patlatılan bomba sonrasında turizm sektörü en sıkıntılı dönemine girmiştir, şu andaki kaybın en az 4-5 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. **Benzer biçimde, göçmenler üzerinden yapılan insan ticaretinin mali boyutunun 6 milyar euro'yu geçtiğini Alman Deutsche Welle Gazetesi Europol'a dayandırarak ileri sürmüştür. İnsan kaçakçılığı çetelerinin 2015'te büyük kısmı AB rotasında olmak üzere 6 milyar euro'ya yakın para elde ettiği de haberde yer almıştır.** Türkiye'nin en önemli rota olduğu düşünülürse bu paranın önemli bir kısmı topraklarımızdan kaynaklanmaktadır. Bu paranın kara para olarak kayıt dışı durumu gözden kaçırılmamalıdır. Benzer biçimde kiralarda artış gözlenmektedir ve kiralık ev bulmak giderek zorlaşmaktadır. Yine benzer biçimde sınır illerinde enflasyon artışı söz konusu olmaktadır.

B) İŞGÜCÜ PİYASASINDA MÜLTECİLER

İşgücü piyasasındaki mültecilerin konumu, özellikle Suriye'deki karışıklıklar sonrasında farklı bir biçim almıştır. Makul sınırların üzerinde göç alan Türkiye'de, özellikle mültecilerin sınır illerinde yoğunlaşması nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Mültecilerin işgücü piyasasındaki konumları 11.01.2016 tarih 2016/8375 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 6458 sayılı Kanun'a dayanarak çıkarılan "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik"le düzenlenmektedir.

Bahsi geçen yönetmeliğin en önemli düzenleme hükümleri şunlardır:

- Geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni olmaksızın Türkiye’de çalışamaz veya çalıştırılmaz. (4/1. madde)
- Geçici koruma sağlanan yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunabilir. (5/1. madde)
- Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Çalışma izni muafiyeti başvuruları, geçici koruma sağlanan il valiliğine yapılır. Bu başvurular, ilgili valilik tarafından Bakanlığa bildirilir. (5/4. madde)
- Geçici koruma sağlanan yabancılarla çalışma iznine başvuru hakkı verilmesinde, Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 24. maddesi uyarınca yabancıların kalmasına izin verilen iller esas alınır. Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle çalışma izni verilmesinde sakınca görüldüğünün İçişleri Bakanlığınca bildirildiği illerde çalışma izni verilmesi, Bakanlıkça durdurulur. Bu illerde, verilmiş çalışma izinleri uzatılmaz. Ancak, yabancıların bu ilde kalma hakkı devam ediyorsa, önceden verilen ve geçerliliği devam eden çalışma izinleri, sona erdiği tarihe kadar kullanırlar. (7. madde)
- Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak Bakanlıkça, geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilir. Üçüncü fıkra

hükmü saklı kalmak üzere, çalışma iznine başvuru işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez. Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancı çalışmasına izin verilebilir. (8/1-2. madde)

- Geçici koruma sağlanan yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenemez. (10. madde)

Düzenlemenin, ülkemizde çalışma alanında mültecilerin yaşadığı sorunlar ve işgücü piyasasına etkisi anlamında ne derece etkili olacağı tartışmalıdır. Henüz çok yeni olduğu için söz konusu düzenlemenin Suriyelileri ne ölçüde etkilediğine ilişkin net rakamlar belli olmamıştır. Ancak, yabancılara verilen çalışma izinleri konusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın verileri aşağıdaki gibidir:

Yıllara göre yabancılara verilen çalışma izinleri

Yıllar	İzin Türü			Toplam
	Sürelili	Süresiz	Bağımsız	
2005	9.248	159	31	9.438
2006	10.465	120	18	10.603
2007	8.823	96	11	8.930
2008	10.582	107	16	10.705
2009	13.391	83	9	14.023
2010	14.098	101	2	14.201
2011	17.319	132	16	17.467
2012	32.187	80	10	32.277
2013	45.731	94	9	45.834
2014	52.206	95	3	52.304
2015	64.426	117	4	64.547

İzinlerin mesleklere göre dağılımı:

		2011	2012	2013	2014	2015*
1	Yöneticiler	2.801	3.716	4.470	5.686	7.058
2	Profesyonel meslek mensupları	7.422	9.701	1.497	13.080	16.547
3	Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek grupları	2.939	4.129	6.051	6.434	7.647
4	Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	1.356	2.784	4.055	5.629	6.575
5	Hizmet ve satış elemanları	1.688	4.260	6.639	8.847	12.471
6	Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	20	16	33	42	35
7	Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar	738	429	292	430	452
8	Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	278	246	663	1.002	2.025
9	Nitelik gerektirmeyen meslekler	220	6.714	11.541	9.996	10.063
10	Diğer	5	283	590	1.167	1.707

**2015 verileri kesinleşmemiştir*

İade edilen ve reddedilen izin sayıları

Yıl	İade Edilen	Reddedilen
2011	2.231	979
2012	3.800	1.484
2013	6.543	2.022
2014	7.207	1.560
2015*	8.040	2.438

**2015 verileri kesinleşmemiştir.*

2015 yılının sonuna kadar Türkiye'deki Suriyelilerin sadece 7 bin 351'ine çalışma izni verilmiştir. Geriye kalanlar çalışma izni olmaksızın Türkiye'de bulunmaktadır ve bu nedenle Suriyelilerin önemli bir kısmı kötü koşullarda ve kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadırlar. Kayıt dışı çalıştırma hem Suriyelilerin insani olmayan koşullarda çalışmasına neden olurken hem de çalışma hayatında haksız rekabet sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ile Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'nin (HÜGO) Suriyelilerin kalıcı olduğu gerçeğinden yola çıkarak ekonomiye etkilerini araştırdığı raporun sonuçlarına göre; **çoğunluğu çocuk tahminen 400 bin Suriyeli kayıt dışı, düşük ücretli ve sağlıksız koşullarda istihdam edilmektedir. Üstelik bu sayının Gaziantep'te 150 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir.** Bu sayılar önemlidir. Çünkü Suriyelilerin yüzde 42,3'ü 18-59 yaş aralığındaki çalışma çağındaki insanlardan oluşmaktadır.

Şanlıurfa'da, ILO'nun eşgüdümünde düzenlenen saha araştırmasının sonucu da konuya ilişkin fikir vermektedir:

- İşverenlerin yüzde 60'ı ihtiyaç olduğunda Suriyeli çalıştırabileceğini, yüzde 64'ü de devlet desteği sağlanması hâlinde Suriyeli istihdam edebileceğini belirtmektedir. Hiçbir şekilde Suriyeli çalıştırmayacağını söyleyenlerin **oranı ise yüzde 32'dir.**
- Suriyeli çalıştırma konusunda işverenler çoğunlukla olumlu görüş bildirmekle birlikte, bunun önündeki en büyük engel olarak dil sorunu gösterilmekte (yüzde 50),

bunu sosyal uyum (yüzde 32) ve çalışma izni (yüzde 24) izlemektedir.

Mültecilerin, özelde Suriyeli mültecilerin Türkiye iş-gücü piyasasına etkileri anlamında sıralanabilecek kimi maddeler şunlardır:

- Kaçak işçiler, özellikle küçük işletmelerde yoğun olarak çalıştırılmaktadır. Bu durumda hem haksız rekabet doğmakta hem de mülteciler insanlık dışı koşullarda çalıştırılmaktadır.
- Özellikle sınır illerinde yasayan yurttaşlar, kendi iş fırsatlarının ellerinden alındığına inanmaktadır. Bu konuda ciddi bir algı bulunmaktadır. Ancak iş dünyası açısından bu durum kısmen farklı yorumlanmaktadır. Onlara göre; normal şartlarda işini kaybedecek kişiler Suriyeliler nedeniyle işsiz kaldığını düşünmektedir. Ayrıca, sığınmacıların genelde yerel halkın çalışmayı tercih etmediği alanlarda istihdam edildiği ileri sürülmektedir.
- Ücret düzeyinde önemli düşme gözlenmektedir.
- Suriyeliler küçük işletmeler (fırın, ayakkabı üretimi, vb.) yoluyla istihdama kısmen katkı sağlamaktadır. Ancak bu işletmelerin çoğunun kaçak olması ve kaçak işçi çalıştırması haksız rekabete neden olmaktadır.

6) GÜVENLİK BOYUTU

A) İNSAN KAÇAKÇILIĞI

Türkiye'nin 130 tane hava, deniz ve kara sınır kapısı bulunmaktadır. Komşuları Bulgaristan, Yunanistan, Suriye, Irak, İran, Ermenistan ve Gürcistan'la 3 bin kilometrelik

kara sınırı, 8 bin 333 kilometrelipse deniz kıyısı mevcuttur. Her yıl binlerce göçmen bu sınırlardan düzenli veya düzensiz yollarla Türkiye'ye giriş yapmaktadır. Göçmenlerin bir kısmı Türkiye'de kalırken, büyük bölümü Avrupa'ya geçmenin yollarını aramaktadır.

Dünya çapında bir sektör hâline gelen göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığının ekonomik boyutunun bir yılda 40 milyar doları bulduğu bilinmektedir. Bunun yaklaşık 10 milyar doları ise Türkiye'den kaynaklanıyor.

Göçmenler Üzerinden Yapılan İnsan Kaçakçılığı Tanımı

Göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığı, insanların bulunduğu çevre koşullarından, kendisine daha iyi yaşam ortamı, iş bulma veya ikamet ettikleri ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklardan uzak durma düşüncesiyle göç etme istek veya zorunlulukları neticesinde buldukları ülkeden yasal olmayan yollarla başka ülkelere gitmeleri veya götürülmeleri olarak tanımlanır.

Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesi uyarınca; zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak suçtur.

Bu amaçlarla girifilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir. İnsan ticareti kanunda tüz el kişiler tarafından da işlenebilecek bir suç olarak öngörölmüştür. İnsan ticareti suçundan dolayı tüz el kişiler hakkında da yaptırım öngörölmüştür.

Hedef seçtikleri ölkelere yasal yollarla gidiş imkânı bulamayan ya da yasal yollarla girdikleri ölk eyi kendilerine izin verilen süre bitiminde terk etmeyen bu insanlar, göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığının başlaması için uygun ortam oluşmasını sağlamaktadırlar. Göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığ ı ile mülteci kavramları zaman zaman karış tırılmaktadır. Mülteciler, içinde yer aldıkları şartlar itibariyle insan kaçakçılığ ına kaynak oluşturma pozisyonundadırlar. Mülteci kavramının tanımına bakıldığında, mülteci; uyruğ unda bulunduğ u ya da yaşamını sürdürdüğ ü ölk eyi bir zulme uğ raması ya da zulme uğ raması tehlikesiyle terk etmek zorunda kalan kiş idir.

Kaçakçılık faaliyetleri bir bütün olarak değerlendirildiğ inde, insanların yasal olmayan yollar ile ö lke sınırlarından geçirilmesine veya yasa dış ı olarak ö lkede kalmalarının sağlanmasına göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığ ı; bunu sağlayanlara da insan kaçakçısı denilmektedir. Söz konusu faaliyetler, genellikle uluslararası düzeyde yapılaş mış illegal geçiş leri organize eden insan kaçakçılığ ı şebekeleleri tarafından yapılmakta olup; hem ö lke iç i hem de ö lkeler arasında maddi çıkarlar karş ılığ ı iş lenen suç, şiddet ile iç iç e geçmektedir.

AB müktesebatında, -AB'nin deyimiyle- yasa dış ı göç le mücadele kapsamında düzenlenen 28 Kasım 2002 tarih

ve 2002/90/EC sayılı Konsey Yönergesi'nde (OJ L328/17, 05.12.2002) dolaylı olarak "göçmen kaçakçılığı", üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devletlerden birinin topraklarına, ilgili üye devletin sınır geçişi veya transit geçişi ilişkin yasalarının ihlal edilerek girmesine veya transit geçiş yapmasına kasten yardımcı olmak ve üye devlet vatandaşı olmayan bir kişinin üye devletlerden birinin topraklarında ilgili üye devletin yabancıların ikametine ilişkin yasalarını ihlal ederek ikamet etmesine maddi menfaat sağlamak amacıyla kasten yardımcı olmak şeklinde tanımlanmıştır. Özetle, söz konusu açıklamaların ve tanımlamaların ardından göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığını, maddi çıkar sağlama amacı güderek, insanların ülke sınırlarından yasa dışı geçişinin veya yasa dışı olarak ülkede bulunmalarının sağlanması olarak tanımlayabiliriz.

İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Arasındaki Fark

Konuyla alakalı değerlendirmeler incelendiğinde, insan ticareti kavramının geniş kapsamıyla göçmenlerin organize hareketlerini kapsar şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, insan ticareti modern çağın kölelik sistemi olarak değerlendirilmektedir. İnsanların baskı ve zorlama, tehdit ya da kandırılması yolu ile sömürülmesine ve bireylerin özgürlüklerinin ellerinden alınmasına kadar varan ağır insan hakları ihlallerini içermektedir.

İnsan ticareti ve düzensiz göçün temel sebebi, konu olan insanların içlerinde buldukları ekonomik açıdan zayıf, sosyal güvencelerin ve hatta hayat güvencesinin kalmadığı

lkelerden daha iyi bir ülkede yaşama veya para biriktirme arzusu kapsamında menfaat teminidir. Menfaat temini, hem organizatörler hem de insan ticaretine veya insan kaçakçılığına konu olan kişiler bakımından geçerlidir. Kişiler uzun dönemde daha iyi ücret ve yaşam koşulları mit etmektedirler. İnsan kaçakçıları, geekleştirdikleri suç organizasyonlarıyla belirli bir gelir teminini amaçlamasına karşın; insan tacirleri konu olan kişinin istismar ve sömürüsüyle elde edebilecekleri azami menfaati daha uzun bir dönem içerisinde amaçlamaktadır.

İnsan kaçakçılığının temel ögesi, yabancı bir ülkeye giriş çıkışın teminidir. İnsan kaçakçılığı zorunlu olarak sınır ötesi bir faaliyet niteliğindedir. Fakat insan ticareti çoğunlukla sınıraşan faaliyetleri içermekte olsa da, mutlaka mağdurların uluslararası sınırlardan geçirilmesi zorunluluğunu doğurmamaktadır. İnsanların bir yerden bir yere sevkiyatı hareketi ulusal sınırlar içinde geekleşmiş bile olsa insan ticareti sayılabilir. Asıl önemli olan kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, barındırılması veya teslim alınmasıdır.

İnsan Kaakılığında Yollar

İnsan kaçakçıları, insanların kara, deniz, hava yolları ile sınırları geçmelerini ve başka bir ülkeye girişlerini sağlamaktadırlar.

Hava Yoluyla Yapılan İnsan Kaçakçılığı

Havaalanlarında sınır kontrollerinin çok sıkı uygulan-

ması nedeni ile belgesiz seyahat mümkün değildir. Sahte belge kullanılarak yasa dışı sınır aşma genelde hava yoluyla denir. Bu nedenle de, havayolu sınır kontrollerinde sahte belgeli seyahatlere ilişkin polis yakalamaları kara ve deniz yollarına göre daha yüksektir. Hava yolu ile yasa dışı göç, tamamı sahte ya da gerçek belgelerin kısmi değiştirilmesi suretiyle düzenlenen seyahat belgeleri ve doğrudan başkasına ait gerçek belgelerin kullanılması ile gerçekleştirilir.

Kültürel, sportif ve ticari muafiyetlerden yararlanılarak hazırlanan gerçek belgelerle göçmenlerin kaçırılması sağlanmaktadır. Hava yolu ile yasa dışı göç, sahte seyahat belgelerinin kullanılması ile mümkündür. Bunun dışında bir yöntemin kullanılması olanaksızdır. Çünkü havayolu ulaşımı yolcuların giriş ve çıkışlarının üst seviyede kontrol altında bulundurulduğu bir ulaşım şeklidir.

Kara Yoluyla Yapılan İnsan Kaçakçılığı

Karayolu üzerinden ülkelere yapılan yasa dışı girişlerde sıkça rastlanılan yöntem, sınır kapıları dışında kalan ve fiziki şartlardan kaynaklı sebeplerle kontrolün güç olduğu arazi kesimlerinden yaya olarak sınırın geçilmesidir.

Genelde, göçmenlerin sınırları geçmelerine bölgeyi ve sınır kontrol yöntemlerini bilen rehberler yardımcı olmaktadır. Rehberler, insan kaçakçılığı şebekelerinin bir elemanıdır ve göçmenlere sahte seyahat belgeleri temin etmede de yardımcı olurlar.

Göçmenlerin, ister yaya isterse de binek (hayvan sırtında) olsun sınır aşma işlemini bireysel olarak, yardım almadan

gerçekleştirdikleri de bilinen gerçekler arasındadır. Göçmenler, göç yollarını seçerken kendilerinden önce aynı yolları kullanan kişilerin bilgilerinden de yararlanmaktadır.

Karayoluyla yasa dışı girişlerde en sık görülen yöntem, sınır kapıları dışında kalan, fiziki yapıdan kaynaklanan nedenlerle kontrolün güç olduğu arazi kesimlerinden yaya olarak veya binek hayvanları kullanılarak sınırın geçilmesidir. Bireysel yasa dışı göç girişimlerinde kullanılan bu yöntem kimi zaman insan kaçakçılığı örgütlerince de başvurulmaktadır. Ancak, bu tür örgütlerin sıklıkla kullandığı diğer yöntem, kamyon, otobüs ve benzeri toplu taşıma araçlarının kasa veya gizli bölmelerinde göçmenlerin taşınmasıdır.

Deniz Yoluyla Yapılan İnsan Kaçakçılığı

Yasa dışı sınır aşma yöntemlerinden bir diğeri de deniz yolu ile yapılmaktadır. Deniz yolu yasa dışı göç hareketinde bireysel olarak, deniz araçlarına kaçak binmek sıklıkla denenen yöntemlerdendir. Yakın kıyılardan yüzerek hedef ülkeye varma çabaları yanında küçük botlarla sahile çıkılmaya çalışılmaktadır. Deniz yoluyla gerçekleştirilen bireysel yasa dışı göç teşebbüsleri, ticari gemilere kaçak olarak binmek veya küçük bot ve benzeri deniz araçlarıyla ulaşılabilen bölgelere geçilmesi şeklinde olmaktadır.

İnsan kaçakçılığı örgütleri ise daha karmaşık bir yöntem kullanmaktadır. Belli gruplar hâlinde gerçekleştirilen bu tür kaçakçılıkta öncelikle ulaşımı sağlayacak deniz aracı ve bunu kullanacak kişiler temin edilerek, ülkenin değişik bölgelerinden toplanan yasa dışı göçmenler, deniz aracının

hareket edeceği limana, genelde ıssız bir koy veya sahile taşınarak, araca bindirilir ve seyahat başlamış olur. Bu yöntemde kaçakçılar tarafından eski, yıpranmış ya da kullanılmayacak durumda olan gemi ve tekneler kullanılmaktadır. Bu tür yöntemlerin hem yasa dışı göçmenler hem de insan kaçakçılığı örgütlerince seçilmesinin nedeni maliyetin ve riskin sınır kapılarından ve hava yolundan sahte belgelerle geçme yönteminden daha az olmasıdır.

Uluslararası deniz hukukunun denizlerde etkili bir denetime imkân vermemesi ve devletlerin kara sınırlarındaki denetimleri artırmaları insan kaçakçılığının büyük ölçüde deniz yolu ile gerçekleştirilmesine yol açmıştır.

Türkiye’de Kullanıldığı Tespit Olunan Düzensiz Göç Güzergâhları

Doğudan batıya doğru; Iğdır/ Dilucu, Kars/ Digor, Artvin/ Sarp, Van/ Özalp, Hakkari/ Yüksekova/ Şemdinli, Şirnak/ Uludere, Şanlıurfa/ Suruç, Adana/ Karataş, Hatay/ Yayladağı/ Samandağı, Mersin Limanı, Antalya/ Kaş - Meis Adası, Muğla/ Datça - Simi Adası, Aydın/ Didim/ Kuşadası - Sisam Adası, İzmir/ Çesme - Sakız Adası, Balıkesir/ Ayvalık Midilli Adası, Çanakkale/ Bozcaada, Edirne/ Pazarkule/ Karaağaç/ Meriç/ Küplü/ İpsala/ Enez kaçak geçişlerin yaşandığı bazı yerlerdendir.

İnsan Kaçakçılığının Adli Boyutu

Türkiye, Asya ile Avrupa arasında geçiş noktası olması özelliği nedeniyle, cezai dünyası için önemli olan küresel

kaçakçılık güzergâhlarından Balkan Rotası üzerinde yer almakta ve bu güzergâhta özellikle uyuşturucu ve insan kaçakçılığı faaliyetlerinden olumsuz manada etkilenmektedir.

Sınır aşan bu tür suçların Türkiye üzerinden işlenebilmesi, Türkiye'yi suç örgütlerinin bir yönüyle uğrak yeri hâline getirebilmektedir.

Türkiye'nin çevresindeki ülkelerde meydana gelen savaşlar ve iç karışıklıkların, bölgeyi önemli ölçüde istikrar-sızlaştırması sonucunda, özellikle Irak ve Suriye'deki savaş ortamından ülkemize ve ülkemiz üzerinden Avrupa'ya yönelik kitleler hâlinde bir göç yaşanmaktadır.

Suriye'de meydana gelen iç siyasi kargaşa ve Türkiye'nin bu noktada izlediği dış politikada isabet kaydedememesi, Türkiye'ye yönelik büyük bir göç dalgasına yol açmıştır. Başlangıçta insani yardım açısından kapılarını Suriyeli mültecilere açan Türkiye, kabul edeceği insan sayısını yüz bin olarak belirlemiş olsa da, kısa süre içerisinde bu sayının çok üzerinde mülteci Türkiye'ye farklı umut ve amaçlarla geçiş yapmıştır.

Suriyeli mültecilerin bir kısmı ülkelerindeki iç savaş sonrası oluşan güvenlik probleminden dolayı geçici olarak Türkiye'de kalmayı düşünürken, büyük bir bölümü Türkiye'de yaşamayı ya da gelişmiş Batı ülkelerine geçmeyi planlamışlardır. Yani Türkiye'yi Avrupa ülkelerine ulaşmada geçiş noktası olarak görmüşlerdir.

Suriye'den gelen mülteciler Avrupa ülkelerine geçmek için, insan tacirlerinin ağına düşmektedirler. Son dönemde insan ticaretiyle mücadelede yaşanan zafiyet, insan ta-

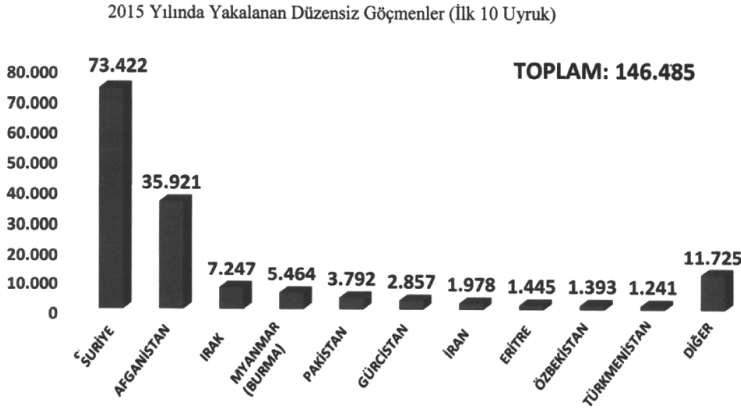
cirlerinin rant alanlarının daha da kârlı hâle gelmesine yol açmıştır. Basın ve yayın kuruluşlarında yer alan haberlerde de kamuoyunun yakından takip ettiği gibi, Suriyeli göçmenlerin Avrupa'ya geçmek için Türkiye'nin batı kıyısında bulunan illerde kamuya açık yerlerde günlerce bekledikleri ve geçiş için uygun yer ve araç arayışında oldukları görülmektedir.

Göçmenler üzerinden insan kaçakçılığı yapanların ve insan tacirlerinin insafına terk edilen her uyruktan göçmenlerin, Avrupa ülkelerine geçişlerinde hazin can kayıplarının olması ve suç örgütlerine geniş bir alan açılması, Türkiye'nin bu suçlarla mücadelesinde ortaya koyduğu tavrın ciddi anlamda eleştirilmesine yol açmıştır. Türkiye'de gerek devlet kurumları gerekse sivil toplum kuruluşları göçmenlerin misafir edilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması konusunda gayret gösterse de, göçmen sayısının fazlalığı ve göçmenlerin önemli bir kısmının Avrupa ülkelerinde yaşamayı tercih etmeleri sonucunda ortaya önemli bir göç hareketi çıkmaktadır.

Avrupa ülkelerinin de bu göçmenleri kabul etmemesi durumu karşısında göçmenler, kaçakçılık yapan suç örgütlerinin kapısını çalmaktadırlar. Milyonlarca müşterisi bulunan ve yasa dışı bir ticaret alanı olan insan kaçakçılığı talebi, bu alanda faaliyet gösteren suç örgütlerinin sayısını ve bu alandaki rantı oldukça büyütüştür. Göçmenler üzerinden yapılan insan kaçakçılığı ile adli yollardan mücadelede başarı ölçüsü yakalanan göçmen sayısı değil, yakalanan kaçakçılık örgütü yöneticileri ve bu alanda faaliyeti sonlandırılan suç örgütleri sayısıdır. Bu alanda Türkiye sınıfta kalmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesinin yayınladığı 2014 yılı faaliyet raporunda bu durum açık bir şekilde görülmektedir. Rapora göre, yakalanan göçmen kaçakçılığı organizatör sayısı; 2012 yılında 1036, 2013 yılında 918 ve 2014 yılında ise 819 olarak yer almaktadır. Buradan şunu anlamak gerekir, resmi rakamlara göre 3 milyona yakın sığınmacının Türkiye’de bulunduğu ve birçoğunun insan kaçakçıları (organizatörler) eliyle Avrupa’ya geçirilmeye çalışıldığı ülkemizde, 2014 yılında yakalanabilen organizatör sayısı 819’dur.

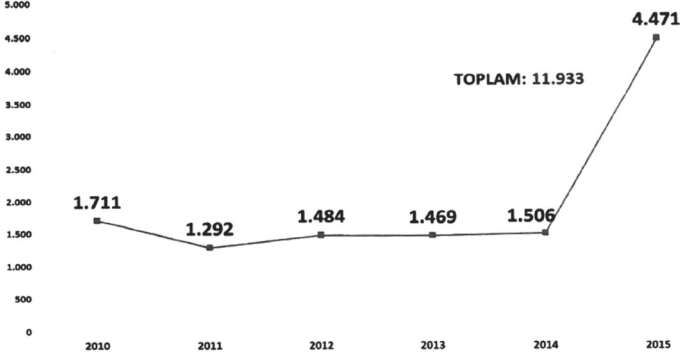
Konuya ilişkin olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan bir başka çalışmada veriler farklılık göstermektedir:

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Yıllara Göre Göç Organizatörleri

TÜRKİYE'DE YAKALANAN DÜZENSİZ GÖÇ ORGANİZATÖRLERİNİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Düzensiz Göç ve İnsan Kaçakçılığının Güvenlik Boyutu

Düzensiz göç olgusunun nedenleri oldukça çeşitlidir. Siyasi faktörler de hem neden hem de sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Taşıdığı siyasal boyutun da etkisiyle, düzensiz göç öncelikle bir güvenlik sorunu olarak görülmektedir. Ancak, bu noktada konuyu dar anlamda ele almak, düzensiz göçün nedenlerini ve bu bağlamda güvenliğin diğer boyutlarını göz ardı etme eğilimini de beraberinde getirmektedir. Devletlerin sınırlarından kimlerin geçeceğini denetleme hakkı egemenliklerinin önemli bir parçasıdır. Düzensiz göç, aynı zamanda devletin güvenliğine karşı da bir tehdit olarak algılanmakta, potansiyel teröristler için ülkeye giriş kanalı oluşturduğu söylenmektedir.

Gelişmiş ülkelerin birçoğunun göç politikalarında ekonomik ve sosyal boyutta devletlerin aldığı sorumluluk aşın-

makta, işbirliği çabaları ise genelde güvenlik endişeleri ile oluşturulmakta ve neredeyse sadece suç önleme mekanizmalarına indirgenmektedir. Örneğin, Avrupa Birliği'nde potansiyel göçmenlere yönelik politikalar oldukça kısıtlayıcı bir yöne doğru ilerlemekte, bu durum “Avrupa Kale-si”, “Kolektif Sınırlamacılık”, “Göçün Güvenlik Eksenli Bir Hâle Getirilmesi” gibi kavramlarla adlandırılmaktadır. Yabancıların hak ve özgürlüklerinden daha çok, polisiye tedbirler, gözaltı ve yargılama konularındaki işbirliği üzerinde durulmaktadır. 2000’li yıllarda göçmen politikası, suçla mücadele ile neredeyse aynı anlama gelmektedir.

Ancak, düzensiz göçü sadece bu boyutuyla ele almak bu olgunun beslediği kaynakları ve diğer önemli tehditleri, devletler, toplumlar ve özellikle göçmenler açısından görmezden gelme kolaylığını da sağlamaktadır. Konunun hassasiyeti göz önüne alındığında indirgemeci sonuçlara ulaşmadan önce dikkatli bir analiz yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Öncelikle devletlerin büyük sayılarda düzensiz göçmen tarafından bir anlamda işgal edileceği düşüncesi doğru değildir. Düzensiz göç önemli sayılarda ortaya çıkabilir, ancak birçok ülkede bu, toplam göçmenlerin içinde küçük bir oranı oluşturmaktadır.

İkinci olarak, düzensiz göç ile gelen göçmenlerin büyük ölçüde yasa dışı faaliyetler içerisinde bulunduğu ve AIDS gibi hastalıkları yaydıkları gibi sık karşılaşılan önyargılar mevcuttur. Düzensiz göçmenlerin devletin egemenliğini ve güvenliğini tehdit ettiği algısı kadar önemli bir başka sorun da bu tartışmalarda yaşanan kutuplaşmadır. Düzensiz göçmenler üzerinden yaratılan aşırı bir tehdit algısının karşılı-

ğında bazı sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkan sorunları küçümseme eğilimi yer almaktadır. Ancak, tehdit kavramına gerçekçi olmayan bir şekilde yaklaşmak, düzensiz göçün özellikle büyük ölçekte olduğunda gerçekten sorun yaratabileceğini görmezden gelmektir. Yapılması gereken, siyasi görüşlerin şekillendirdiği aşırı uçlardan uzak durarak gerçek boyutları analiz etmeye çalışmaktır.

Siyasi görüşler tarafından yönlendirilen göç ve göçmen algısı, sosyal dışlanma, yabancı düşmanlığı gibi olumsuz faktörlerin devreye girerek birbirini beslemesine yol açmaktadır. Düzensiz göç sürecinde ortaya çıkan insan kaçakçılığı gibi istismara yönelik hareketler de kamuoyunda olumsuz tutumların oluşumunu hızlandırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde sosyal dışlanma, kayıt dışı çalışanları, göçmenleri, sığınmacıları ve etnik azınlıkları doğrudan etkilemektedir. Bir ulus devlete üyelik anlamına gelen resmi yurttaşlık, özellikle göç olgusuyla birlikte önemli ölçüde tartışılır hâle gelmiştir. Resmi yurttaşlık her ne kadar hakların elde edilmesi ve uygulanması açısından yeterli bir unsur olmasa da, hakların kime verildiğinin göstergesidir. Özellikle yoksul ülkelerden gelişmiş ülkelere göç edenlerin bir kısmı, yurttaşlık haklarından da yararlanamamaktadırlar.

Öte yandan göçmen kabul eden çeşitli devletlerde, göçmenlere ve azınlıklara temel yurttaşlık hakları bağlamında farklı politikaların uygulandığı görülmektedir. Birçok ülke göçmenlere yönelik politikalarını daha çok ekonomik haklar temelinde kurmaktadır. Aslında göçmenler ve azınlıklar, sosyal dışlanmayı sadece politik katılım ve işgücü piyasasına katılımın ötesinde diğer bütün yönleriyle yaşamaktadırlar.

Bu durum da, göçmenlerin reaksiyonuna neden olmakta, karşıt tepkilerle birlikte gerçek bir güvenlik sorunu ortaya çıkabilmektedir. Düzensiz göç tartışmalarında genellikle göz ardı edilen bir başka nokta da göçmenlerin kendilerinin karşılaştıkları tehditlerdir. Düzensiz göç olgusu, insan güvenliği kavramıyla yakından ilintilidir. 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nda, soğuk savaşın ardından yaşanan gelişmelerin güvenlik kavramının üzerinde yeniden düşünülmesini gerekli kıldığı düşüncesiyle “insan güvenliği” kavramı tartışmaya açılmıştır. Tartışmanın çıkış noktası Soğuk Savaş dönemi boyunca güvenliğin dar anlamda yorumlandığı, ülkeler arası dengelere ve nükleer silahlanmaya indirildiği, ancak yeni koşullarda güvenliğin çerçevesinin genişletilmesi ve bireyin de bu çerçeveye için de yerini alması gerektiğidir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yayınlanan 1994 İnsani Kalkınma Raporunda insan güvenliği kavramına yönelik altı ana tehdidin mevcut olduğu belirtilmektedir. Bunlar; kontrol edilemeyen nüfus artışı, ekonomik fırsatlarda eşitsizlik, göç, çevre felaketleri, uyuşturucu kaçakçılığı ve uluslararası terörizm olarak sıralanmaktadır.

Bu bağlamda göç, insan güvenliğinin sağlanmasındaki yetersizliklerin bir sonucu olarak yine insan güvenliğine yönelik bir tehdit hâline gelmektedir. Genelde göçün, özelde ise düzensiz göçün insan güvenliği kavramı ile bağlantısı hem göçün nedenleri hem de sonuçları üzerinden okunabilir. Öncelikle, kontrol edilemeyen nüfus artışı ve ekonomik fırsat eşitsizliği göçün en önemli nedenlerini oluşturmaktadır. Birçok göçmen, yaşadıkları ülkelerdeki silahlı çatış-

malar, siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik krizlerin yarattığı güvensiz ortamdan uzaklaşmayı amaçlamaktadır. Ancak bu insanlar, düzenli göç olanağının kısıtlı olması nedeniyle düzensiz göçe yönelmektedirler. Gitmek istedikleri ülkeye yaptıkları yolculuk sırasında da uzun süre zor ve tehlikeli koşullarda yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan, düzensiz göçmenlerin koşullarını kötüleştiren tek şey onların düzensiz şekilde sınırlardan geçmesi değil, aynı zamanda hedef ülkelerde buldukları konumdur. Düzensiz göçmenler çoğunlukla tehlikeli işlerde çalıştırılmakta, sağlık, eğitim gibi sosyal hizmetlerden yararlanamamakta ve sömürüye maruz kalmakta, ancak konumları gereği genellikle devlet otoriteleriyle işbirliğinden kaçınmaktadırlar.

Dolayısıyla, hem hedef ülkeye yolculuk aşaması hem de buldukları konum düzensiz göçmenlerin birçoğunun tehdit unsuru değil, zorunluluk karşısında olumsuz yaşam koşullarıyla baş etmek durumunda kalan kişiler olduğunu göstermektedir. Özellikle, insan kaçakçılığı örgütleri tarafından kullanılan göçmenler bu sorunları daha da yoğun yaşamaktadır. Göç sürecinin herhangi bir aşamasında ortaya çıkabilen insan ticareti ise hem mağdurların güvenliğine karşı büyük tehdit oluşturmakta hem de çağımızın en önemli insan hakları ihlallerinden birini yaratmaktadır. İnsan güvenliği perspektifinden bakıldığında, insan ticareti mağdurlar için ciddi bir tehdit unsuru olmanın yanı sıra, toplumlar açısından da önemli güvenlik sorunları yaratabilmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde insan ticareti olgusu bu çerçevede ele alınmaktadır.

B) TERÖRİZM

Suriye’de meydana gelen iç çatışma ortamının ardından başta Türkiye olmak üzere bölge ülkelerine ve Avrupa’ya sığınan Suriyeli sayısı milyonlarla ifade edilmektedir. 2011 yılından itibaren ülkelerinden can ve mal güvenlikleri nedeniyle ayrılan bu kişilerin korunması insani ve aynı zamanda uluslararası hukuktan kaynaklanan bir sorumluluktur. Bu konuda gerek Cenevre Sözleşmesi gerekse YUKK Türkiye’yi de sorumlu kılmakta ve ayrıca geri gönderme yasağı kapsamında da bu sorumluluğu pekiştirmektedir.

IŞİD KAOS ORTAMINI KULLANDI

Ancak bu zaman dilimi içerisinde Türkiye’ye geçişlerde sınırda düzenli ve sürekli bir sistemin kurulamaması, kabul merkezlerinde gelenlerin kimliğini ve siyasi konumunu araştırma imkânı olmaması ve en önemlisi de sınırda kontrolsüz noktalardan kaçak olarak yurda giriş yapanların hiçbir denetime tabi tutulamaması ve hatta devletin bu kişilerin birçoğundan adeta habersiz olması karşısında bu kaos ortamı başta IŞİD olmak üzere terör örgütleri tarafından kullanılmıştır.

Türkiye’de yuvalanan IŞİD hücre yapılanmaları ile ilgili elde edilen bilgilerde, örgüte militan devşirmek için Suriye’den birçok üst düzey yönetici konumunda teröristin Türkiye’ye defalarca giriş çıkış yaptığı, burada örgüte kazandırılan özellikle genç neslin ise Suriye’ye götürülerek askeri eğitimden geçirildiği ve tekrar Türkiye’ye döndükleri anlaşılmaktadır. Diyarbakır bombacısı Orhan Gönder,

Suruç bombacısı Abdurrahman Alagöz ve Ankara bombacısı Yunus Emre Alagöz'ün örgüte katılma aşamasında Suriye'ye gidip geldiği aileleri tarafından dile getirilmektedir.

AKP SURIYE'YE KONTROLSÜZ ULAŞIMIN SAĞLANMASINA GÖZ YUMDU

Suriye'de yaşanan krizin ilk dönemlerinde Esad karşıtı politikasını pekiştirmek amacıyla IŞİD gibi cihatçı örgütlere göz yuman ve hatta lojistik yardımda bulunduğu bilinen AKP Hükümeti, ilk dönemlerde sınırda rahat bir güvenlik anlayışı izleyerek araçlarla dahi Suriye'den Türkiye'ye ve Türkiye'den Suriye'ye rahatlıkla kontrolsüz ulaşımın sağlanmasına göz yummuştur. Ancak ilerleyen dönemde bölgedeki güvenlik zafiyetinin ciddi boyuta ulaşması ve Türkiye'ye de yansımaya başlaması ve dünya kamuoyunda IŞİD ile AKP'nin birlikte anılır hâle gelmesi karşısında güvenlik tedbirlerinde daha sıkı bir politika izlenmiş, IŞİD ve Nusra gibi örgütlere karşı daha ciddi önlemler alınmıştır. **Ancak tüm bunlara karşın Suriye ile Türkiye arasında ambulanslarla IŞİD militanı taşındığı hatta Türkiye'den IŞİD'e katılan gençlerin 20-50 TL arasında ücretle taksilerle de sınırı geçtiği Cumhuriyet Halk Partisi'nin Adıyaman-IŞİD Raporunda da yer almıştır.**

ÖRGÜT ÜYELERİ SİĞİNMACILARIN ARASINA KARIŞIYOR

AKP Hükümeti'nin sınır güvenliği açısından daha katı bir tutum uygulamaya başlamasından itibaren örgüt üye-

leri sığınmacıların arasına karışma yolunu daha çok tercih eder olmuş ve özellikle sınır illerine bu yolla yuvalanmaya başlamıştır. Suriye krizinin Türkiye'ye yansıyan bir başka yönünde IŞİD Türkiye'yi de hedef almaya başlamış, yurt genelinde meydana gelen Reyhanlı, Cilvegözü, Niğde, Diyarbakır, Suruç, Ankara Gar, Sultanahmet, İstiklal ve Gaziantep silahlı/bombalı saldırıları haricinde Kilis başta olmak üzere sınır bölgesindeki illerde sık sık havan topu-roket gibi saldırıları yaşayan halk infiale kapılmıştır. Özellikle kentin nüfusundan katbekat daha fazla sayıda Suriyelinin yaşamaya başladığı Kilis'te toplumsal düzen ve sosyal hayat tamamıyla bozulmuştur. Son olarak 7-18 Nisan 2016'da meydana gelen roketli saldırıların ardından Kilis sınırında yaklaşık 500 IŞİD'linin toplu hâlde bulunduğu ve sığınmacı kılığında onlarla birlikte Türkiye'ye girmeye çalıştıkları basına yansımıştır.

IŞİD, AKP Hükümetinin “öfkeli gençler” bakışının bir sonucu olarak uzun süre terör örgütü olarak nitelendirilmemiş, terör örgütleri listesine alınmamıştır. Adıyaman, Gaziantep, Ankara gibi pek çok ilde örgütlenen IŞİD militanlarına bu gerekçeyle emniyet güçleri tarafından müdahalede bulunulmamıştır. Türkiye'de bir örgütün terör örgütü olarak varlığının tespiti için gerekli olan Emniyet tarafından terör örgütü listesine alınma veya yargı kararı ile terör örgütü niteliğinin tespit edilmesi koşulları gerçekleşmediğinden, IŞİD Türkiye'de yapılanmasına her geçen gün bir taş daha koymuştur. Konu ile ilgili tek karar olan Bakanlar Kurulu'nun 2013 yılında aldığı karar ise BM'nin IŞİD'e yönelik tedbirler uygulanması kararından öte de-

ğildir. Bunların yanında akademisyenlerin bildiri yayınladıkları gerekçesiyle terör örgütü üyeliğinden cezaevinde tutuklu bulunduğu bir dönemde Ebu Hanzala gibi IŞİD'in Türkiye'deki en hararetli savunucuları serbest bırakılmıştır.

Burada önemli olan sığınmacı göçüyle ve terörizmin eşitlenmemesi ve bunların iki farklı olgu olduklarının altının net bir şekilde çizilmesidir. AKP'nin sığınmacıları kontrolsüz bir şekilde ülkeye kabul etmesi teröristlerin sığınmacıların arasına karışıp ülkeye kolayca girmesine neden olmuştur. Bu da, göçmen karşıtı grupların sığınmacıları teröristlerle eşitlemelerine imkân sağlamıştır.

7) CHP GÖÇ KOMİSYONU'NUN SAHA ÇALIŞMALARI

Bu bölümde, CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu'nun Türkiye'nin çeşitli yerlerinde mülteci ve sığınmacılar konusunda yaptığı bazı saha çalışmalarına ve bu çalışmalarda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

A) İZMİR SAHA ÇALIŞMASI (2 ARALIK 2015)

İzmir'de, İzmir Valiliği, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İl Emniyet Müdürlüğü, AFAD ziyaret edilmiş, Basmane'de bulunan mülteciler ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, İzmir'den deniz yoluyla Yunanistan'a geçmek isteyen mültecilere can yeleği gibi malzeme satan yerlerle görüşülmüştür.

İzmir Valiliği ile randevu alınmasına rağmen Vali'nin makamına gelmemesi sebebiyle görüşme gerçekleştirilememiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile yapılan görüşmede Valilik bünyesinde oluşturulan koordinasyon da dâhil olmak üzere kendilerine herhangi bir görev biçilmediği vurgulanarak, Belediye'nin buna rağmen özellikle sıcak yemek sağlama konusunda çalışmalarını sürdürdüğü belirtilmiştir. İzmir'deki mülteci sayısının oldukça yüksek olduğu belirtilmiş, devlet politikası olarak yerel yönetimlerin mültecilerle ilgili süreçlere dâhil edilmediğine değinilmiştir.

AFAD ile yapılan görüşmede:

- Ülkedeki kampların bulunduğu 10 il ile diğer illerdeki durumun farkına dikkat çekilmiş, İzmir'e gelen Suriyeli-lerin kendi imkânlarıyla İzmir'de yaşamaya geldiği,
- İzmir'deki 100.000 Suriyeli ile ilgili sağlık harcamalarının (hastane ve ilaç) ödenmesi, evsiz barsız kalan sokakta yaşamaya çalışanların kamplara gönderilmesi konusunda Göç İdaresi ile koordinasyonu sağladıkları,
- Kanunla ihtilafa düşenlerin Çiğli'de Göç İdaresine ait olan yerde misafir edildiği,
- Halk sağlığı tarafından aşılama yapıldığı,
- Ayda 1 kez ilgili kamu kurumların bir araya getirildiği,
- 16.013.567,82 TL toplam sağlık harcaması yapıldığı, bu rakamın 7.585.014,92 TL'sinin ödendiği, 8.428.552,91 TL'sinin Ankara'dan talep edildiği, beklendiği,
- Diğer ülkelerden gelenlerin sağlık harcamalarına yardımcı olunmadığı,
- İldeki eczacılar odasının protokol yapmaya yanaşmadığı, gönüllü eczacılar ile birebir protokol yapıldığı bilgileri paylaşılmıştır.

İl Emniyet Müdürlüğü ile yapılan görüşmede:

- İl Emniyet Müdürlüğü'nün İzmir'in tamamını kapsadığı, sadece polis bölgesini kapsadığı,
- Sorumlu oldukları alan kapsamında 80.000 civarında kayıt altına alınmış Suriyeli mülteci olduğu, kayıt işlemlerinin hâlâ yoğun olarak devam ettiği,
- Herhangi bir adli vakaya karışan mültecilerden kayıtsız olanla karşılaştığında otomatik kayıt altına alındığı,
- Görüşmenin yapıldığı günden önceki gün batan tekne olduğu, 2 kişinin yüzerek karaya çıktığı, 25 kişinin tekne de olduğunun tahmin edildiği, 3 kişinin bedeninin sahile vurduğu ancak 16-19 kişinin daha öldüğünün tahmin edildiği,
- Sahil Güvenlik ekiplerinin 85.000 kişiye müdahale edip kurtardığı,
- Geçiş organizasyonunun önceden Türkler tarafından yapıldığı ancak şimdi devrede Suriyelilerin de olduğu,
- 2015 yılında sadece İzmir polis bölgesinde 300'ün üzerinde tutuklama olduğu,
- Çeşme Çiftlikköy'de 1500-2000 kişinin toplandığı, buranın daha sonra boşaltıldığı,
- Can yeleği denetimleri yapıldığını ve standartlara uygun olmayan 15-16 bin yeleğin toplandığını, hâlen depolarında durduğu,
- PKK, IŞİD gibi terör örgütlerinin Kürtçe veya Arapça konuşarak ve kendilerine mülteci süsü vererek kaçmaya çalıştıkları,
- İnsan ticareti suçundan hakkında işlem yapılan 519 ki-

şinin 86'sının Suriye vatandaşı, 433'ünün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu; bunlardan 223 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile 57 Suriye vatandaşının tutuklu bulunduğu,

- Düzensiz göç hareketinde bindirmeli sistemle yol kontrollerinin olduğu,
- Geri Gönderme Merkezi'nin bulunduğunu ancak kapasitesinin zorlandığı,
- Harmandalı'nda AB fonu ile mülteci barındırma merkezi olarak yapılan yerin geri gönderme merkezi olarak olurunun alındığı,
- Suç oranlarının yüksek olmadığını, 80.000 nüfuslu yerleşim yerinde bile oluşabilecek asgari ihtilafları dikkate aldığımızda bunu aşan bir oran olursa anlamlı olacağını ancak Suriyeliler bakımından bunu söylemenin güç olacağı,
- 2015'te il genelinde (11 ayda) Suriyeliler bakımından 344 olaya karışıldığı; adi suçlar bakımından 347 müşteki 92 kasten yaralama vakası olduğu,
- Çocuklara dilencilik yaptırıldığı, bu çocuklar ile ilgili kabahatler kanunu uyarınca para cezası verildiği ama hiç tutuklama olmadığı,
- 2015 yılında 11 ayda çocuklar ile ilgili olarak 325 Suriyeli çocuk hakkında sokakta olma, dilenme gibi durumlardan Kabahatler Kanunu uyarınca işlem yapıldığı, bu çocuklardan 98'i hakkında adli işlem yapıldığı, diğerlerinin aileye teslim edildiği, aileye işlem yapıldığında genelde takipsizlik kararının verildiği,
- Halep tarafından gelenlerin esnaf olduğu, ayakkabıcılar

çarşısında 2.000-3.000 Suriyelinin çalıştırıldığı, İzmir'in yerli işçisi 10 çift ayakkabı yapıyorsa Suriyeli işçinin 20 çift yaptığı, yerliye verilen para 10 lira ise Suriyeliye 4 lira verildiği, bir süre sonra Suriyelilere yönelik şiddet olaylarının başladığı, Emniyet Müdürlüğü'nün Çevik Kuvvet ile nöbet tuttuğu ve önerilerin Valiliğe bildirildiği bilgileri paylaşılmıştır.

Basmane'de yapılan yüz yüze görüşmelerde:

Sokakta yatan insanlarla, cami avlusunda naylon çadırda kalanlarla, can yeleği alma hazırlığı içinde olanlarla, günlerdir aç oluşunu söyleyen insanlarla birebir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde bir kez daha;

- Basmane'nin on binlerce göçmene ev sahipliği yaptığı,
- İnsan tacirlerinin rahatlıkla dolaştığı ve "işlerini" yaptıkları,
- Can yelekleri imalat merkezinin Basmane olduğu,
- Mültecilerin tek avluya bakan evlerde yaşamlarını sürdürdüklerini, yaşam şartlarının elverişsiz olduğu,
- Uyuz, bit gibi sağlık sorunlarının olduğu,
- **Halep ve Şam'dan gelen, iki aydır İzmir'de olan Rewan (11 yaş), Sida (11 yaş), Fetin (12 yaş), Xazel (7 yaş), Mahmut (8 yaş) ile yapılan görüşmede, kimliklerinin hiç olmadığı, Türkiye'de okula hiç gitmedikleri, herhangi bir şekilde dil öğrenimi de dâhil bir eğitim almadıkları, çoğu zaman bir okulun bahçesinde kaldıkları, aç oldukları bilgileri tercüman aracılığı ile edinilmiştir.**

Çeşme Pırlanta Koyu'nda yapılan yüz yüze görüşmelerde:

- Avrupa Birliği ile yapılan 3 milyar avroluk anlaşma sonrasında Çeşme otobanında polislerin kontrolünün arttığı, taksilerin Suriyelileri aldığını ancak kontrol noktasına yakın yerde indirdiklerini ve Suriyelilerin yürüyerek Çeşme'ye geldikleri,
- Bir gecede 2.000 kişinin Domuz Çukuru'nda tespit edildiği,
- CHP Çeşme İlçe Örgütü ve bazı STK'lar tarafından her gün ekmek zeytin aldığını ve yolda olanlarla paylaştığı,
- Çeşme'deki Suriyelilerin geçenler ve geri dönenler olarak ikiye ayrıldığı,
- Banyo yapamadıklarını ve bit başta olmak üzere cilt hastalıkları olduğu,
- Hava iyi iken günde 200 kişi Yunanistan'a botlarla geçmeye çalışırken, kötü hava koşullarında kontroller daha az olduğu için karşıya geçmeye çalışan kişi sayısının binlere çıktığı,
- Jandarma'nın 2 Aralık sabahı operasyon yaparak 200-300 kişiyi geri gönderdiği,
- Yolda her gün ortalama 200 kişinin görüldüğü bilgileri paylaşılmıştır.

Heyetin inceleme yapmak üzere Pırlanta Koyu'na gidiş güzergâhında Jandarma tarafından yolun kesilmiş olduğu, Suriyeliler tarafından köy olarak nitelenen yerin SİT alanı olması sebebiyle yarım kalmış bir inşaat alanı olduğu, yarısı tamamlanmış inşaat evlerde insan tacirleri ile anlaşma sağlayana kadar kaldıkları, botun büyüklüğüne göre binen

kişi sayısının arttığı, karşıya geçmenin 20 dakika sürdüğü, çocuklar için bazen para alındığı bazen alınmadığı tespit edilmiştir.

B) MUĞLA SAHA ALIşMASI (3 ARALIK 2015)

Muğla'da yapılan çalışmalarda daha çok medya aracılığı ile kamuoyunda farkındalık yaratmaya odaklanılmıştır. Mültecilerin yaygın olarak Yunanistan'a geçiş için kullandıkları gzergh tercih edilmiş ve Komisyon yeleri sabah 05.00'te tekneyle sahilinden bir mil kadar açılarak mülteci-lerin yoğun olarak geçiş yaptığı Hüseyin Burnu, Ali Hoca Burnu, Günbatımı plajları ve Akyarlar Fener Burnu'nda incelemelerde bulunmuşlar ve Aylan Kurdi'nin bedeninin sahile vurduğu plajda incelemeyi sonlandırarak yapılan tespitleri kamuoyu ile paylaşmışlardır. Avrupa Birliği ile yapılan 3 milyar avroluk anlaşmanın sınır bekçiliği karşılığında bir rüşvet anlaşması olduğu, tüm siyasi partilerin mülteci hakları konusunda ortak hareket etmesi gerektiği, Avrupa lkeleri başta olmak üzere dünya devletlerinin daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır.

Turgutreis'e dönüş yolunda ise dört ayrı adırdada yaşayan yaklaşık 30 Suriyeli ile bir araya gelinmiştir. Çadırlarda temel ihtiyaçları karşılanmadığı belli olan yaklaşık 15 ocuk bulunmaktadır. En küçüğü 1,5 yaşındaki şahin'in 35 yaşındaki babası iki yıldır Türkiye'de olduklarını, şehir şehir dolaştıklarını, insanların kendilerine çok yardım ettiklerini, kışın geldiğini, havanın çok soğuk olduğunu ve bir adırdada sekiz kişi kaldıklarını belirtmiştir.

Turgutreis Jandarma Karakolu ziyaret edilmiş, organizatörlerin genelde dışardan insanlar olduğu, yaklaşık 50 kişinin jandarma bölgesinde tutuklanmış olduğu, delillendirme aşamasında sorunların olduğu, botların ciddi bir sektör hâline geldiği bilgileri paylaşılmıştır.

Ayrıca Bodrum Belediyesi ve Bodrum Kaymakamı ziyaret edilmiştir. Her iki görüşmede de ortak olarak turizm döneminde Bodrum'un mülteci sorunundan daha fazla etkilendiği belirtilmiştir. Kaymakamlık ile Belediye'nin ortak çalışmalar yaptığı bilgisi Heyet ile paylaşılmıştır.

Muğla'da 6400 düzensiz göçmen bulunmaktadır ve çoğunluğu Bodrum İlçesi'ndedir. Muğla'dan kamplara gönderilen yabancı sayısı 215'tir. İlçelere baktığımızda: Bodrum'da 7, Dalaman'da 12, Fethiye'de 25, Kavaklıdere'de 10, Köyceğiz'de 3, Marmaris'te 6, Milas'ta 5, Menteşe'de 17, Seydikemer'de 6, Yatağan'da 62, Ortaca'da 18 kişi eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadır.

C) YOZGAT SAHA ÇALIŞMASI: MÜSLÜMAN OLMAYAN SİĞİNMACILAR (15 ARALIK 2015)

Komisyunun araştırma konularından biri de Türkiye'de bulunan Müslüman olmayan sığınmacıların durumu olmuştur. **Irak ve Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacıların büyük bir bölümü Müslüman olsa da yaklaşık 45 bin Müslüman olmayan sığınmacı Türkiye'de geçici / kalıcı ikamet etmektedir.**

Müslüman olmayan sığınmacıların büyük bir bölümünü

Süryaniler oluşturmakta, Süryanilerin dışında Ermeniler, Ezidiler ve Keldaniler de Türkiye'nin değişik bölgelerinde yaşam savaşı vermektedirler. Mardin, Kahramanmaraş, Niğde, Aksaray, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Çorum, Amasya, Tokat, Eskişehir, Samsun, Bilecik, Yalova, Sakarya ve İstanbul'da yaşadıkları tespit edilen bu sığınmacılar, Müslüman sığınmacıların yaşadıkları sorunların dışında daha farklı sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır.

ŞEHİR DIŞINA ÇIKMAK İÇİN İZİN ALIYORLAR

Komisyon'un Yozgat'ta yaşayan Ermeni sığınmacıları ziyaretinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

- Müslüman olmayan sığınmacıların hemen hepsi IŞİD başta olmak üzere İslami terör örgütlerinin korkusundan dolayı Türkiye'ye kaçmışlardır. Ancak İslami örgütlerin Türkiye'de rahatça faaliyet göstermesinden dolayı burada da büyük korku içindeler. Tehdit onlar için Türkiye'de de devam etmektedir.
- Kendilerine yönelik somut bir saldırı ve tehdit olmasa bile dini kimliklerini ve hangi millete ait olduklarını saklamak zorunda kalmaktadırlar. Örneğin Yozgat'ta bulunan Ermeniler, evde ve kendi aralarında Ermenice dışarıda Arapça konuşmakta ve kendilerini de Arap olarak tanıtmaktadırlar.
- Dini ibadetlerini ya yapamamakta ya da çok gizli yapmaktadırlar. Her ne kadar günlük yaşamın doğal bir parçası olan vaftiz ve kutsama törenlerini bazen İstanbul'dan gelen din adamları yapsa da İstanbul'da bulunan

kiliseler Anadolu’da tam olarak kaç Hristiyan sığınmacı olduğunu bile bilememektedir. Sığınmacılar da Türkiye’yi bilmedikleri için başvuracak dini merci bulmakta zorlanmaktadırlar.

- Türkiye’ye girişlerinde bu kişilerin hangi dine ve hangi mezhebe mensup olduklarına ilişkin bilgiler alınmıştır. Dolayısıyla kimin hangi milletten ve hangi dinden olduğunu bilinmekte ama bu bilgiler ilgili kiliselerle paylaşılmamaktadır.
- Sanılanın aksine Batı ülkeleri Hristiyan sığınmacıları kabul etmekte bir öncelik tanımamakta, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği mültecilik için yapılan kimi başvurulara 2023 yılına randevu vermektedir.
- Diğer sığınmacıların yaşadığı işsizlik ve düşük ücretlerle çalıştırılma sorununu Müslüman olmayan sığınmacılar fazlasıyla yaşamaktadır. İş bulmakta büyük zorluk çeken bu mültecilerin içinde iş bulabilenler de çok düşük ücretlerle çalışmaktadır.
- Büyük ölçüde yurtdışından akrabalarının gönderdikleri yardımlarla geçimlerini sağlayabilen ve belediyelerin de gıda yardımında bulunduğu sığınmacıların hayat pahalılığından dolayı İstanbul’a ya da başka büyükşehirlere gitmek istemedikleri öğrenilmiştir.
- Müslüman olmayan sığınmacıların güvenlik gerekçesiyle dışarıyla fazla temasları olmaması ve kapalı toplum olarak yaşamaları entegrasyon konusunda sıkıntı yaşamalarına ve içinde buldukları toplumu tanımakta güçlük çekmelerine neden olmaktadır.
- Sağlık hizmeti alabilmekte de sıkıntılar yaşayan sığınma-

cılar şehir dışına çıkabilmek için izin almak zorundadır. Örneğin, Yozgat'ta bulunan bir kanser hastası birçok zorluklar aşarak Ankara'da tedaviye gelmektedir.

- Dini nikâh bir gelenek ve toplumsal bir zorunluluk olduğu için evlenmekte büyük zorluk yaşamaktadırlar. Örnek vermek gerekirse; evlenmek isteyen bir çift evlilik için Türkiye'deki Ermeni Patrikhanesi'ne başvurmuştur. Patrikhanede çiftin kaydı olmadığı için Irak'taki kiliseden kayıtları istenmiş, Irak'taki ilgili kilise kayıtları gönderdikten sonra bir papaz görevlendirilmiştir. Papaz Yozgat'a giderek bir evde çiftlerin nikâhlarını kıymıştır.
- Hristiyan mültecilerin yaşadığı sıkıntılarla sadece kiliseler ilgilenmekte. Yardım faaliyetleri İstanbul'daki kiliseler tarafından organize edilmektedir.

D) İZMİR-SEFERİHİSAR İNCELEME RAPORU (3 ŞUBAT 2016)

CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu, 02 Şubat 2016 tarihinde, sabah saatlerinde İzmir Seferihisar ilçesi Doğanbey açıklarında göçmenleri taşıyan botun batmasıyla ilgili olarak inceleme yapmak üzere 3 Şubat 2016 tarihinde İzmir Seferihisar'a gitti. 22 kişinin bindiği botta 4'ü çocuk olmak üzere 9 kişinin hayatını kaybettiği faciayla ilgili olarak heyet, ilk olarak Jandarma Bölük Komutanı Üsteğmen Mustafa Deniz'i ziyaret ederek, bilgi aldı. Ardından heyet, mültecilerin botunun battığı Doğanbey açıklarında incelemelerde bulunarak, hayatta kalan 12 mülteci ile görüştü.

İncelemeler sonucunda yapılan gözlemler:

İzmir Seferihisar'dan hareket eden ve 5-6 kişiyi alabilecek kapasitede olmasına rağmen 22 mültecinin bindirildiği bot, Seferihisar'dan hareket ettikten sonra Doğanbey köyü açıklarında su alarak, 2 Şubat 2016 tarihinde sabaha karşı 04.30'da batmıştır. Yapılan arama kurtarma çalışmalarında 4'ü çocuk, 5'i kadın olmak üzere 9 kişinin cesetleri bulunmuştur. İki mülteci ise kendi çabalarıyla deniz üstünde kalmaya çabalamış ve sahil güvenlik ekipleri tarafından sağ olarak kurtarılmışlardır.

Olayın basına yansımalarının ardından inceleme yapmak üzere İzmir Seferihisar'a giden CHP heyeti, konuyla ilgili bilgi almak üzere ilk olarak Seferihisar İlçe Jandarma Bölük Komutanı Üsteğmen Mustafa Deniz'i ziyaret etti. Heyet, Jandarma komutanlığı binası önünde kurumak üzere bırakılmış ıslanmış eşyaların olduğunu gözlemlemiştir.

Jandarma Bölük Komutanı Üsteğmen Mustafa Deniz, harita üzerinden yaptığı aktarımda, bu tür olayların sık sık yaşandığını, kontrol etmek için gerekli çabanın gösterildiğini ancak bu durumun tek başına Jandarmanın gayretiyle çözülemeyeceğini ifade etti.

Geçişlerin Kuşadası'nda değil de neden Seferihisar'da yoğunlaştığı sorusuna yanıt veren Deniz, Kuşadası bölgesinde sıkı önlemlerin alındığını, özellikle Yunanistan'ın çok sıkı tedbirler aldığını, bu sebeple Seferihisar'ın tercih edildiğini belirtti.

Bugüne kadar Seferihisar'da gerçekleşen ölümler hakkında da bilgi veren Deniz, en son dokuz kişiyi çıkardıkla-

rını, bundan önce de nerede battığı belli olmayan altı ceset bulduklarını dile getirdi. Yedi kilometrelik bir sahil şeridinde toplam 16 kişinin cesedini çıkardıklarını belirtti.

Çeşme tarafında ise ölümlerin sayısının 35 olduğunu aktaran Deniz, bundan önce batan botta yedi kişinin kayıp olduğunu, bunların da birisinin kadın, birisinin de çocuk olduğunu ifade etti.

CHP Heyeti, Jandarma Bölük Komutanı ziyaret ettikten sonra, sağ olarak kurtarılan 12 mülteci ile görüştü. Mültecilerin donuk ve çaresiz olduğunu gözlemleyen heyet, Türkçe zorlanan mültecilere neler yaşadıklarını sordu. Eşini ve çocuğunu kaybeden bir adamla yapılan görüşmede, Halep'ten geldiğini belirten mülteci, sabah 4.30'da Çeşme'den yola çıktıklarını ve toplamda 22-23 kişi olduklarını söyledi. Mülteci, yaşadıklarını anlatırken gözyaşlarını tutamadı.

SAĞ KALDIKLARINA BİLE SEVİNEMEDİLER

Çaresiz bir bekleyişin olduğunu gözlemleyen heyet, mültecilerin sağ kaldıklarına dahi sevinemediklerini, bundan sonra kendilerini nelerin beklediği endişesini taşıdıklarını gözlemlediklerini belirtti. Heyet, görüştükları insanların çaresizliklerinin ve umutsuzluklarının gözlerinden okunduğunu ve durumun içler acısı olduğunu söyledi. Heyet, görüştükları mültecilerin yaşadıkları şok nedeniyle donuk ve tepkisiz olduğunu da dile getirdi.

E) AŞKALE KABUL BARINMA VE GERİ GÖNDERME MERKEZİ İNCELEME RAPORU (19 NİSAN 2016)

Avrupa Birliği'nin finansal desteğiyle Erzurum'da inşa edilen Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi, 14 Eylül 2015 tarihinde hizmete girmiştir. 40 bin metrekare alanda iki ayrı bina olarak inşa edilen ve 750 kişilik kapasitesi bulunan merkez, bugüne kadar birçok hak ihlali ile gündeme gelmiştir.

Merkez hakkında iltica ve göç alanında çalışan 11 sivil toplum kuruluşunun Ocak 2016 tarihinde yaptığı ortak basın açıklamasında:

- **Merkezi sivil toplum kuruluşlarının ziyaret talebine olumsuz yanıt verildiği,**
- **Mültecilere 30 liraya mendil, 50 liraya terlik satıldığı,**
- Telefonla görüşme imkânlarının olmadığı,
- Bazı mültecilerin güvenlik görevlilerine rüşvet vererek özel imtiyazlara sahip olduğu,
- Mültecilerin istekte bulunmalarına rağmen hastaneye götürülmediği, ilaçların parayla satıldığı,
- Mültecilerin işkence ve kötü muameleye maruz bırakıldığı,
- Mültecilerin üzerinde seri numarası yazan mavi klipslerle dolaştırıldığı,
- Mültecilere yetersiz gıda verildiği, kötü şartları protesto etmek için açlık grevi yapan mültecilerin güvenlik görevlileri tarafından tecrit edildiği gibi durumlara dikkat çekilmiştir.

Ayrıca 28 Aralık 2015 tarihinde Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi'nde isyan çıktığını belirten ilgili sivil toplum kuruluşları, 20 yaşındaki Dilo Derviş isimli mültecinin cezaevinde bulunanlara verilen ailesi ve avukatları ile görüşme hakkını kullanamadığını, 31 Aralık 2015 günü de odasında kazağıyla kendini ranzaya asarak hayatına son verdiğini belirterek olayı gündeme taşımışlardır. **Ayrıca, sivil toplum kuruluşları, Aşkale'de tutulan 80 kadar mültecinin Reyhanlı, Cilvegözü sınır kapısından Suriye'ye sınır dışı edilerek, Ahrar-uş Şam Örgütüne teslim edildiğini, mültecilere rızaları dışında ne olduklarını anlamadıkları kâğıtların imzalatılarak gönüllü geri dönüş programları altında çatışma bölgelerine geri gönderildiklerine ilişkin iddiaların uluslararası anlaşmalarda yer alan 'Geri Göndermeme İlkesi'nin ihlali anlamına geldiğini belirtmişlerdir.**

Hak ihlalleri ile gündemde olan Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi'nde yaşananları yerinde incelemek ve yetkililerle görüşmek üzere CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu üyeleri 19 Nisan 2016 tarihinde Erzurum'un Aşkale ilçesinde bulunan Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi'ne gitmişlerdir. Komisyon üyelerinin gözlemleri şu şekildedir:

- Her biri 45 dönüm olmak üzere toplam 90 dönüm bir arazi üzerinde 2 ana binadan oluşan merkezde bir bina geri gönderme merkezi, diğer bina da kabul barınma merkezi olarak planlanmıştır.
- Kabul Barınma Merkezi henüz devreye girmemiştir.
- 150 personel çalışmaktadır. 90 kişi güvenlik, temizlik ve

yemek hizmetlerinde, 27 kişi de uzman yardımcısı memur olarak çalışmaktadır. Polis memurları ise vardiya usulü görev yapmaktadır. Toplam kapasitesi 750 kişidir. Merkezde 327 kamera bulunmakta, özel hayatın gizliliği nedeniyle koğuşlarda kamera bulunmamaktadır.

- Ziyaretin yapıldığı tarihte 84 erkek, 7 kadın ve 14 çocuk olmak üzere toplam 105 kişi kalmaktadır. Bir hafta önce kalan kişi sayısı 695 olarak tespit edilmiştir. Merkezde kalanların içerisinde Suriyeli olmadığı, Afganistan, Irak, İran, Pakistan ve Myanmar gibi ülkelerden geldikleri anlaşılmaktadır.
- Uluslararası koruma ile Türkiye’de kalma kararı alanlar Pakistan ve Afganistan ağırlıklıdır; içlerinde Suriyeli bulunmamaktadır.
- Merkez içerisinde sağlık ve spor alanları yanında çocuklar için oyun alanları bulunmaktadır.
- İki ay önce mülteciler ve vatandaşlar arasında çeşitli sıkıntılar yaşandığı ifade edilmektedir.
- Yollarda yapılan çevirmelerde yakalanan ve kaçak yollarla ülkemize giriş yapan mülteciler Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi’ne getirilmektedir.
- Yasa dışı yollarla ülkeye girenlerin geri gönderilmesinin amaçlandığı merkezde toplamda 2000 kişinin ülkelerine geri gönderilmiş, 1.000 kişi ise serbest bırakılmıştır. % 90’ının biletleri alınarak, konsoloslukların da onayıyla Kabil, Erbil ve Bağdat’a gönderilmiştir.
- Mültecilerin merkezde 6 ay kalma süreleri bulunmakta, bu süre 1 yıla kadar uzatılmaktadır. Ancak 3 kişi 1 yılı

geçmesine rağmen merkezde kalmaya devam emektedir.

- Ailesi olmayan mülteci çocuklar, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne gönderilmektedir.
- Mültecilerin aileleriyle görüştürülmemesinin söz konusu olmadığı, herkesin yakınlarıyla görüştüğü belirtilmiştir.
- Bazı mültecilerin farklı kimliklerle giriş yaptığının tespit edildiği, yanlış beyanda bulunanların sayısının çok fazla olduğu belirtilmiştir.
- Merkezde kalan mültecilerin eğitim düzeyleri düşüktür. Ancak kampta 5 dil bilen bir mülteci de bulunmaktadır.
- Kampta kalan çocuklar için eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen öğretmenler tarafından yapılmaktadır.
- Kampta kalanların sağlık hizmetlerinden yararlanma hakları bulunmakta, merkezde 08.00-17.00 saatleri arasında doktor ve hemşire çalışmaktadır. Psikolojik rahatsızları olanlara da hizmet sunulmaktadır. Önemli ve acil vakaların ise hastaneye yönlendirildiği belirtilmektedir.
- Merkez içerisinde market bulunmamakta, mültecilere 3 öğün yemek verilmekte, kıyafet gibi temel ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Özellikle mama ve gıda ihtiyacı belirli periyotlarla sağlanmaktadır. İhtiyaçları olan eşyalar dışarıdan toplanan yardımlarla da karşılanmaktadır.
- 20 yaşındaki mülteci Dilo Derviş'in PYD ile bağlantılı olduğu, intiharı konusunda soruşturmaların devam ettiği, bu konuda müfettişlerin incelemelerinin sürdüğü belirtilmiştir.

Bununla birlikte komisyon üyeleri Aşkale Kaymakamı Hayrettin Çiçek ile de görüşmüştür. Kaymakam, özellikle eğitim konusunda ciddi eksikliklerin olduğunu, merkezin yerinin yanlış olduğunu belirterek, Aşkale Kabul Barınma ve Geri Gönderme Merkezi'nin uzaklığı nedeniyle özellikle hastalık durumlarında hastaların Erzurum'a sevinde sorunlar çıktığını, ayrıca merkezin ısınma sorunu olduğunu ifade etmiştir.

F) MALATYA BEYDAĞI KONAKLAMA TESİSİ (MABEK) (30 NİSAN 2016)

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi başkanlığı tarafından 14.11.2012 tarihli kararlarıyla kurulan ve Malatya Merkez Fatih Mahallesi sınırları içerisinde yer alan kamp 10 bin kişi kapasiteli 2083 adet konteynerden oluşmaktadır. Kampa 12 Haziran 2013 tarihinden itibaren Suriyeli mülteciler kabul edilmeye başlanmıştır. MABEK 433 Bin metrekare üzerine kurulu olup, 276 bin metrekarelik alan konteyner kent alanıdır. Konteyner kentte altı mahalle, yedi cadde, 118 sokak bulunmaktadır.

12 Haziran 2013 tarihinden itibaren 10 bin 88 Suriyeli mülteci kaydı alınmış, konteyner kentte 30 Nisan 2016 tarihi itibarıyla 7 bin 938 kişi barınmaktadır.

Kampta Kalanların Demografik Dağılımı

Kampta yaşayan toplam erkek sayısı 3 bin 839, kadın sayısı 4 bin 90'dır. 11 yaş altı 3 bin 273 çocuk bulunurken, 60 yaş üzeri 290 kişi kampta barınmaktadır. Faaliyete geçtiği

tarix itibariyle kampta doğan ocuk sayısı 523'tür. Babası ölmüş ocuk sayısı 236, annesi ölmüş ocuk sayısı 4'tür.

Kampta kalanların %71'i Türkmen, %28'i Arap, %1'i ise Kürt'tür.

KAMPTA KALANLARIN UYRUKLARINA GÖRE DAĞILIMI			
UYRUK	Kişi SAYISI	KONTEYNER SAYISI	UYRUKLARA GÖRE DAĞILIMLARI
TÜRKMEN	5.730	1.077	%71
ARAP	2.164	431	%28
KÜRT	44	9	%1
TOPLAM	7.938	1.517	100

2014 ve 2015 yıllarında anne ve bebek ölümünün gerçekleşmediği kampta, 2014 yılında 17, 2015 yılında 17, 2016 yılında 6 kişi hayatını kaybetmiştir.

Kamp açıldığı günden itibaren 72 kişi resmi olarak evlenmiştir.

Konteyner Kentin Yapısı

Her konteyner 21 metrekaredir.

Kamp içerisinde market, taş fırın, kuaför, terzi, çamaşır yıkama salonları, açık ve kapalı spor salonları, cami vb. sosyal tesisler bulunmaktadır. Suriye'de meydana gelen i savaşta ellerini, kollarını ve bacaklarını kaybeden yaralılar için şam Mahallesi'nde Ortopedi Protez ve Rehabilitasyon Merkezi faaliyet göstermektedir. Bugüne kadar 45 kişiye ortez/protez cihaz takılmıştır. Kampta kalan mevcut engelli sayısı 110 kişidir. Kampta kalanlar arasında akrabalarını görmek isteyenler için 6 ayda bir 15 gün izin verilmektedir.

Eğitim

Eğitim Suriye mufredatına g6re yapılmakta, haftada 5 saat T6rk6e eğitimi verilmektedir. 6đrencilerin devamsızlıklarının 6ok olmadığı s6ylenmektedir. 6đrencilerin kitapları Gaziantep'te basılıp Malatya'ya g6nderilmektedir.

T6MER eğitimi alan Suriyeli sayısı 70, 6niversitede okuyan Suriyeli 6đrenci sayısı 68'dir.

Kamp i6erisinde 6st6n zek6alı 6ocukların eğitim almaları i6in zenginleştirilmiş sınıf bulunmaktadır.

2015-2016 eğitim 6đretim yılında 3 bin 212 6đrenci eğitim g6rmektedir.

Derslik sayısı	49
Okul 6ncesi 6đrenci sayısı	583
İlkokul 6đrenci sayısı	1.199
Ortaokul 6đrenci sayısı	845
Lise 6đrenci sayısı	585
Toplam 6đrenci sayısı	3.212

Hastane

2014 yılında 71 bin 646 kişi, 2015 yılında 61 bin kişi, 2016 yılı ilk 4 ayında 15 bin 331 kişi tedavi edilmiştir.

Personel Durumu

Konteyner kentte 31 idari personel, 6 polis memuru, 16 asker, 72 terc6man, 68 teknik servis g6revlisi, 132 g6venlik personeli, 165 temizlik g6revlisi, 175 Suriyeli 6đretmen, 15 T6rk 6đretmen, 17 halk eğitim 6đretmeni g6rev yapmaktadır.

Genel Değerlendirme

Malatya Beydağı Konaklama Tesisleri'nde genellikle Türkiye'ye 2013 yılında giren Suriye uyruklu kişiler kalmaktadır.

Kampta ortalama her konteynerde 6-8 kişi barınmaktadır. Ailelerin ocuk sayısı ortalama 4-6'dır.

Kampta faaliyete geçtiği günden itibaren akademik personel, st düzey memur vb. kişiler barınmamıştır. şu an itibariyle, Suriye'de mühendis, eczacı, veteriner gibi meslek sahibi olanlardan kampta kalanlar bulunmaktadır.

MABEK kampında yaşayan Suriyelilere AFAD, Kızılay, UNICEF ve STK'lardan nakdi ve ayni yardımlar yapılmaktadır.

AFAD kartı ile kişi başı 35 TL, Kızılay Kartı ile kişi başı 50 TL toplam 85 TL'lik gıda kartı verilerek, kamp içinde kurulan marketten Suriyeli mültecilerin alışveriş yapmaları sağlanmaktadır.

Bulgular:

- Tercüman aracılığı ile yapılan görüşmelerde bazı kişilerin Türkçe anladığı ve az da olsa konuşabildikleri görülmüştür. Görüşülen kişilerden bazıları Suriye'de bakkal, itfaiye memuru, polis, manav gibi mesleklerden olduklarını söylemişlerdir.
- Deniz yoluyla Avrupa ülkelerine geçmek isteyen ve boğulan Suriyeli mültecilerin haberlerini TV'den izlediklerini ve çok üzüldüklerini belirtmişlerdir. Avrupa'nın ikiyezli davrandığını, geri gönderme anlaşmasının kendilerini hayal kırıklığına uğrattıklarını ifade etmişlerdir.

- Suriye’den Türkiye’ye gelirken bazı akrabalarının hayatlarını kaybettiklerini, zorlu geçen yolculuğun ardından Türkiye’ye giriş yaptıklarını, Türkiye’nin diğer şehirlerindeki kamplarda akrabalarının olduğunu ifade etmişlerdir.
- Konteynır Kent içerisindeki 5 mahallenin muhtarları kendi aralarında yaptıkları seçimle göreve getirdiklerini, son seçimlerde 25 kişinin muhtar olmak için seçimlere girdiğini ifade etmişlerdir.
- Evlerinde uydu bağlantılı televizyon olduğunu, genellikle bölge televizyonlarını izlediklerini en çok izledikleri kanalın El Cezire olduğunu; akrabalarıyla cep telefonu aracılığıyla görüşebildiklerini, her ailede en az bir cep telefonu olduğunu; kampta para kullanılmadığını, herkese kart verildiğini ve bu kartlara sanal para yüklenerek kampta bulunan Malatya Büyükşehir Belediyesi Esenlik Süpermarket ve giyim markette gıda ve giyim alışverişi yaptıklarını belirtmişlerdir.
- Evlerin elektrikle ısıtıldığını, her eve elektrik sayacı takılı olduğunu, kendi ekmeklerini ekmek pişirme yerlerinde yaptıklarını, çamaşır yıkama yerlerinde haftanın belirlenen günlerinde çamaşırılarını yıkadıklarını ifade etmişlerdir.
- Öğrencilere haftada 5 saat Türkçe dil dersi verildiğini, ortak iletişim dilinin Arapça olduğunu, halıcılık, dikiş, kuaförlük, tekstil, bilgisayar gibi kursları verildiğini, kapalı ve açık spor tesislerinin bulunduğunu, spor tesislerden gece geç saatlere kadar spor yaptıklarını belirtmişlerdir.

G) NİZİP GEÇİCİ BARINMA KAMPI (13 MAYIS 2016)

12.05.2016 tarihinde AFAD'a bağlı Gaziantep Nizip Geçici Barınma Kampı'nda yaşları 8 ile 12 arasında değişen 30 erkek çocuğuna tecavüz edildiği haberi BirGün Gazetesi'nde yer almıştır. Bu haberin duyulduğu gün CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu harekete geçerek 13.05.16 tarihinde incelemelerde bulunmak üzere Nizip kampına gitmiştir.

CİNSEL İSTİSMARA UĞRAYAN ÇOCUKLARINDAN SADECE %8'İNİN AİLESİ ŞİKÂYETÇİ OLDU. DİĞERLERİ KAMPTAN ATILMAKTAN KORKTUĞU İÇİN ŞİKÂYET ETMİYOR.

Suriye sınırına 50 kilometre uzaklıkta olan ve 14 bin kişinin barındığı kampta, temizlik personeli olarak çalışan bir kişinin üç ay boyunca çocukları istismar ettiği ortaya çıkmıştır. Kampta 30 hareketli, 55 sabit kamera bulunduğu, hareketli kameralardan 8'inin, sabit kameralardan 6'sının arızalı olduğu ve istismarın arızalı kameralar bölgesinde meydana geldiği belirlenmiştir. Cinsel istismara uğrayan çocuklardan sadece % 8'inin aileleri şikâyeti olmuş, istismarda bulunan şahıs tutuklanarak cezaevinde gönderilmiştir. Şikâyetçi olmayan ailelerin, ülkede sığınmacı olarak yaşadıkları için kamptan atılmaktan korktukları, bu yüzden olayın üzerine gitmek istemedikleri anlaşılmıştır.

ÜÇ ÇOCUK KAYIP VE HÂLÂ HABER ALINAMADI

Olayın ihbar edilmesinden 20 gün sonra istismara uğrayan üç çocuk kamptan çıkış yapmış ve kendilerinden haber alınamamıştır.

Nizip Kampı, 23 Nisan 2016'da Almanya Şansölyesi Angela Merkel, dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu, dönemin Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan, İçişleri Bakanı Efkan Ala ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin tarafından ziyaret edilmiştir. Girişinde “Dünyada en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülkeye hoş geldiniz” yazan kamp bu ziyarette kusursuz olarak lanse edilmiştir.

Nizip Kampı'nda yaşananlara ilişkin ilk duruşma 02.12.2015 tarihinde yapılmıştır. Gaziantep Valiliği'nin 7 Eylül 2015'te, mahkemenin ise 31 Aralık 2015'te tecavüz olayı ile ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yazı yazdığı ortaya çıkmıştır. Ancak Bakanlık bir skandala imza atarak 30 Aralık 2015, 24 Şubat 2016 ve 11 Nisan 2016 tarihlerinde yapılan duruşmalara katılmayarak yazıları dikkate almamış, haberlerin basında yer almasının ardından mahkemeye 12.05.2016 tarihli bir yazı göndererek müdahillik talebinde bulunmuştur.

FUHUŞ ALENİLEŞTİ

Nizip'e giden CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu, ilçe sakinleri ile de bir araya gelmiştir. Vatan daşlar, kentte cinsel taciz, istismar ve fuhşun “alenen”

yapıldığını belirterek, yetkililerin yaşananlara duyarsız kaldığını, hatta göz yumduğun ifade etmişlerdir. Cinsel istismara uğradıktan sonra kamptan ayrılan ve kendilerinden haber alınamayan çocukların nerede olduklarının bilinmediği belirtilmiştir.

KIZ ÇOCUKLARI İKİNCİ EŞ OLARAK VERİLİYOR

İlçe sakinlerinin kampta yaşayan diğer çocuklara ait anlattıkları ise olayın vahametini gözler önüne sermiştir. Kamptaki küçük yaşta Suriyeli kızların “çocuk gelin” olarak yöre halkına ikinci eş olarak “verildiği” ifade edilmiştir. İlçedeki Osmanlı Parkı’nda Suriyeli kadınların açıkça para karşılığı “satıldığı” iddia edilmiştir. Kampta yaşanan tecavüz olayının aylarca saklanıp, üstünün kapatılmaya çalışıldığını ifade eden vatandaşlar şu görüşleri iletilmişlerdir:

“Kamplarda kalan Suriyeli kadınların para karşılığı satıldığını biliyoruz. Hatta sığınmacıların bazı evlerde fuhuşa zorlandığını duyuyoruz. Küçük yaşta kız çocukları yaşlı insanlarla para karşılığı evlendiriliyor. Kamplara giriş çıkışlarda sağlıklı denetim yok. Nizip’te kaç mülteci bulunduğu tam anlamıyla bilinmiyor. Nizip’in nüfusu 140 bin civarında. İlçemizdeki Suriyeli sığınmacıların sayısının ise 50 bini bulduğu söyleniyor. Bu sığınmacıların sağlıklı bir şekilde kayıt altına alınması şart.”

Aralarında çocukların da bulunduğu 2 bin-2 bin 500 civarındaki kişinin kamplardan alınıp, yarım yevmiyeyle başta mevsimlik işçi ve inşaat sektörü olmak üzere farklı alanlarda çalıştırıldığı belirtilmiştir.

Yaşanan bunca olumsuzluklara rağmen AFAD'ın Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan daha fazla para almak amacıyla bölgedeki küçük çadırların etrafını çevirerek, büyük çadırlara dönüştürdüğü, üzerlerine AFAD yazılarak farklı bir algı oluşturulmak istendiği vurgulanmıştır.

MİLLETVEKİLLERİNE YALNIZCA ÖRNEK KAMPLAR GEZDİRİLDİ

Kampa giden milletvekilleri güvenlik noktasında durdurulmuş, milletvekili araçları jandarma tarafından bomba aramasına tabi tutulmuştur. Kampa yalnızca milletvekilleri ve şoförleri alınmış, gazeteci ve danışmanlar içeriye sokulmamıştır. Ardından ikinci kapıya ulaşan heyet yeniden durdurulmuş, içeriye yalnızca milletvekillerinin alınacağı ve yürüyerek devam etmeleri gerektiği güvenlik güçlerince söylenmiştir. Kapılarda hiç bir kamp yetkilisi milletvekillerini karşılamamıştır. İçeriye girdikten sonra, milletvekillerinin cinsel istismara uğrayan çocuklarla ve aileleri ile görüşme talebi reddedilmiş, yalnızca örnek çadırların ve bölümlerin gezdirileceği kamp yetkililerince ifade edilmiştir. Bu durumu kabul etmeyen milletvekilleri kamptan ayrılmışlardır.

ÇOCUKLAR UYURKEN SUSULUR*

Nizip'te 30 çocuğa tecavüz... İhaleyi tek kişiye bırakıp kurtulacaklar! Niyetleri bu, planları hep aynı! Oysa arka plan farklı! 'Değerlerimiz' lafını dillerinden düşürmeyip 'Ahlak' diye hayata ayar vermeye çalışanların, sözleriyle özlerinin tutmadığına tanık oluyoruz. Çamurdan yoğrulmuş bir sistemin içindeyiz!

Henüz Suriye'deki iç savaş başlamadan önce Türkiye'de sığınmacı kamplarının kurulması, her türden 'şaienin' şifresini en başta veriyor. Savaş mağdurları, 'mağdur edebiyatıyla' kamplara yerleştiriliyor. Ancak sayı, sokaklarda yaşam mücadelesi vermeye çalışan 'sığınamayanların' onda biri kadar.

2011'den bu yana yaşama tutunmaya çalışanları elimizden geldiğince izliyoruz. Ne var ki kamplarda ne olup bittiğini el yordamıyla öğreniyoruz. Sık sık çadır kentlerden, konteynerlerden ayrılmak zorunda kalanlardan bilgi alıyoruz. Adana'da bir günü yarım ekmek, bir domates ve salatalıklı geçirmek zorunda kalanların trajik öykülerini dinliyoruz. Kimilerinin 85 lira harcama limiti olan kartlarına kamplarda el konulduğunu anlıyoruz. Bir rüşvet çarkı döndüğünü görüyoruz. Bazıları İstanbul'a kaçıp geliyor. Sebebini soruyoruz; "Çocuklarımızı cihatçılara mı kaptırsaydık?" diye yanıtlıyorlar. Antep pavyonlarında çalıştırılan savaş mağdurlarını haber yapıp, fıstık ağaçlarının altında 20 TL'ye peşkeş çekilen kadınlara şahit oluyoruz.

* Yazan: Erk Acarer

Çocuk bedeninin ekmekten ucuz olduğu ülke!

Bir yerde bir sır varsa orada bir yanlış vardır! 2011'den beri aynı cümleyi tekrarlayıp duruyoruz. AKP iktidarı, kucak açtığı mağdurların nasıl yaşadığını öğrenmemizi istemiyor. Sonunda; 'aslında bildiklerimiz' belgelere dönüşüyor.

Nizip Kampı'nda 30 çocuğa 1,5 ile 5 TL'ye tecavüz. Misafir çocuklar... Çocuk bedeninin ekmekten ucuz olduğu ülke...

23 Nisan'da Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Davutoğlu'yla gezdiği, 'kusursuz' olarak lanse edilen AFAD'a bağlı mülteci kampında 8 ile 12 yaş arasındaki 30 çocuğa tecavüz edildiği ortaya çıkıyor. İstismarın üç ay boyunca sürdüğü anlaşılırken, AFAD'ın ruhu duymuyor!

Bizim çocuklarımız bir yana, savaş mağduru sığınmacı çocukları da koruyamıyorlar. Karaman'da ENSAR ile KA-İMDER'e ait ev ve yurtlardaki cinsel istismarın bir benzerinin de Antep'te yaşandığı anlaşılıyor. Girişinde "Dünyada en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülkeye hoş geldiniz" yazan Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na (AFAD) bağlı Nizip Mülteci Kampı'nda 30 erkek çocuğuna tecavüz ediliyor.

Devlete, ona bağlı AFAD'a, Vali'ye sorulacak olursa, adli, adliyeden bir vaka. Sığınmacı kampında temizlik işçisi olarak çalışan E.E. isimli şahıs 8 ile 12 yaş arasındaki çocukları 1,5- 2-3-5 TL karşılığında kandırarak cinsel istismarda bulunuyor. E.E. yaşananları kendi ifadesinde kabul ederken eylül ayında tutuklanarak cezaevine gönderildi. E.E. hakkında Nizip Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılıyor. Dava ve soruşturma devam ediyor. A.D., M.H., H.İ., A.E.A., H.B.,

İ.İ., R.F. ve daha birçok çocuk lavabo ve tuvaletlerde yaşanan istismarı detaylıca anlatıyor. Tecavüzcü E.E. de jandarma ve savcılık tarafından alınan ifadesinde tecavüz ve istismarı nasıl gerçekleştirdiğini etraflıca detaylandırıyor.

Bir sistem yarattılar

İhaleyi tek kişiye bırakıp kurtulacaklar! Niyetleri bu, planları hep aynı! Oysa arka plan farklı! ‘Değerlerimiz’ lafını dillerinden düşürmeyip ‘Ahlak’ diye hayata ayar vermeye çalışanların, sözleriyle özlerinin tutmadığına tanık oluyoruz. Dizayn ettikleri kurumların önüne yatmaya hazır Bakanlara şahit oluyoruz. Her seferinde haberciye ayar verme geleneğiyle karşılaşılıyor. Nizip’te dosyaya yansıyan 8 çocuk var. Diğer aileler korkmuşlar, kendilerini Suriye’ye gönderirler diye yaşanan trajediyi sineye çekmişler. Sekiz çocuğu az bulan Vali’ye istinaden notlar düşüyoruz.

Bir ülkenin içine düştüğü çamurdan çıkarılmış notlar. Hadiselerin münferit olmadığını iliştiğimiz belgelerle anlatmayı sürdürüyoruz. Sorulara cevap arıyoruz. Neden Nizip’te olay yerini gören kameraların 14’ü de bozuktu? AFAD, tecavüzcünün niye önce görev yerini değiştirmek istedi? Davaya müdahil olmak, Aile ve Sosyal Politikalar-dan Sorumlu Bakanlığın aklına biz haberi yaptıktan hemen sonra mı geldi? Yoksa tecavüzcünün “Beni günah keçisi ilan ettiler, herkes bu işin içinde” sözlerini unutacağımızı mı sanıyorlar?

Tıpkı kampa, kamplara sokmadıkları gibi bu soruların da cevabını alamıyoruz. Vekili, ailelerle görüşürmeyin, kamplarda dizayn edilmiş yerler göstermeye çalışan bir ik-

tidarla, bir sistemle karşı karşıyayız. Bütün sorumluluk da burada; bu çamur deryasını yaratanlarda.

1,5 liraya bedeni çalınmış, 'sığınamayan' çocuklar. Üçü kayıp, hâlâ haber yok!

Bir vicdan savaşının ortasındayız! Bu çocukların hepsi bizim...

Tecavüzcü E.E.'ymiş. Hayır; fail yarattıkları sistem ve oluşturdukları 'başka türlü' ahlak anlayışı...

Takipçisiyiz.

Çünkü... Çocuklar tecavüze uğrarken ve ölüirken değil, uyurken susulur!

8) CUMHURİYET HALK PARTİSİ'NİN GÖÇ ve MÜLTECİLER KONULARINDAKİ POLİTİKA ÖNERİLERİ

Yapısal Öneriler

- Sığınmacı ve mülteciler konusu, dini referanslar ve geçici çözümler ekseninde değil; **hak temelli ve kalıcı çözümleri arayan bir anlayışla** ele alınmalıdır. Mültecilere yapılan yardımlar bir lütuf gibi sunulmamalıdır. Yardımlar devletin sosyal yardımları kapsamına dâhil edilmeli ve hak temelli olmalıdır.
- **Mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik politikalar** geliştirmek yerine **insanlık onuru** üzerinden pazarlık yapan, mültecileri kullanarak iktidar alanını genişletmeye çalışan ve ülkemizdeki mülteci nüfusunu iç ve dış politikada bir tehdit ve şantaj aracı olarak kullanan AKP iktidarının politikaları kabul edilemez ve değiştirilmelidir.
- **Göç ve Entegrasyon Bakanlığı** kurularak mülteci ve sığınmacıların toplumsal yaşama uyumunu sağlamak üzere makro politikalar geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Çünkü kamu kurum ve kuruluşlarının göç konusunda makro ve mikro düzeylerde yapabilecekleri ve imkânları farklılık göstermektedir. Tüm bunların entegre edilmesi ve kurumların görev ve sorumluluklarının yeniden belirlenerek tek elden yürütülmesi gerekmektedir. Ülkemizdeki göç olgusunun ulaştığı hacim Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve AFAD'ın kapasitesini aşmaktadır. Devlet kurumları arasında uyumsuzluklar ve koordinasyon eksiklikleri vardır.

- Türkiye’de göçü düzenleyen mevzuat ve kurumsal yapı, göç olgusuna **uluslararası hukuka ve evrensel değerlere uygun cevapları** üretebilecek insan kaynağına ve maddi kaynağa sahip olacak şekilde düzenlenmelidir.
- **Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu coğrafi çekinceyi kaldırmalıdır.** Ülkemizdeki “mülteciler” hukuken de mülteci statüsünde olmalı ve uluslararası hukukun mültecilere verdiği bütün haklara sahip olmalıdırlar.
- Türkiye’deki mültecilerle ilgili veriler sürekli güncellenmelidir. Ülkemizde bulunan mültecilerin eğitimleri, mesleki bilgileri, fiziki koşulları ve ekonomik durumları göz önünde bulundurularak kapsamlı ve **ayrıntılı veri toplama ve haritalandırma çalışmaları** yapılmalıdır. Bunun için, şu anda Türkiye’de bulunan sığınmacıların hepsi ve bundan sonra ülkemize giriş yapacak olanlar kayıt altına alınmalı, **sınırlarımızdan geçişler kontrollü olarak sağlanmalıdır.**
- **Yerleşim planları** ülkemizin bir gerçeği hâline gelen sığınmacı ve mülteciler göz önüne alınarak yapılmalı, sığınmacı ve mültecilere sağlıklı barınma koşulları sağlanmalıdır. Mültecilerin yerleşme pratikleri incelenerek veri toplanmalı ve **gettolaşmaya izin verilmemelidir.**
- Kamplarda çadır başına düşen kişi sayısı azaltılmalı, çadır yerine konteynerlerin sayısı artırılmalıdır.

Temel Haklara İlişkin Öneriler

- **Mülteciler kayıt yaptırmanın avantajları konusunda bilinçlendirilmeli,** bu yönde farkındalığı artıracak çalışmalar yapılmalıdır. Aynı şekilde, mülteciler sahip olduk-

ları haklar, kendilerine sağlanan hizmetler ve yardımlar konusunda merkezi ve yerel kurumlar tarafından bilinçlendirilmelidir. Bunun için, Arapça başta olmak üzere farklı dillerde broşürler dağıtılmalıdır.

- Yoksul gruplar ve mülteciler arasında temel hakların sağlanamamasından kaynaklı rekabetin yarattığı bir nefret ortamı vardır. Bu olumsuz tablonun önüne **temel hakların sağlanması** yoluyla geçilmelidir.
- Türkiye açık kapı politikası uyguluyor gibi görünse de sınırdaki görevlilerin muamelelerinden kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. **Sınırlarda hak ihlalleri** ve zaman zaman ölümlü vakalara neden olan uygulamalara son verilmelidir.

Hizmetlere İlişkin Öneriler

- **Ülkemizde mültecilere sağlanan hizmetler yetersizdir.** Mülteci çocuklar eğitime devam edememekte, kapsamlı sağlık hizmetleri verilmemekte, barınma gibi asgari olarak sağlanması gereken insan hakları sağlanmamaktadır. Kayıt, hukuki yardım, tercüme, eğitim ve sağlık hizmetleri daha etkin bir şekilde sağlanmalı; çocuklar, kadınlar ve özel yardıma ihtiyaç duyan gruplar başta olmak üzere konu bazlı mekanizmalar oluşturulmalıdır. Ayrıca, mültecilere sağlanan hizmetlerin koordinasyonu ve gelişimi için hizmetler haritalandırılmalıdır.
- Mültecilere sağlanacak hizmetler konusunda **sağlık personeline gerekli eğitim verilmeli** ve mültecilere sağlık hizmetlerine rahat erişimleri için tercüme hizmetleri sunulmalıdır.

- **Sağlık, herkes için eşit, ulaşılabilir ve nitelikli olmalıdır.** Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğunun kamp dışında yaşadığı düşünüldüğünde kayıt olmayanların sağlık hizmetlerine erişimi sağlanmalıdır. Toplum sağlığı da göz önüne alınarak temel koruyucu sağlık hizmetleri (anne-çocuk sağlığı, aşılama gibi) başvuruya bakılmaksızın düzenli olarak sağlanmalı, bu konuda etkin bir şekilde işleyecek izleme, denetleme ve değerlendirme ağı kurulmalıdır.
- Herkesin sağlıklı gıdaya ulaşabilmesi esas alınmalı. Kamp içinde ve kamp dışındaki **sığınmacıların bebeklerine mama desteği verilmelidir.** Beslenme sorunlarının yaygınlığı açısından gıda güvencesizliği temel alınmalı ve desteklenmelidir.
- Mültecilerin yasal sisteme erişimlerine ilişkin olarak **yargı sistemi içindeki tüm aktörler eğitilmelidir.**
- Sadece uluslararası koruma başvurularının reddedilmesi, zorla sınır dışı ve geri göndermeme ilkesinin ihlalinde değil, diğer hak ihlalleri ve mağduriyetler karşısında da etkin başvuru yöntemlerinin işleme için, **adli yardıma erişim** konusunda mevzuatta değişiklikler yapılmalıdır.
- **Mülteci kadınlar**, ekonomik kriz ve göçmenlik yüzünden mağduriyeti en yüksek olan kesimdir. Bu sorunlara ek olarak cinsel şiddete maruz kalan kadınları korumak için cinsiyet temelli şiddete karşı bir birim kurulmalıdır.
- **Mülteci kadınlarla ikinci eş olarak evlenilmesi yasal değildir.** Yasal olmayan bu durum tespit edilmeli ve gerekli hukuki işlemler yapılmalıdır.

- Mülteci kamplarında **okula kayıt oranlarının** yüzde 90'lara ulaşmasına karşın, kampların dışında yaşayan Suriyeli çocukların sadece yüzde 25'inin okula yazdırıldığı ifade edilmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından açıklanan verilere göre 2014-2015 yıllarında, toplamda 708 bin okul çağındaki Suriyeli mülteci çocuk bulunduğu, bunların 400 binden fazlasının ise okula gitmediği belirtilmektedir. Erken ve zorla evlendirmeler, çocuk asker kullanımı, çocuk ticareti gibi suçlarla mücadele ancak bu çocukların yaşları ve gelişim durumlarına göre dil becerilerinin de desteklenerek eğitim sistemine dâhil edilmesi ile mümkün olacaktır. Bu nedenle, **mülteci çocukların okullaşma oranını artıracak çalışmalar** bir an önce yapılmalıdır.
- Türkiye'deki mültecilerin eğitimleri için gerekli olan yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir. Suriyeli mülteciler, **mesleki eğitim** almaları için teşvik edilmelidir. Bunun için, MEB, YÖK, TÖMER, TÜBİTAK ve TÜBA koordineli bir şekilde çalışmalıdır.
- **Ülkemizdeki Suriyeli bilim insanlarının** Avrupa Birliği araştırma fonlarından ve ülkemizdeki bilimsel araştırma fonlarından yararlanabilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Yerel Yönetimlere ve STK'lara İlişkin Öneriler

- **Mültecilerin toplumsal yaşama katılımları** ve kamusal hizmetlere düzenli erişimleri için belediyeler çalışma yapmaya teşvik edilmelidir. Bunun için öncelikle, **Bele-**

diye Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Belediyeler mültecilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunların çözümünde daha aktif rol oynamalıdır.
- Ülkemizdeki **mültecilerin toplumla entegrasyonlarını sağlamak** ve mültecilere sosyal hizmetler sunmak için **toplum merkezleri** kurulmalıdır. Bu toplum merkezlerinde, yerel halkla mültecileri kaynaştırmak için grupların kültürlerarası bir ortamda birbirleriyle empati kuracakları etkinlikler düzenlenmelidir.
- Mülteciler ve göçmenler konusunda Birleşmiş Milletler'e bağlı ilgili kurumlar ve **sivil toplum kuruluşları ile işbirliği artırılmalı**, sivil toplum kuruluşları göçle ilgili süreçlerin her aşamasına dâhil edilmelidir. Özellikle, ülkemizdeki sığınmacıların kurdukları sivil toplum kuruluşlarına alan açılmalı, taleplerini sağlıklı bir şekilde iletmeleri sağlanmalıdır.
- Geri Gönderme Merkezleri ve sığınmacı kampları, şeffaflık ilkesi doğrultusunda sivil toplum kuruluşlarının ve siyasi parti yetkililerinin ziyaret ve denetimine açık tutulmalı, bu merkezlerin işleyişinde **sivil denetim mekanizmaları** kurulmalıdır.

Mülteciler Konusundaki Söylemlere İlişkin Öneriler

- Ülkemizde, ilk aşamada *misafir* olarak kabul edilen ama daha sonra *geçici koruma* statüsü verilen **Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmının ülkemizde kalıcı olduklarını kabul edilmelidir**. Ancak, Suriye krizi sona erdikten sonra ülkelerine dönmek isteyenlere de yardımcı olun-

malıdır. Bunun için, geri dönüşü özendiren ve maddi olarak destekleyen projeler geliştirilmelidir.

- Ülkemizdeki sığınmacı ve mültecileri hedef alan ve yabancı düşmanlığına yaslanan **ırkçı, ayrımcı ve dışlayıcı söylem ve uygulamalara tolerans gösterilmemelidir**. Suriyeli karşıtlığına ve nefret söylemlerine karşı önlem alınmalıdır. Bir arada yaşamın sağlanabilmesi için gerek söylem olarak gerekse de yasal olarak **mülteciliğin ve iltica etmenin bir insan hakkı olduğu** topluma anlatılmalıdır.
- **Medyada mültecilere yönelik kullanılan dilin** insan haklarına ve evrensel değerlere uygun olması sağlanmalıdır.
- Geri Gönderme Merkezlerine getirilen kişilere, kamplarda veya kamp dışında kalan **sığınmacılara “suçlu” muamelesi yapılmamalıdır**.

Mülteci Meselesinin Ekonomik Boyutuna İlişkin Öneriler

- Göçün ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki **kalkınma süreçlerine** katkısı topluma anlatılmalıdır.
- Türkiye’deki mültecilerin işgücü piyasalarına entegre edilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Mülteciler **kayıt içi ekonomiye** çekilmeli ve ucuz işgücü olarak sömürülmelerinin önüne geçilmelidir.
- Mülteciler, kayıt dışı piyasada sosyal güvenceden yoksun, düşük ücret, uzun çalışma saatleri ve olumsuz çalışma koşullarına dayalı **istismar ve sömürüye karşı**

korunmalıdır. İstismar ve sömürüyle mücadele edilmesi, iş piyasasında istismar, şiddet ve sömürü mağduru olan mültecilerin ulaşabilecekleri etkin bir mekanizmanın kurulması, şikâyetlerin hızlı bir şekilde soruşturulması sağlanmalıdır.

- Sığınmacı ve mültecilerle ilgili sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonları **şeffaf, kolay izlenebilir ve hesap verilebilir** olmalıdır.

Dış Politika Önerileri

- Komşu ülkelerin yıkımına neden olan **mevcut dış politika anlayışı** 180 derece değişmelidir. Türkiye, bölgesinde barış, huzur ve istikrar arayışlarının öncüsü olmalıdır.
- Birkaç yıl gibi kısa bir süre içinde milyonlarca insanın Türkiye'ye girdiği düşünüldüğünde Türkiye, tek başına idare edemeyeceği ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Bu nedenle, **dış politikamız göç olgusunu içerecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.** Diplomatik ilişkilerimiz çok paydaşlı istişare kanallarının yaratılması ve işletilmesi için kullanılmalıdır.
- Kurumlarımızın, **uluslararası STK'lar, uluslararası örgütler** (BMMYK, UNESCO, IOM, ILO, AGIT, AK), bölgesel aktörler (AB) ve diaspora veya göçmen örgütleri ile koordinasyonu güçlendirilmelidir.
- Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletlerin mülteciler ve sığınmacılarla ilgili birimleri ile sürekliliği esas alan çalışmalar geliştirilmeli ve konu **uluslararası kamuoyunun** da gündeminde tutulmalıdır.
- Göç konusunda **Avrupa Birliği** ile yürütülen ilişkilerin odak noktası **yük paylaşımı** olmalıdır. **Yeniden yerleş-**

tirmeler etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Avrupa Birliği'nin yük atmaya dönük kısa vadeli politikaları ve AKP Hükümeti'nin maddi beklentilere hapsolmuş kısır anlayışı kabul edilemez.

- Avrupa Birliği mültecilerin geçişi için **güvenli bir yol** sunmalı, kabul koşullarını geliştirmeli ve sınır yönetimlerini insan haklarıyla uyumlu hâle getirmelidir. Ayrıca, AB ülkeleri yeniden **yerleştirme kotalarını** arttırmalıdır.

Güvenliğe İlişkin Öneriler

- **İnsan ticaretini önlemek ve insan kaçakçılığıyla mücadele etmek için** etkili yasal alt yapı kurulmalı, adliye ve kolluk teşkilatlarının kurumsal kapasiteleri güçlendirilmeli ve siyasi irade kararlılık göstermelidir. İnsan tacirlerinin yargılanmaları sağlanmalıdır.
- Güvenlik kuvvetleri yabancı düşmanlığı konusunda eğitilmeli. **Terörizm ve sığınmacı göçünün birbirinden farklı olgular** oldukları konusunda bilinçlendirilmelidirler. Bu konuda etkin ve sivil bir denetime tabi olmalıdırlar.
- Suriyeli mültecilere insani yardımda bulunulması ve insan hakları açısından Türkiye'nin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi çerçevesinde ulusal güvenlik bakımından **sınır güvenliğini** sağlayacak tedbirler sorumlu bir anlayışla ele alınmalıdır. IŞİD, Nusra gibi cihatçı örgütlere karşı kararlı bir tutum alınmalı, her bir uygulayıcının örgütlerle ciddi mücadele yöntemlerinin benimsenmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1.

A) TEMEL KAVRAMLAR

Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: IOM.

2.

A) ULUSLARARASI DÜZEY

Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi* (1948). Erişim tarihi: 17 Nisan 2016,

http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf

Ergüven, N. S. Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (4), 1007-1061, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1882/19732.pdf>

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (1951). Erişim tarihi: 19 Nisan 2016,

<http://www.goc.gov.tr/files/files/multecilerin hukuk istatusune iliskin sozlesme.pdf>

Gökçan, G., Açıkıldız, Ç., Ataman, S. (n.d.). Göç ve mültecilik. *Multeci.net*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2016,

http://multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=58%3Agoc-ve-multecilik&catid=35%3Agoc-ve-multecilik&Itemid=14&lang=tr

International Refugee Rights Initiative. *The Cartagena Declaration on Refugees* (1984). Erişim tarihi: 18 Nisan 2016,

<http://www.refugeelegalaidinformation.org/cartagena-declaration-refugees>

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi. *Afrika'daki Mülteci Sorunları*

nın Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi (1969). Erişim tarihi: 18 Nisan 2016,
<http://www.igamder.org/wp-content/uploads/2015/03/afrika-birli-ği-orgütü-mülteci-hakları-sözleşmesi.pdf>

Jastram, K., Achiron, M. (n.d) Refugee Protection: A Guide to International Refugee Law. *UNHCR*. Erişim tarihi: 20 Nisan 2016,
<http://www.unhcr.org/3d4aba564.html>

Peker, B., Sancar, M. (2001). *Mülteciler ve İltica Hakkı: Yaşamın Kıyısındakilere Hoşgeldin Diyebilmek*. İnsan Hakları Derneği. Erişim tarihi: 19 Nisan 2016,
http://www.insanhaklariderneği.org/wp-content/uploads/2007/11/multeciler_ve_iltica%20hakki.pdf

Tahaoğlu, Ç. (2010, 15 Kasım). Türkiye’de Göçmen Görünmez Olmak Zorunda. *Bianet*. Erişim tarihi: 15 Nisan 2016,
<http://bianet.org/biamag/diger/126082-turkiye-de-gocmen-gorunmez-olmak-zorunda>

United Nations General Assembly. *Declaration on Territorial Asylum (1967)*. Erişim tarihi: 18 Nisan 2016,
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/2312%28XXII%29

UNHCR. *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and Its 1967 Protocol*. Erişim tarihi: 19 Nisan 2016,
<http://www.unhcr.org/4ec262df9.html>

Yıldırım, Uğur (n.d.). Türkiye’de Mültecilik Ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar. *Uluslararası Mülteci Hakları Derneği*. Erişim tarihi: 20 Nisan 2016,
<http://www.umhd.org.tr/?s=5>

4.

A) TEMEL HAK İHLALLERİ

BİA Haber Merkezi (2016, 1 Nisan). Af Örgütü: Günde 100 Mülteci Suriye'ye Gönderiliyor. *Bianet*. Erişim tarihi: 9 Mayıs 2016, <https://bianet.org/bianet/insan-haklari/173536-af-orgutu-gunde-100-multeci-suriye-ye-gonderiliyor>

Buz, S. (n.d.). Sığınmacı ve mültecilerin hakları. *Multeci.net*. Erişim tarihi: 29 Nisan 2016, http://www.multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=96:sema-buz&catid=25

DİHA. (2016, 7 Nisan). Türkiye'ye gelmek istemeyen mülteci intihara teşebbüs etti. *Evrensel*. Erişim tarihi: 9 Mayıs 2016, <http://www.evrensel.net/haber/276962/turkiyeye-gelmek-istemeyen-multeci-intihara-tesebbus-etti>

Taşlardan, D. (2016, 11 Nisan). Mültecilerin hakları için 'acil yardım ağı'. *Milliyet*. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2016, <http://www.milliyet.com.tr/multecilerin-haklari-icinacil/dunya/de-tay/2224799/default.htm>

Taşlardan, D. (2016, 9 Nisan). Yunanistan'ın form oyunu!. *Milliyet*. Erişim tarihi: 16 Mayıs 2016, <http://www.milliyet.com.tr/yunanistan-in-form-oyunu-/dunya/de-tay/2223843/default.htm>

4.

D) HİZMETLERE ERİŞİMDE YAŞANAN SIKINTILAR

AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. Ankara: Başbakanlık, AFAD. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2016,

https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf

AFAD. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri*. Ankara: Başbakanlık, AFAD. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2016,
<https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20150209111636-webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>

AFAD. (2016). *Afet Raporu*. Erişim tarihi: 9 Mayıs 2016,
<https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?IcerikID=747&ID=16>

“AFAD Başkanı Oktay: Kamplarda 80 bin öğrenci eğitim görüyor.” Erişim tarihi: 09 Mayıs 2016,
<http://aa.com.tr/tr/turkiye/-afad-baskani-oktay-kamplarda-80-bin-ogrenci-egitim-goruyor/568931>

Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınarı*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Washington: Brookings Enstitüsü.
<http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2014/05/12%20turkey%20syrian%20refugees%20kirisci/syrian%20refugees%20and%20turkeys%20challenges%20kirisci%20turkish.pdf>

“Suriyeli kız çocuklarının tamamı eğitim alıyor” Erişim tarihi: 09 Mayıs 2016,
<http://www.hurriyet.com.tr/suriyeli-kiz-cocuklarinin-tamami-egitim-aliyor-40101327>

Türk Tabipleri Birliği (Şubat, 2016). *Savaş, Göç ve Sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2016,
https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacilar_rpr.pdf

BMMYK. (n.d.). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Sık Sorulan Sorular*.

Erişim tarihi: 5 Haziran 2016,

http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/s%C4%B1k_sorulan_sorular.pdf

UNICEFTURK. (Eylül 2015). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar*. Eylül 2015, Erişim Tarihi: 30 Aralık 2015, https://www.unicefturk.org/suriye/Suriyeli_Cocuklar_UNICEF_Bilgi_Dokumani10_09_2015%201835-TR.pdf

5.

B) İŞGÜCÜ PİYASASINDA MÜLTECİLER

Alpaslan, İ. B. (2012). *Suriye Krizi Türkiye Ekonomisini Nasıl Etkiler*. (N201148). TEPAV. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2016,

http://www.tepav.org.tr/upload/files/1345630741-9.Suriye_Krizi_Turkiye_Ekonomisini_Nasil_Etkiler.pdf

Erdoğan, M., Ünver C. (2015, Kasım). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri*. Ankara: TİSK.

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi. (2013). *Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler için Yaptıkları Çalışmalar ile İlgili Rapor*. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2016,

<http://www.igamder.org/wp-content/uploads/2012/06/Suriye-STK-Raporu.pdf>

Öztürkler, H., Göksel, T. (2015). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme*. (Rapor No: 196). Ankara: ORSAM.

Sak, G. (2015, 19 Ekim). Suriyeli göçmenler Türk kadınlarını işgücü piyasasının dışına atıyor. *Dünya*. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2016,

<http://www.dunya.com/suriyeli-gocmenler-turk-kadınlarını-ısgucu-piyasasının-dışına-atıyor-161759yy.htm>

“Suriyeli mülteciler işgücü piyasasını nasıl etkileyecek?” (2014, 23 Ekim). *Deutsche Welle*. Erişim tarihi: 15 Mayıs 2016,

[http://www.dw.com/tr/suriyeli-mülteciler-işgücü-piyasasını-nasıl-etkileyecek/a-18017903](http://www.dw.com/tr/suriyeli-multeciler-isgucu-piyasasını-nasıl-etkileyecek/a-18017903)

“Türkiye 2011’den bu yana 2.1 milyon Suriyeli mülteciye 8 milyar dolar harcadı” (2015, 29 Ekim). *Hürriyet*. Erişim tarihi: 12 Mayıs 2016,

<http://www.hurriyet.com.tr/turkiye-2011den-bu-yana-2-1-milyon-suriyeli-multeciye-8-milyar-dolar-harcadi-40007235>

6.

A) İNSAN KAÇAKÇILIĞI

Ay, K., M. Özcan, F. İşören. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi Yasa dışı Göç ve İnsan Ticareti*. Ankara.

Düzensiz Göç. Erişim tarihi: 20 Nisan 2016.

http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik

EGM. Yasa dışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı. Erişim tarihi: 20 Nisan 2016.

<http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/yasadisigoc-ve-gocmek-kacakciligi.aspx>

Evik, A. H. (2005). Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Cilt 9. *Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3-4.

GCIM (2006). Report of a Workshop on Gender Dimensions of International Migration. Global Commission on International Migration.

Göçmen Kaçakçılığının Adli Boyutu. (2015, 12 Kasım). Erişim tarihi: 20 Nisan 2016

Güneş, Ö. (2004). *Türkiye ile Bağlantılı Yasa dışı Göç ve İnsan Kaçakçılığının Analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara/Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik Açısından Göç ve Yasa dışı Göç Hareketleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

IOM (2004). *International Agenda for Migration Management*. Geneva: International Organization for Migration.

Kaçakçı. *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Erişim tarihi: 20 Nisan 2016.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5759ba9065b549.30345266

Koray, D. (2008). *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Koser, K. (2005). *Irregular Migration, State Security and Human Security*. Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration.

Öğdü, M. (2005). *Yasa dışı Göç: Türkiye'nin Çıkarları Açısından Bir Çözümleme*. Ankara: TODAİE.

Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Tarhanlı, T. (2000). *Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye'deki Yargı Kararları Konusunda Hukuki Bir Değerlendirme*. Ankara: BMMYK ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı.

Tholen, B. (2004). *The Europeanisation of Migration Policy, The Normative Issues*, Cilt 6, Sayı 4. *European Journal of Migration and La*. Martinus Nijhoff Publishers.

Turhan, F. *Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Uluslararası Suçlar*. Erişim ta-

rihi: 20 Nisan 2016. www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc

UNDP (1994). *New Dimensions of Human Security, 1994 Human Development Report*. New York: Oxford University Press.

7) CHP GÖÇ KOMİSYONU'NUN SAHA ÇALIŞMALARI

Uluslararası Af Örgütü. (2016, 2 Ocak). *Aşkale Geri Gönderme Merkezi'nde neler oluyor?* Erişim tarihi: 20 Nisan 2016,

<http://amnesty.org.tr/icerik/2/1776/askale-geri-gonderme-merkezi%E2%80%99nde-neler-oluyor>